

I A V P

1 6 8 9

57.

C. S. SCHURZFLEISCHII
Epitomes Historicae

à
JO. SLEIDANO

cœptæ,

Deinceps ad annum
clō lōc LXIX.

productæ,

Nunc ad An. clō. lōc. LXXVI.

prolatæ

Series, rerum temporumque
Ordine confecta.

CUM PRIVILEGIO.

ELECTORIS SAXONIÆ.

FRANCOFURTI,

Impensâ Mart. Gabrielis Hübneri,
Bibliop. Dresd. A. M DC LXXXVI.

C. S. SCHURZLEISCH

Epitome Historica

JO. SEIDANO

Princeps ad annum
1619.

Invenit ad An. 1619. LXXVI.

Scripta, et in scriptis
Ordine collecta.

CHAM. PAUL. EGIO

ERRATA

ERRATA

Invenit ad An. 1619. LXXVI.

♁

III

D

Dy

Se
E

Illustrissimo atq; Excellentissimo

DOMINO
DN. HENRICO
LIBERO BARONI
à FRIESEN,

Dynastæ Schönfeldii, Puzkaviæ,
Graupæ, Jessenæ & Praschwitzii,
&c. &c.

Serenissimi & Potentissimi
Electoris Saxoniae Comiti, Sena-
tus Sanctioris Principi,
Heroi in toga,

Domino meo Gratosissimo.

X 2

Do-

DOMINE.

Dudum existimavi, Jo-
hannis Sleidani epito-
men avorum memoriâ
editam, ac nuper etiam
tibi inscriptam solenniterq; dica-
tam, nunc verò novâ insuper re-
rum serie à me quodammodo au-
ctam, atqve ad proxima deinceps
tempora perductam, rectoq; ordi-
ne demum continuatam, omni ju-
re ad te pertinere. Et maximè ad
te quidem, Domine, quem in pro-
gressione temporum loquitur i-
psa & modestè refert, strictimq; in-
dicat, quâ diligentia & fide de com-
muni Patria meritis fueris, quùm
fociis atqve adiutoribus sanctioris
Curiaë, Principi Electori auctor es-
ses Egrani foederis, quod tam felix
faustumqve fuit, ut Austriae per-
magnum decus, & nutanti prope-
qve labenti Germaniæ robur, gli-
scen-

scentibusq; per eam diffidiis pri-
 mum quasi remedium afferret. Ab
 his initiis divino quodam munere
 duxisti rationes Saxoniae optimas,
 partesq; omnes tuas summis labo-
 ribus explesti, & rebus passim in-
 clinatis, magnam animi firmitudi-
 nem atq; constantiam demonstra-
 sti, & quum facto opus esset, confi-
 lio & auctoritate tua praestò fuisti,
 hisq; rebus effecisti, ut habeat po-
 sterioritas, in quem tanquam pru-
 dentiae exemplum intueatur. Qua-
 re salute tua nil potest esse reipu-
 blicae charius, & ope nil mihi eve-
 nire optatius, propterea quod o-
 mnibus vitae partibus bene sapien-
 terq; consulis, & honestissima Pa-
 triae instituta graviter defendis, &
 literarum ornamenta firma nobis
 florentiaq; praestas, cumulateq; ve-
 auges, deniq; eos, quibus aliquem
 doctrinae ingeniiq; locum tribuis,
 exemplo doces, quod animis tene-
 ant,

ant, usu vitæ confirmare oportere. Sive enim motus temporum animorumq; perturbationes sint, sive conversiones rerum & hominum oriantur, sive morum & fortunæ commutationes existant, sive voluntatum inclinationes ac dissimilitudines subsequantur, tranquillū mentis tuæ idem est, & planè tibi congruit, & summæ rationi semper respondet. Quibus rebus per se maximis prudentiam, quæ se in omnes partes fundit, auspiciatissimè adjunxisti, & decus etiam, quod omni ætate vigeat, summa cum temporum nostrorum felicitate tibi comparasti, tantamq; nomini tuo admirationem conciliasti, ut ego etiam, qui in omni antiquitatis genere enitor maximeq; contendo, & prisca pariter ac recentia sedulo sollicitèq; perscrutor, subtimere incipiam, ne conatûs hujus fiduci-

am

am reprehendas. Sed quia mei in-
 cepti rationes non eò pertinent, ut
 cogitem, quemadmodum perspi-
 cacissimæ menti tuæ, atq; meritis
 imortalibus satisfaciam, sed ut vi-
 deam omniq; industria experiar,
 quemadmodum tot beneficiorum
 abs te acceptorum recordatione
 duntaxat frui queam, fines pro tua
 in me voluntate, ut quum nullam
 referendæ tibi gratiæ facultatem
 habeam, hoc summæ in te pietatis
 sanctissimiq; obsequii monumen-
 tum relinqvatur. Alioqvi laudes
 tuas hæc epistola non capit, quòd
 cum vim ingenii, tum modum et-
 iam privati hominis excedunt,
 prorsusq; tales sunt, ut multitudi-
 ne splendoreq; suo aciem mentis
 etiam præstantissimæ perstrin-
 gant, maximumqve & supra meas
 vires apparatus requirant, fini-
 busq; tam amplis contineantur, ut
 ple-

plenos commentarios justamq; historiam expectent. Quamobrem pro fide obsequii, quo tibi conjungor, Domine, peto abs te vehementerq; rogo, hoc mihi concedas atq; tribuas, ut sub tutela praesidioq; *SAXONIS* tuae praecipue & Purpuratorum Illustrissimorum auctoritate constitutas vitae studiorumq; rationes in posterum quoq; recte ac secure habere mihi liceat, esseq; in loco clientium tuorum, qui cupiunt, Deumq;, persancte orant, ut quod sancit *PRINCEPS*, quodque suades Tu, & Principi, & Tibi, & Reipublicae faustum fortunatumq; esse velit, & quod in te summum prorsusq; incomparabile & prope immensum decus inest, atque semper magis explendescit, ferissimè sibi repetat, ut divinae humanaeque res quam diutissimè te auctore floreat, felicissimeque conserventur. Dabam ex Museo Non. Octobr. ANNO cl. lxxiix.

Illustrissimæ Excellentiae Tuæ

Humilimè parendi

lege

Cliens

CONRADVS SAMVEL SCHVRZ-
FLEISCHIVS.

DEr hoc tempus conciliatis iterum animis prepotentium regum, qui Europam fere in partes trahunt, Burgundia in primis & Belgium, finitimæque etiam Germanicæ ditionis provinciæ, recepta 1668. ex formula pactionis Aquisgranensis tranquillitate lætabantur. Cujus maturandæ multas & graves causas rex Christianissimus habuit, propterea quod Angli Bataviq; pro Hispanorum defensione annitebantur, tædusque cum Svedis pacti, negotium hoc summa cum cura studioq; conficiebant. Quibus rebus etsi ille graviter est offensus, tamen fœderatorum auctoritati postulatisque concessit, & ultionem quieti publicæ remisit ad tempus, expectans occasionem, qua destinata exequeretur, & in auctores ejus fœderis, quod triplex dici cœptum est, reperto belli titulo vindicaret. Id quemadmodum acciderit, quibusq; consiliis affecutus fuerit, referri attinet, ut unde initia causæque ejus belli ducendæ sint,

sint, sine difficultate intelligatur. Etenim Galliae rex Ludovicus XIV. haud æquo animo ferebat, se impediri, quo minus fructum caperet ejus juris, quod sibi connubii nomine in Brabantiam, cæterosque Belgii Hispanici principatus obvenisset: videbat autem Batavos securitatis suæ rationes ab Hispanorum fortuna minimè esse sejuncturos, ut qui & suosores præcipuè & focii foederis sibi tam suspecti maximeque invisi fuissent. Itaque obicem hunc amovendum ratus, omnes vires studiumque eò impendit, ut regem Angliæ Carolum II. amplissimis muneribus, & multis eam ad rem oblatis conditionibus sibi conciliaret. Qui etsi principio his destinatis obnitebatur, & suspicioni etiam locum dabat adeò, ut per legatum exquireret, quorsum tot tantique regis Christianissimi navales apparatus spectarent: tamen precibus promissisque victus, ejus consiliis conatibusque annuere tandem cœpit, recordatione superioris offensæ, damni que nuper in Tamesi accepti recentiori memoria, acrius in vindictam stimulatus, & instaurandæ insuper propinquæ domus

com.

commodâ hac occasione usus. Ad hæc veteres, & tunc denuò excitatæ æmulationes controversiæque super commerciis coloniisqve transmarinis, nec non super demissione aplustrium, piscationeqve halecum, tanquam auctoramentis imperii maris jam dudum agitatae atqve tunc renovatæ lites multum ad abalienandum Angli animum valuerunt: præsertim quòd speciosis rationibus à Colbertio hujus instituti causa in Angliam. misso exaggerabantur. Inter hæc limes Rheni armis Lotharingicis hucusq; perturbatus, 1669. pacem recepit, Duxqve Carolus auctoritati Cæsaris, & voluntati regis Galliaë reconciliationem concordiaë flagitantium cessit, qui Palatini fines hostilem in modum divexaverat, postquam se passus est adduci ad eligendas partes belli Wildfangici, cujus hæc origo fuit. Querebatur Johannes Philippus, Moguntiaë pariter & Wormatiaë Herbipolisqve Antistes, sumere id sibi Carolum Ludovicum, Electorem Palatinum, ut ex præscripto cujusdam privilegii homines in suis accolarumq; Principum & imperii Ordinum regionibus

proprios faciat mancipetque : id vero
 magno cum suo damno conjunctum esse,
 & ad injuriam ditionis suæ finitimorum-
 que pertinere. Simul allatæ sunt rationes,
 cur id ferre nequeat : siquidem nemo
 Principum committere debeat, ut jura
 certis territoriorum finibus descripta
 quovismodo oppugnentur, ac populi su-
 is legibus parentes ejusmodi onere mo-
 lestiisque afficiantur, ut sibi justum debi-
 tumque tributum pendere ne possint.
 At reclamabat Palatinus, antiquis tabu-
 lis, & usu temporis memoriam exceden-
 tis, possessioneque nunquam interrupta
 fretus. Cujus causa quanquam justissi-
 ma erat, tamen nimis fervidè acta ple-
 risque videbatur, quod hoc ejusmodi ne-
 gotium esset, unde graviores motus ex-
 citari potuissent, nisi Galliæ & Svediciæ
 reges titulo sponsorum pacis Westpha-
 licæ, ut quæ restitutio omnium Palatina-
 tus Rhenani jurium fanciretur, commo-
 dum se interposuissent, & per legatos, qui
 arbitratorum partibus fungebantur, eam
 tam insignem magnique momenti con-
 troversiam decidissent. Equidem do-
 cebat

ceb
 nec
 giu
 lis
 pro
 ma
 gia
 nec
 imp
 hib
 ber
 retu
 um
 imp
 tun
 xim
 xim
 nar
 no
 que
 tun
 dit
 mi
 cur
 run
 fuis
 -50

cebat Palatinus, nil ab jure suo alienum, nec aliquid extra, nedum contra privilegium ab se quæri: sed jus à multis seculis familiæ suæ attributum firmatumque propugnari: tum verò privilegium, mancipandi homines, quod Wildfangiatum nominant, non ab se confectum, nec recens acquisitum, nec dolo malo impetratum, neque in ullius injuriam adhibitum fuisse, quippe quod vetustate & benignitate Cæsarum quasi robore se tueretur: etenim jam diu ante Wenceslaum illud proditum domuique Palatinæ impertitum, ab eo usque tempore certum ac stabile permanfisse, atque à Maximiliano I. Carolo V. Ferdinando I. Maximiliano II. Rudolfo II. Matthia, Ferdinando III. & demum à Leopoldo hodierno Cæsare publicis iterum tabulis ritumque beneficiario solenniter corroboratum, & quasi per manus à majoribus traditum, ac omni jure ad se delatum, & nomine tituloque privilegii retentum, secureque & citra periculum violandorum alienæ ditionis finium possessum fuisse.

Vix dum Germania, quæ Rheno al-
luitur, discrimini erepta erat, cum aliud,
idque majoribus viribus ab rege Galliarum
coeptum, ac deinde Aquisgrani compo-
situm bellum conversioni rerum Lotha-
ringicarum prolusit, vicinisque ingen-
tem metum, neque eo minus periculum
Germanis attulit, Hispanos autem Bel-
gasque submonuit, uti maturè cogita-
rent, quid ex ruinis finitimi Ducis Bel-
gio Burgundiæque expectandum esset.
Utque series rerum justis intervallis di-
stincta, ordine temporis actorumque si-
bi respondeat, prius expeditionis in Bel-
gium Hispanicum susceptæ summa ca-
pita attingenda duxi, quàm de commu-
tatione Lotharingiæ commentari inci-
piam. Atqui verò Christianissimus rex
omne causæ suæ præsidium in jure mori-
bus Brabantiaë introducto, quod devo-
lutionis dicitur, collocabat: idque eò
spectabat, ut Mariæ Theresiæ conjugii
suæ, tanquam natu maximæ Philippi IV.
regis filiaë, principatum Brabantiaë, &
plerasque alias Belgii Hispanici provin-
cias, velut lege nascendi debitas vindi-

caret. Verum Hispani obtendebant religionem pacti jurati, quo Maria, priusquam regi Galliae nuberet, omni Brabantinae successionis jure sese abdicasset. Praeterea successionem istam iniquè peti, quæ cum rationi juris communis, tum exemplis domesticis planè adversetur: nullum enim foeminae, maximè Principum stirpe natis, esse succedendi locum, quoad aliquis virilis sexus hæres superesset. Quin etiam de hoc jure devolutionis sic existimari oportere, ut Principibus libera ejus abrogandi facultas relinquatur, quippe qui id interdum pro utilitate reipublicæ mutaverint, ut minimum effectus ejus sublatus extinctusque fuerit. Et si vel maxime aliquid hujusmodi in Brabantia sancitum fuisset, tamen supremam de eo cognoscendi & statuendi potestatem fore penes Cæsarem atque imperium, in quorum fide clientelaque citra dubitationem esset Brabantia ille principatus. Inde ergo intelligi, non fuisse idoneas Gallicæ irruptionis causas, nec modò Hispanorum jus, sed etiam Germaniæ, à cujus beneficio &

tutela hic Principatus dependeat, autoritatem læsam esse. Mox aliud postulati Gallici caput erat, quòd Hispani contra pactum constitutæ dotis admisissent, quodque in mora ejus solvendæ fuissent, neque præstituto tempore fidem suam liberassent. Sed Hispani omnem doli suspicionem amoliti affirmabant, omni tempore locoque ad pecuniam nomine dotis solvendam paratos instructosque se fuisse, dummodo Gallia rex tempestivè, & ut moris inter cultos Europæ populos, ac præcipuè cognatos vicinosque reges esset, rite solenniterque se interpellasset. Dehinc controversia armis disceptata est, cui finem attulit pax Aquisgrani conventa, ad quam accipiendam rex Gallia non tam ratione aliqua, quàm metu fœderis triplicis est inductus. Dum hæc ibi agebantur, in Hungaria res Protestantium inclinata sunt, dantibus id operam plerisque Episcopis, ut unâ lege religioneque omnes continerentur. Quod Protestantibus innocentiam obtendentibus eo gravius accidit, quia sacra, & bona possessionesque ecclesiasticæ multis

& va-

& validis regum suorum diplomatis sibi addictæ approbatæq; essent. Eò Cæsaris Leopoldi opem invocabant, præfati patriæ amorem, regi qve fidem jurejurando astrictam servasse, ac id semper studuisse, ut rerum novarum studium ab se alienum esset. Apud Sarmatas Johannes Casimirus ætate curisq; fractus agitatum in animo abdicationis consilium non sine admiratione qverelaqve procerum ejus regni effectum dedit, Gallis necessitudine amicitiaq; adeò innexus, ut eum prope facti pœniteret, postquam animo providebat, alium, quàm ipse destinasset, successorem designatum iri. Eo regnante Cofacorum defectio opes potentiamqve Poloniae vehementer debilitavit: hinc Tartarorum irruptio secuta, magnam calamitatem vastitatemqve attulit, cujus & molem & invidiam sustinuit Johannes Casimirus, quippe ejus auctor impulsorqve creditus, ut alieniores Ordinis equestris animos in obsequium redigeret, vimq; faceret libertati: sed istud crimen publicâ epistolâ diluit, falsasqve de se opiniones refellit. Tum Lubomirskianis

motibus, quos ob evehendum in fasti-
 gium regni ducem Engvianum Ludovica
 Maria fovisse dicebatur, defunctus tan-
 dem miseriæ molestiarumque omnium
 portum in Gallia, cujus commoda apud
 suos consecutus fuerat, quæsiuit. Ejus in
 locum suffragiis præcipue Ordinis eqve-
 stris promotus est Michael Korybutus
 Viesnievicius, Princeps rerû fortuna qui-
 dem tenui, at suarum rerum ita satagens,
 ut procul omni prensatione supremum
 ejus regni magistratum iniret. Neq; sic
 tamen odia invidiamque effugere potuit,
 quippe domi ab æmulis, foris à Turca la-
 cessitus, quas res adversas magnâ vi animi
 constantiaque pertulit, & affinitatem Au-
 striæ honori esse sibi duxit, atque incertos
 dubiosque temporum suorum casus consi-
 liis Andreæ Olso Wskii præmunitus leni-
 vit quodammodo ac superavit. Interim
 Veneti suis accitisque ex Germania & Gallia
 auxiliis obsidionem urbis Candia susti-
 nebant, postquam triremibus in mare
 missis Turcarum vires hætenus distinue-
 rant insulasque Archipelagi depredati fue-
 rant. Sed quia Bellifortius infelici au-
 dacia

dacia rem perdidit, & cæso eo, Galli domum repetebant, odiaque subinde inter defensores gliscebant, & valli atq; propugnaculorum ruinæ spem animumq; Italis adimebant, & Germani etiam pugnantibus deferebantur, Veneti ad ultimum tam diuturno sumptuosoque bello non sufficiebant: deditio his conditionibus facta est, uti Respublica Veneta præsidio deducto, de regni Cretensis possessione decederet, & sibi duntaxat haberet insulas portusque Sudam, Spinam longam & Carabusam.

Vix Belgæ recuperatâ pace fruebantur, cum 1670. belli consilia in ducem Lotharingiæ convertuntur, quippe qui apud Christianissimum regem delatus, quasi id ageret, ut consilia in perniciem regni ipsius compararet, magnum ejus odium offensionemque incurrit. Cum enim firmandi ad Rhenum limitis, conducendique exercitus imperialis rationes atque consilia per legatum in Comitibus Ratisbonæ habitis exposuisset, tum ab re id non aliter acceptum est, quam si fidem beneficiarii Principis fefellisset. Verum

ab alienati regis animi indicia, quorum
causæ aliunde sumtæ ostendebantur, ita
leviter movebant ducem, ut invadendæ
regionis suæ periculum vix suspicione
assequeretur. Præcipua capita, quæ in
disceptationem veniebant, hæc fuerunt:
nempe fœdus pacemque apud montes
Pyrenæos initam violasse, neque condi-
tionibus clientelæ Barrensis stetisse:
quin imò de damno Galliæ inferendo
cum hostibus æmulisque ejus consilium
cepisse, regisque justa postulata respuisse:
ad hæc ad disturbanda Mediomatricum
vicinorumque ditionis Gallicæ populo-
rum commercia operam studiumque at-
tulisse, veteres item provinciæ suæ ter-
minos movisse, & regis missionem co-
hortium militarium flagitantis auctori-
tati illusisse, atque alia multa præter &
contra ejus voluntatem tentasse, rebus-
que his concitandorum motuum occa-
sionem captasse. E contrario Lotha-
ringus omni studio & multis rationibus
affirmabat, sese in fide semper & sanctè
perstitisse, ac juris beneficiarii rationes,
in quantum nomine ducatus Barrensis
ad

ad regem pertinerent, diligenter custodivisse, nihilque adeò lædendi regis causa fecisse: eo minùs de proferendis jurisdictionis suæ finibus cogitasse, nec nisi præter meritum termini moti, commerciorumq; & vectigalium imminutorum invidiam sese sustinere: militem quoque non ad maleficia injuriasque Gallia inferendas conscripsisse, sed in eo regi morem gessisse, quippe qui per legatum Aubevillium eam in sententiam se adduxisset, uti aliquot cohortes compararet, quæ Moguntino Erphordiam obsessuro suppetias ferrent: hoc ut amorem studiumque demonstraret, potestate ab rege impetrata curavisse: itaque in hujus negotii suscepti parte nil contra pacem ad montes Pyrenæos firmatam admisisse: quanquam nec à vera ejus interpretatione abeat, si defensionis suæ causæ arma sumat, eò quòd sibi omni jure liceat, repellere vim regionesq; suas tutari. Nam quod conventum esset de copiis ab se dimittendis, ad illud duntaxat tempus spectare, quo inter Gallos Hispanosque de pace restituenda agebatur. Demum

querebatur, non datum sibi fuisse spa-
 tium deliberandi, nedum satisfaciendi
 regis postulatis, ac transigendi de rebus
 mutuò controversis, quod tamen vel ma-
 ximè justum atque æquum futurum fu-
 isset, etiamsi aliquid præter officium &
 contra pactum fecisset. Sed quia rex
 occasionum gnarus, prævidebat expe-
 ditionem fore haud difficilem, & sciebat,
 majus bellum paraturo Lotharingiæ oc-
 cupationem esse utilissimam, eò cum
 summo imperio misit Franciscum Cre-
 qvium, qui eam totam subegit, Ducem
 ipsum in captivitatem redacturus, nisi
 arrepta opportunè fuga salvus ad Ger-
 manos evasisset. Cujus restitutio cum
 Cæsari atque Ordinibus imperii visa es-
 set justissima, tum pro eo apud regem
 legatione publica & solenni, quam Go-
 deliebio Vindischgræzio Comiti man-
 daverant, graviter intercesserunt: at to-
 tum hoc negotium, repulsâ mox latâ,
 irritum, majorisque offensæ initium fu-
 it. Equidem judicabant, ad honorem
 existimationemque suam pertinere, uti
 dux ereptas regiones recuperaret, siqui-
 dem

dem illi tùm propter Lotharingiam patrociniis, tùm propter Marchionatum. Nomenium juris beneficiarii fructus constare deberet. Ubi autem contra evenit, quàm sperabant, creditum est, istis rebus strui gradum potentiae in Belgium proferendae, Burgundiaeque universae in imperium Gallicum redigendae.

Cum talis esset rerum Lotharingicarum facies, praecipuè Hispanis periculum ante oculos versabatur, quòd vires suas bello impares, diversaque Procerum studia reputarent, quando vel unius Johannis Austrii offensa illorum temporum statum immutare potuisset. Sed is solitudinem suam Saragoßae praesentemque fortunam amore patriae constanter tulit, opportuneque tunc Johannes Dominicus Zuniga, Comes Monteregeus in Belgium ditionis Hispanicae missus, sollicita ac tempestitiva malorum imminentium cogitatione suscepta, lapsas prope res fide vigilantiaque suâ instauravit, & rumorem antehac de permittando cum Gallis Hispanico Belgio nuper vulgatum adventu suo inanem esse

com-

comprobavit, quippe non passuris Hispanis, ut hoc tali permutationis pacto foederum clientelarumque Germanicarum fructus in posterum sibi eripiatur. Eodem tempore rex Angliæ ob retinendam Belgii Hispanici pacem, operâ Guilielmi Templii diu expetitur foederatæ defensionis negotium planè tandem confecit, ut periculum, quod Hispanis impendebat, conjunctis viribus anteverteretur: sed postquam Hispanorum rebus provisum videbatur, non eadem causa ratioque pro defendendis contra externam vim Batavis valuit, propterea quòd iis novæ subinde offensiones concitabantur, quibus non multo post grave luctuosumque bellum inter ipsos atque Anglos est accensum.

Major tunc rerum mutatio Hungariæ impendebat, postquam aliquot istius regni Proceres in custodiam missi, atque perduellionis postulati sunt, eò quod regi suo insidias struxissent, & voluntate consiliisque barbaris hostibus se conjungere studuissent, eamque in rem à Gremouvillio sollicitati, dissidiorum causas

quæ-

quæsiuissent, atque patriam his molitionibus conturbatam in externum dominatum redigere conati fuissent. Quarum destinationum auctor Franciscus Nadasdius habitus est, qui intercepto, quem prensabat, Hungariæ Palatinatu, offensus dicebat, jura privilegiaque ordinum peti, unde post magna rerum conversio est secuta.

In Dania Christianus V. regnum pleno hæreditarioque jure ad se transmissum auspicatus, immotus fuit contra partes, quæ illi fœdere triplici eligendæ à generalibus F. Belgii Ordinibus offerebantur: At Svedi, cum viderent firmioribus præfidiis ad pacem opus esse, fœderi, quo Belgii Westphaliæque tranquillitas propugnaretur, nomen dederunt, & altero post anno per legatum quoque in conventu Bilefeldiensi pronunciarunt, eam esse finitimæ Galliæ potentiam, ut hæc sola Germanis pertimescenda esset. Sed procedente tempore hæc consilia longè alium, ac fœderati sibi persuaserant, exitum habuerunt. Polonia ad res sibi propiores conversa,

CO-

comiterque excepta Batavorum legatione, nullo foedere teneri voluit, quòd regis dignitas peteretur Ordinum dissidiis, rei que publicæ securitas incursionibus barbarorum convelleretur. Ac tunc quoque apud Moschos omnis quies tranquillitasque sublata erat, postquam Stephano Ratzino obscuri generis viro, & audaciâ ultioneque fraternæ necis incenso societas Cosacorum perduellium hanc sceleris exequendi viam patefecerat, ut universo illius gentis imperio exitium moliretur, & prope debellatis Casano atque Astrachano regnis, ad invadendam Moscuam, caput rerum, magnis viribus copiisque auctus contenderet. Neque tunc extra discrimen fuit Africa, quam Taffiletta quidam torrentis instar pervadebat, metumque pariter Barbariæ regulis atque Christianorum coloniis clientelisque incutiebatur.

Propius Germaniam tangebatur restitutio Comitis Nassovii Saræpontani, quæ post longam acremque disceptationem decreto publico imperii ad exitum perducta est, ut majoribus malis, quæ oc-

CU-

cupatâ Lotharingia ingravescebant, præ-
verteretur, comitatusque iste unâ cum
castro Homburgensi vero ac pristino do-
mino, ut jus fasque erat, redderetur.
Id quoque tunc ad periculum suum per-
tinere existimabant Belgæ, quòd Anti-
stes Coloniensis vicinæ urbi, quæ jam à
multis inde seculis libera sui que juris fu-
it, novum opus nunciaret, quasi mu-
nitiones molesque recens structas pro-
tulisset in suos fines: sed purgare se Co-
lonia, & contra ea, quæ ex capite viola-
tæ ditionis adferebantur, publicè obte-
stari cœpit: neque urbis causam dese-
ruit Cæsar, finitimique Belgæ huc spe-
ctabant, ut quia ea urbs multarum re-
rum, præcipuè mercaturæ utilitatibus
conjuncta secum consociataque esset,
præterea aditum ad suos fines pateface-
ret, majori præsidio firmaretur: Quip-
pe qui verebantur, ne Galliæ rex, qui ve-
tigalia, quæ nomine mercium Batava-
rum pendebantur, intenderat, ac præter
morem consuetudinemque superiorem
vehementer oneraverat, bellum sibi con-
flaret. Eo igitur rerum statu F. Bel-
gæ

gæ securitatem urbis haud negligendam
 ducebant, & quanquam ex eo quoque
 parari sibi invidiam sentiebant, tamen
 periculi avertendi causa pro ea urbe
 summopere annitebantur, & Rhenober-
 cam quoque, repugnante licet acriterq;
 reposcente Antistite, propter eviden-
 tem metum retinebant, ut si is forte, quod
 tum suspicabantur, partium Gallicarum
 futurus esset, ne aperire hosti venienti
 aditum, bellumque in viscera sua trans-
 ferre posset. Haud minor ducum Guel-
 ficorum sollicitudo erat, quibus super
 antiquo patrociniî clientelaris jure,
 quod ratione Huxariæ, urbis ad Visur-
 gum in diœcesi Corbejensi sitæ, quadrin-
 gentis fere annis possederunt, lis move-
 batur: cujus compositio etsi quidem in
 annum sequentem est rejecta, tamen Du-
 ces submonuit, uti propter ancipites in-
 stantium temporum casus de Brunswi-
 ga, sine qua domi tutis esse non liceret,
 in ditionem postliminio redigenda co-
 gitarent, quippe quæ non modo patri-
 monii sui principalis pars esset, sed etiam
 ad reducendam concordiam, redinte-
 gran-

gra
 end
 tur,

ring
 urb
 mav
 ver
 voc
 lia
 con
 blic
 anir
 non
 inci
 pid
 His
 sent
 fuor
 ad f
 pos
 Rhe
 qui
 fed
 me
 rat

grandasque vires suæ domus, & stabili-
endam in primis *Circuli*, quo contineren-
tur, securitatem valeret.

1671. Verùm Galliaë rex, ubi Lotha-
ringiam redegerat in potestatem, omnes
urbes arcesque ejus validis præfidiis fir-
mavit, deinde civibus incolisque uni-
versis edixit, uti omnis in posterum pro-
vocatio ad tribunal Metense fieret, nec al-
lia, quam regis mandata reciperentur: si
contra eveniret, proditæ violatæq; reipu-
blicæ crimen esset. Postea expeditionem
anîmi causa in Flandriam suscepit, cujus
nomine ut in vicinorum suspicionem ne
incideret, causam præ se tulit, quòd cu-
pido se incessisset videndi, quæ ex Belgio
Hispanico in suam ditionem redacta es-
sent, cum ut cognosceret de conditione
suorum finium, tum ut curaret, si quid
ad firmandos eos reperiri compararique
posset. Eo consilio ad regem Angliæ
Rheniq; accolas principes dimissierant,
qui indicarent, quamobrem ea pro-
fectio susciperetur: idque eò valuit, ut
metum suspicionemq; amoveret, Fæde-
ratosque Belgas incerta pacis expecta-
tio.

tione suspensos relinqueret, quibus hoc
 grave sumptuosumque fore præsciebat.
 Etsi enim pacis hoc anno retinendæ si-
 gnificatio ipsis data est, tamen commu-
 tationem regis voluntatis, conversio-
 nemque insequentium temporum facile
 multis indiciis præsentiebant. Neque
 ignorabat novus Belgii rector Montere-
 gius, quid ex ea re futurum esset, si regi
 Dunkerkam profecturo fortuna occasio-
 nem daret, ut ex destinationum successu
 negligentiaque sua animum sumeret. Sed
 sive id rex serio noluit, ne si pacem Aquis-
 granensem frangeret, Hispanorumque
 fœderatos in se concitaret, sive expedi-
 tionis ludicrum hoc esse voluit, ut futu-
 rum grave memorabileque bellum ante
 significaret, sive opportunitatem in al-
 liud tempus differendam statuit, ut urbi-
 bus præfectorum animos ad se inclina-
 ret, fama ejus adventus non mediocriter
 finitimos commovit, maximeque sollici-
 tum habuit Monteregium, ad quem nun-
 cii de prodicione instructisque insidiis
 hinc inde afferebantur: augebant peri-
 culum Creqvii cohortes, quum ex Lo-
 tha-

tha
 nic
 ten
 Ba
 cati
 que
 dis
 mili
 aux
 lip
 nis
 folli
 frin
 erat
 sed
 tò a
 ad f
 viri
 id e
 tam
 da c
 dur
 mis
 que
 bell
 apu

tharingia progressuræ, per Belgii Hispanici fines transitum postularent, quem tentare etiam posse videbantur. Apud Batavos æquè salutis suæ anxios supplicationes publicæ sunt indictæ, simulque cœptum consilium de custodiendis reipublicæ finibus, & præparandis militiæ rebus, accersendisque sociorum auxiliis, si rex in proposito inferendi belli perseveraret. Utque ratio defensionis expedita esset, non cessarunt Batavi sollicitare Anglum, ut fœdus, quod ad infringendos hostis conatus aptissimum erat, non modo ratum porrò haberetur, sed etiam de integro conditionibus multò arctioribus firmaretur, sociique ejus ad ferenda mutuò, si necesse esset, summis viribus auxilia obligarentur. Sed quia id ejusmodi videbatur Anglis, ut non tam ad sua, quàm ad Batavorum commoda dirigeretur: præterea superiores, nec dum oblitteratæ offensæ identidem animis ipsorum occurrebant, & pacis quoque ex parte sua securi esse poterant, & si bellum cuperent, majora ejus præmia apud Gallos ostendebantur, regni que illius,

lius, quod ad vicinorum fortunam permultum potest, superior curia non peræqvè studebat Batavis, ac spes de ea fuerat, apertius sentire cœperunt, fœdus æqvamq; amicitiam ejus gentis non diuturnam fore.

In Hungaria statutum est in eos exemplum, qui crimen in regem admissum primo excusando amoliri, deinde agnoscere deprecariqve cœperunt, in quorum numero erant aliqui illustri loco nati proceres, Franciscus Nadasdus, Petrus Zrinius, Franciscus Frangepanius, de quibus & socio ejusdem delicti Johanne Erasmo Tattenbachio sumtum est supplicium: bona partim fisco addicta, partim aliis attributa, nominatim dynastia Reinsteinenensis devoluta ad Brandenburgicum, tanquam Antistitem Principem qve Halberstadiensem, à quo antehac lege beneficiariâ pependit. Reliquæ clientelæ, quæ ditione Comitatus Blankenburgensis continentur, ad Duces Luneburgicos veros antiquosq; earum dominos redierunt: illæ verò possessiones, quæ ad patrimonium domus Austriæ pertine-

ne
polo
beo
M
lati
Ann
diaq
dos
niæ
qvo
qve
quid
fimi
conf
recu
mè
rosz
ut fo
ctore
dum
curfi
castr
stanc
pe a
conf
Pod

nebant, eodem jure tituloque sunt à Leopoldo repetiti. Idoneos auctores habeo, istius conspirationis initia Anno M DC LV. coepta, inde sensim paulatimque collegisse vires, praesertim ab Anno M DC LXII. quo fide concordiaeque maximè opus fuit ad reprimendos Turcas. Tum quoque Rex Poloniae multis difficultatibus impediabatur, quo minùs rempublicam discordiis belloque fessam meliori loco collocaret, siquidem pleraque Regni negotia tam dissimiliter tractabantur, ut conatibus consiliisque ejus de reducenda concordia recuperandisque Podoliae finibus minimè eventus responderet. Etenim Doroszenkus jam eò perfidiae processerat; ut socios militiae manipulorumque ductores ad sacramentum Turcis dicendum impelleret, Tartarosque ad incursiones faciendas instigaret atque ut castra conjungerent, missis Constantinopolin nunciis sollicitaret. Quippe alienam calamitate ferocior factus, consilium ceperat Polonici Imperii ex Podolia exterminandi, quod lenitate,

B

quæ

quæ ad retinendos in officio Cosacos
 perapta erat, firmari potuisset. Melius
 cecidit Moschis, quod Rezinum, qui
 maximas turbas excitaverat, per insidias
 captum supplicio affecerunt, Regnaque
 Asiæ, de quibus supra tradidi, in fidem
 recepta, ditioni suæ rursus conjunxe-
 runt. Atque ita tandem rapinarum,
 deprædationumque & cædium immanis-
 simarum ibi finis est factus. Interim
 Germania futuri sollicita, de formula
 sanctionis perpetuæ consultabat, quod
 tamen ejusmodi est deprehensum, ut
 propter dissimilitudinem studiorum vo-
 luntatumque Principum confici non po-
 tuerit. Ex quo non levis timor subiit,
 præsertim ubi proxima finitimaque spe-
 ctabantur, nec amplius dubitari pote-
 rat, quin bellum pararetur Batavis,
 commerciis & libertate Regi Galliæ invi-
 sis, eoque majus periculum adituris,
 quod in Germania hostes pariter & ami-
 cos habituri essent, unde non posset
 non imminere ingens malum. Nam-
 que inter eos & vicinos Episcopos ta-
 les quotidie æmulationes controversiæ-
 que

que
 con
 Itaq
 dæ
 ris,
 con
 pitu
 erat
 retu
 nire
 xari
 tran
 quic
 tati
 Etig
 nun
 sub
 lige
 do
 ficu
 ped
 hib
 sun
 um
 col
 sis,

que intercedebant, quæ nullam solidam constantemque amicitiam patiebantur. Itaque periculi avertendi & pacis servandæ causa in Imperii, Saxoniamque inferioris, quæ proxime à discrimine aberat, conventu sedulò deliberatum fuit: capitum, de quibus tractabatur, summa hæc erat: uti communi securitati prospiceretur, militiamque ratio & modus definireretur: speciatim ut controversia Huxariensis, quæ superiori compositione transigi non potuit, decideretur: tum quicquid libertatis legibus, tranquillitati, commodisque publicis, ærario, veterigalibus, conficiendæ pecuniæ, rei nummariæ, constituendisque reipublicæ subsidiis profuturum esset, maturè diligenterque curaretur. Post in tractando Huxariensi negotio tot tantæque difficultates ortæ sunt, ut arbitris ad id expediendum delectis multæ molestiæ exhiberentur, quæ sic tandem Bilefeldii sunt finitæ, ut Luneburgicum præsidium de urbe decederet, civesque & incolæ ejus gratiæ Antistitis Monasteriensis, qui eo tempore illic Abbatis munus

nus gerebat, permitterentur. Ceterum Brunſwiga dedere se coacta, jam obsequens erat Principi suo, ad quem jure majorum, à quibus condita acquisitaque erat, pertinebat, etsi procedente tempore multis immunitatibus privilegiisque ornata efferre se & prope pro libera gerere, Ducumque civile imperium auctoritatemque negligere coeperat, adjuta dissidiis superioribus, quibus Principes illius familiae saepenumero distrahebantur. Contra Lubeca ditionis suae pagos, veteresque possessiones, & Hamburgum quoque libertatem suae urbis juraque omnia, quibus à potestate Ducum Holsatiae exempta esset, tabulis à Leopoldo Caesare summissis tutabantur. Haud minor sollicitudo fuit X. civitatum Alsatiae, quae etsi ratione obsequii civilis nemini, praeterquam Imperio, obnoxiae sunt, tamen Regi Galliae lege supremæ praefecturae Hagenoënsis, pacto Monasteriensi, salvis tamen Imperii juribus, cessae attributaeque alligantur. Itaque ab iis Rex jusjurandum in ea verba conceptum exigit, ut inter eas, & ditioni Gallicae subjectas urbes,

parum

parum interesse videretur. Ea de causa arbitri utriusque partis voluntate constituti, certam formulam conscripserunt, juxta quam in posterum jurejurando adstringerentur. Verum quia ab Rege Robertus Gravelius cum pleno mandato ad id negotium perficiendum missus, nil modicum cupiebat, grave id Imperio accidit, resque hæc infecta mansit. Nam ita jam se firmaverat Rex, ut si juri suo non confideret, consilium à vi mutuari posset, subacta quippe Lotharingia, & conciliatis stipendio Helvetiis, contra Austriæ finitimorumque Principum metum satis superque munitus, quando aliâ viâ non satis Alsatiæ suæ cautum provisumque esse existimabat. Cum verò hæctenus major Europæ pars inusitatos Regis terrâ marique apparatus spectaret, tum inter spem metumque anceps, insignem conversionem hoc præcipuè anno, qui ad evertendas prope Batavorum res fatalis fuit, expectare videbatur. Præterquam enim quod foederatum Belgium metu confusum dissensionibusque conturbatum fuerat, etiam Viennæ &

Ratisbonæ, inprimisque Mantuæ Carpe-
tanorum trepidatum est, cum belli Ba-
tavis indicti, & regis Angliæ in eadem
partes tracti nuncius afferretur: propter-
ea quod Batavi, quorum fortunæ rei-
que publicæ inclinatio cum Austriæ
Germaniæque damno conjuncta erat,
ad resistendum erant imparati numero-
que copiarum impares, in quod peri-
culum venerant partim culpâ quorundam
Procerum, qui magis ad perniciem Au-
riaci, quam curam belli defensionem-
que finium iacumbebant, partim ma-
gistratum populi que, mutuis inter se
dissidiis atque diffidentiâ, quæ imperio-
rum certè pestes sunt, nisi tempestivè e-
vellantur ex animis penitusque delean-
tur. At externi hostes ex diversa causa
bellum cœperant, nec perinde aliquid
grave accidit regi Galliæ, ac recordatio
foederis *triplicis*, Batavorum operâ pro-
curari, quod eo valuit, ut metu cogi-
tationeque ejus rex prohiberetur, quo
minùs labenti in finibus Belgicis Hi-
spanorum potentiæ vim faceret, no-
vamque calamitatem machinaretur.

Si-

Simul eum stimulabat ira erga popularis reipublicæ libertatem, quæ more Regum, cupientium Imperia addictiùs parentium, immodica ipsi visa est, præsertim ab eo tempore, quo utili ad pacem ratione id sibi sumsit, ut victorias viresque præcipuorum Europæ regnorum moderaretur, operamque daret, ut Galliæ Hispaniæque rationes sic æqualiter confectæ explicatæque essent, ut neutra ex alterius ruinis parare insignius robur magnitudinemque posset. Neque fuit leve odium quod erga florentia illius gentis commercia conceptum diu continuit, cui monopoliorum iniustitia prætexebatur: adeo ut nil æquè cuperet, quàm ut institutâ apud suos Indiæ Orientalis societate, utilitates mercaturæ Batavorum iis in Regionibus diminuerentur, & quoquo modo impedirentur. Regi Angliæ iniquior Auriaci fortuna, quâ aditus ei ad præfecturam Batavam avitamque præfecturæ militaris dignitatem præcludebatur, non inter postremas belli inferendi rationes fuit. Injuriam, quæ ad Regem remque publicam spectabant, in hanc sententiam

tiam expositæ erant : nempe id propositum esse Batavis , ut frangant debilitentque Anglorum opes , commerciisque & coloniis ipsorum vastitatem inferant : docere hoc tot damna , quæ in utraque India ab iis accepissent : tum colonos ex foedere restituendos , non modò non in integrum restituisse , sed ne ad se quidem remisisse , & si frequenter etiam interpellati remiserint , eos duntaxat inopes & paucos rediisse : præterea adversus imperii maritimi jus majestatemque fecisse , quando superiori anno classiarchi ipsorum Anglis poscentibus , ut more veteri vela demitterent , pertinaciter restitissent , Regisque antiquum jus & simul honorem labefactassent , quodque satisfactionis præstandæ admoniti , conditiones ab Rege latas neglexissent , pacationemque Bredæ nuper initam violassent , cujus vindicem oporteret esse Regem , ut firma perpetuaque ejus atque Regni jura conservarentur. Ex adverso foederati Belgii Ordines affirmabant , omnes satisfaciendi rationes sese inuros , cupereque , ut super eo negotio æquis

æqvis conditionibus quamprimum transigatur: de damno, si quod illatum sit, spondere se paratos ad resarciendum fore: ablata sine mora impendioque reddituros: multa præter spem voluntatemque suam accidisse, quorum nomine purgare se possint, quæque ejusmodi sint, ut in posterum emendari debeant: Fœderis Parisiensis cum Rege Galliæ, & Bredani cum Rege Angliæ icti magnam semper apud se fuisse religionem, & credidisse, navigationem atque commercia felicissima mansura, si pari fide constantiaque pax servetur. Quærelas de datis acceptisque damnis esse mutuas, & si quid contra fecerint plerique ditioni imperioque suo subjecti homines, injussu suo fecisse, semperque se declarasse hunc animum, quòd fœdera sanctè custodituri, & si quid etiam culpâ suorum factum fuisset, nihil sive reconciliationis, sive satisfactionis causa recusaturi essent. Verùm ea Regis utriusque indignatio fuit, ut parùm abfuerit, quin liber ille sui que juris populus opprimeretur: Gallia Rex, præterquam

quòd maritimis Angliæ viribus auctus erat, tripartito quoque exercitu, quem accitis ex Italia, Helvetia, Anglia, Scotia, Hiberniaque cohortibus, contractisque Germanorum auxiliis firmaverat, foederatos Belgas petiit, ac uno mense Junio tota pæne eorum ditione est potitus. Jamque eo ventum erat, ut omnes prope rebus suis desperarent, quum captis Clivia urbibus atque arcibus, quibus fines earum regionum aperiuntur, occupatoque insulæ Batavorum aditu, & intercepto etiam propugnaculo Schenckiano, ex quo universi Belgii salus pendet, motisque in interiora castris, deditaque Nardena, Hollandiam intravisset. Ipsum caput provinciæ Amstelodamum, confusâ multitudine discors, & proceribus subito metu percussis, diffidens sibi sententiisque pugnans, in extremum discrimen venit, regis, ut creditur, imperata facturum, si is quidem Ludovici Condæi dictis audiens, intermissâ Neomagi obsidione, festinatis itineribus ad urbem contendisset, & occasione pariter timoreque Batavorum ad id inceptum perfici-

cien-

ciendum tempestivè usus fuisset. Sed tunc primùm apparuit, opportunitate hac semel neglecta, omnem postea spem occupandæ Hollandiæ irritam fuisse, mirantibus etiamnum Batavis, quid fuerit, quòd hostis non haberet in consilio fortunam, neque occasione, cum posset, uteretur. Sanè autem Batavis, ad ultima tunc redactis ista Neomagensis obsidionis mora maximè fuit utilis, ut quasi fato quodam interposita videri posset, quâ ipsis daretur colligendi se spatium, ne imparati subigerentur, neve redigerentur in externam servitutem. Quod periculum cur pertimescerent, nulla equeidem fuisset causa, si quemadmodum memorabili exemplo Modena, ita reliquæ in limite urbes sese ad sustinendum hostis impetum comparassent, & itinera, quibus Rheni Isalisque ripæ adeuntur, firmassent diligenterque custodivissent. Idque illic locorum eò minus difficultatis habet, quòd totus ille finitimarum urbium tractus fluminibus paludibusque clauditur, proximūque Belgium canalibus & catartis, quibus aqua in subiectum agrum

exonerari potest, abundat, & castris propugnaculisque natura & opere firmis continetur. Neque sic tamen evitarunt insidias Gallorum, quippe qui per speciem auxilii contra Antistitem Monasteriensem, superioribus annis Regi Angliæ foedere conjunctum missi, omnem ejus regionis faciem interioremque statum cognoverant, simul & exiguam urbium annonam, debile præsidium, inopiam rei tormentariæ, omis-
 sas propugnaculorum munitiones, neglectamque rei castrensis curationem exploraverant: multo minus eos celari potuit, quæ tribunorum militumque ingenia & deminutiones, quæque cohortium robora & vires essent: neque eos fugiebant procerum dissidia atque æmulationes, & grave Regis Angliæ vicinorumque Germaniæ Episcoporum in eam rempublicam odium, & plures ejusmodi difficultates, populo isti, siquidem externis auxiliis destitueretur, sine dubio, exitium allaturæ. Erat insuper æstatis ejus anni tanta siccitas, ut fluminum altitudini quoque officeret, tanta-
 que

que fortunæ iniquitas, ut plerique, per
quos rempublicam restitui defendique
oportebat, sive largitionibus corrupti,
sive repentino hostis adventu periculi-
que magnitudine perterriti stationes de-
sererent, turpique fugâ elaberentur.
Nec inter Provincias conveniebat,
quippe quod aliquas earum hæc irru-
ptio adeò perturbaverat, ut erga eos,
qui cum magistratu erant, odio suspi-
cioneque ductæ hostem venientem non
coactæ reciperent, quem arcere aditu
reprimereque potuissent. Multæ enim
urbes prius de deditioe egerunt, quàm
oppugnarentur: Ultrajectum hosti
nondum promotis in agrum castris,
conditiones obtulit, exemplo cæteris
urbibus rei que publicæ pernicioso. Quæ
dum ibi agebantur, Episcopus Mona-
steriensis injurias causatus, impressio-
nem fecit in Transisalaniam, castraque
cum Coloniense, qui neutrius partis stu-
dium præ se tulerat, conjunxit. Utrique
enim sperabant tali bello se receptu-
ros, quæ Batavi jam dudum patrimonio
suarum ecclesiarum erepta, ad illud us-

usque tempus malâ fide possedissent :
 Quæ cujusmodi sint, quæque fortunâ
 gesta fuerint, infra dicam. Hispani
 interim cum pro honore Auriaci, tum
 pro salute F. Belgii nitebantur consiliis-
 que experiebantur, non ignari, quàm
 prope à periculo abfuturi essent, si Rex
 nemine impediante illis Regionibus po-
 tiretur, quibus occupatis, non posset
 esse difficilis ad se aditus, nec arduum
 negotium sese opprimendi. Ea ergò cu-
 ra effectum est, ut quum non esset Ba-
 tavis, unde se contra Gallorum incur-
 siones tuerentur, auxiliis Hispanorum
 summissis, ultimum, quod instabat, pe-
 riculum declinarent. Alioquin Auria-
 co in avitam dignitatem restituto, tur-
 didus rerum status auspiciatissimè est
 emendatus, quæquam initiò non de-
 erant, qui multas molestias ei exhibe-
 rent, usque dum plenam de rebus belli-
 cis statuendi potestatem nactus, amo-
 rem patrociniūque libertatis effica-
 ciùs demonstraret, & reparandæ popu-
 larium fortunæ occasione promptiùs ute-
 retur, sopitisque motibus & studiis,
 ser-

servandæ reipublicæ ducem auctorem-
que providum se præberet. Atque tunc
Angliæ rex, magnâ pecuniæ vi ingenti-
busque promissis in partes Gallicas ad-
ductus, ira odioque ita contra eam rem-
publicam exarserat, ut simul ulciscen-
di superiores clades, & constituendi ma-
ris imperii occasionem sumeret, naviga-
tionisque ad commoda sua dirigendæ po-
testatem, commerciorumque arbitrium
destinaret. Eo consilio ad prælium nava-
le omnes res præparatæ sunt, quod Wit-
tenii reputantes, magis in defensionem
oræ maritimæ, quàm limitis terrestrem
aditum munientis incubuerunt: perinde
ac si cum rege Gallia reipublicam ter-
râ oppugnaturus benignius pacisci, aut
si fortuna ita ferret, ut totus reipublicæ
status commutaretur, minori suo da-
mno in regias præfecturas describi pos-
set: adeo & vindicem Auriaci Anglum,
& everforem suum timebant. Itaque
classi, in qua omnis spes ponebatur,
Michael Adrianus Ruyterus, cujus tunc
præcipua rei navalis gloria erat, cum
summo imperio præfectus, contra
duos

duos Reges fortuna diu ancipiti viribusque prope æqvatis pugnavit, sed quia ipsi non erat integrum, divellere junctas classes, & frangere earum distrahereque robur, ad Seelandiæ littora se recepit. Fama tulit, eo tempore Anglos, quia acrius urgebant, in continentem, facturos excensionem, nisi eos coorta tempestas, disjectis impetu navibus, de proposito dimovisset. Tum vero id saluti Batavorum maximè profuit, quòd Galli, qui Anglos in ære suo esse gloriabantur, non pari ardore invaderent Batavos, nec totis viribus congrederentur, potius diffidentiâ quadam & occultâ invidiâ erga Anglos, quàm metu erga hostes, quos ipsis non expediebat, redigi in Anglorum potestatem. Sub id tempus apud Lusitanos res consiliaque pacata erant, foedus cum Batavis integrè servabatur, nisi quod Regem Galliaë vindicta ardentem ad urgendum coeptum disturbandaque ejus nationis commercia per Legatum Parisios missum instigarunt, quia è re sua id fore ducebant, ut potentia eorum labefacta-

re-

retu
nos
erat
bat
situ
testa
cipis
secu
vuln
Epis
Reg
rat,
meli
grati
litat
grar
mun
retur
tione
cum
inde
rum
tur, j
enim
pristi
temp

retur. Nam quo minus contra Hispanos aliquid molirentur, impediturus erat Anglus, qui non minoris existimabat securitatem Flandriæ, quàm necessitudinem Lusitaniæ, cujus Regiam potestatem Petrus nomine tituloque Principis tenebat. Poloni adhuc diversa secuti consilia, de sanandis reipublicæ vulneribus deliberabant, & ut Archiepiscopus Gnesnensis, qui dissensionum Regno perniciosissimarum auctor fuerat, cum Rege, in quem multa contumeliosè dixerat, & scripserat, rediret in gratiam, allaborabant: fuitque ex utilitate Regni, ut prius concordia redintegraretur, quàm Camienicia, munitissimum Podoliæ castrum, Barbaris dederetur. In Hungaria Protestantium rationes magis magisque perturbatæ sunt, cum afflictæ eorum fortunæ nova subinde calamitas accederet, & templorum scholarumque aditu intercluderentur, jureque sacrorum privarentur. Etsi enim rogando insistebant, ut privilegia pristina sibi conservarentur, & longi temporis possessione, datisque superiorum

rum

rum Regum tabulis nixi, pro innocentia sua nihil non movebant, tamen quidam Pontificii Antistites longe aliam hujus rei expediendae viam inierunt, & pleraque templa Gymnasiumque Posoniense armata manu occuparunt.

DANIÆ REX bellantium animos & vires cunctando experiri statutum habuit, contentus observare suum litem, expectansque commodiorem bellandi occasionem, quæ ubi se daret ad propius emolumentum consequendum, eam non prætermisurus videbatur. Atque eam in partem multæ & Austriorum & Batavorum rationes valuerunt, quibus tamen ut Rex assentiretur, induci non potuit, postea vero, quàm Suedi armis Germaniam tentarunt, iis permoveri sese est passus. Reputabat quidem in animo offensam Ducis Gottorpini, ob judicatam redemptamque litem Oldenburgicam, & vehementiores Kielmanseckii sermones super eo negotio habitos recogitabat, sed studio pacis fretus, tunc satis habuit contra fortunæ casuumque varietatem consiliis

se

se præmunire. Svedi, ad quos undique legati Holmiam venerant, illo rerum statu ad alterutrius bellantium partis commodum damnumve suis auxiliis permultum posse credebantur: itaque rex Galliaë magno usui fore sibi ratus, si eos superiorum malorum, quæ bello Septentrionali acceperant, nondum oblitos foedere sibi adjungeret: quæ in re operam ei navavit Pomponius, fuitque in hæc præcipuè capita conventum: ut Svedi sponderent regi Galliaë, si ob hostes insurgentes periclitaretur, aut à foederatis Batavorum, quales fore Austrios, non vana suspicio erat, omne studium consiliumque, & si opus esset, vires quoque & arma ad bellum tale avertendum, pacemque reducendam allaturos. Id verò amici Batavorum ita interpretati sunt, quasi superiora Germaniæ beneficia tali pacto obscurare statuissent, quippe quod ejusmodi esset, ut iis, qui justa gravique de causa in armorum Batavorum societatem venturi essent, prope leges darentur. In Germania plerique Antistites pernicioso imperio

perio conditionibus ad infestandos Batavos conducti, auctoritati Cæsaris sese ad finiendam inter ipsos Batavosque exortam controversiam offerentis acquiescere volebant: quo fiebat, ut per eos Regi Galliæ aditus in imperium muniretur, horreumque belli hosti in patriæ finibus constitueretur. Monasteriensis tamen Gallos in castra ditionis suæ non admisit, sed societatem nihilominus ita arctissimam cum ipsis iniit, ut dehortationes mandataque Cæsaris male acciperet, & cum Antistite Coloniensi argumenta ac rationes in Comitibus exhiberet, quibus militiam stipendiariam exprobrans, expeditionis socialis pro Batavis susceptæ injustitiam accusabat, & si ab Imperio ea in causa desereretur, circumspiciendum esse sibi externum auxilium, denunciabat. Eratque tunc ejusmodi Germaniæ status, ut ad perturbationem omnis ordinis jurisque proxima tunc fuerit via, usque didicerit Hispania, haud inutile fuisse Philippi II. consilium, quod è vita migraturus, filio suo de retinenda

Epi-

Epi
set.
cis a
cio
tam
infe
plic
rian
sio
qui
quo
tata
Eran
sper
mè
trad
prof
Prin
artib
retur
geba
tur,
caus
què
neqv
quan

Episcoporum Germaniæ amicitia dedisset. Etsi enim Coloniensis per se pacis amans, & ab omni ambitione perniciosisque machinationibus remotus erat, tamen à quibusdam Batavo nomini infensus instigatus, bello Gallico se implicavit, ita tamen ut expectare injuriam, quàm inferre mallet: quæ occasio postquam data est, non defuerunt, qui dicerent, adventasse nunc tempus, quo ultionem multis annis in animo agitatam proferre perficereque possent. Erant autem ii pensionibus, quas alibi sperare non fuit integrum, Gallis maxime obnoxii, qui mos ab Ludovico XI. traditus, hodierno Regi magnopere profuit, quàm dandis beneficiis, Regna Principatusque studiis divideret, iisque artibus ad augendam latè potentiam uteretur. Monasteriensem imprimis pungebat, quòd, ut ipsi id quidem videbatur, Batavi cum in aliis rebus, tum in causa præfecturæ Borculo secum iniquè egissent: proinde ejus repetendæ neque jus, neque fortunam sibi deesse, quando Batavi pacis Clivensis conditio-

tiones non servassent: putabat autem, jam pridem ab se liquido esse confirmatum, quod Borculo dependeat à jure ecclesiæ Monasteriensis, sitque beneficium solis maribus attributum, quod extincto sine prole virili Justo, Comite Bronchorstii & Dynasta Borculonensi, quod anno cto Io LIII. accidit, ex capite caduci in plenam ejus ecclesiæ potestatem, simulque possessionem redire debuisset: quam cur recuperare non potuerit, stetit per F. Belgii Ordines, qui patrocinio suo pro Irmgarda Limburgi Comite annexi effecissent, ut pro ea in curia Geldriensi sententia diceretur. Ex adverso Ordines affirmabant, beneficium Borculo sine discrimine sexus ad familiam primi acqvirentis pertinere, & cum ea res in judicium vocata fuerit, judices delegatos nullo odio studioque ductos pronunciaffe: constare enim ejus litis decidendæ rationem ex tabulis beneficiariis, ex quibus jus ad istam dynastiam utriusque sexui commune intelligatur, quod mortuo sine liberis maribus Justo, ad nullum alium devol-

voly
cog
ea l
serit
situ
qvo
bon
to
Adl
seos
tem
den
atq
ribu
ter
tuif
edit
cor
fuis
inte
tion
sis
pho
rier
ray
ad

volvi potuerit, quàm ad proximam ejus cognatam Irmgardam: quippe quæ in ea succedendi conditione semper manserit, & jus ratione ejus dynastiæ quæsitum sibi eripi adeò non passa fuerit, ut quoque per latam sententiam in omnium bonorum lege beneficiariâ à Justo cognato relictorum possessionem venerit: Adhæc dynastiam non finibus diœceseos Monasteriensis contineri, sed à tempore quadringentos annos excedente juribus Geldriæ fuisse obnoxiam, atque adeo litem super illa agitatam moribus institutisque Geldricis convenienter in curia ejus regionis decidi oportuisse: quare prolatae sunt antiquæ literæ, editaque instrumenta publica, quibus confirmatum est, eam dynastiam semper fuisse partem Geldriæ, & non modo non inter dynastias imperii, sed ne inter portiones quidem diœceseos Monasteriensis numerari posse. Sed ubi Christophorus Bernhardus Episcopi Monasteriensis dignitatem est consecutus, curavit, ut super ea controversia tanquam ad fines illius diœceseos pertinente

co-

cognosceret tribunal Spirense: inde ergo perlatum est mandatum in hanc sententiam, irrita essent superiora acta, desisterentque incepto, qui turbassent in jure Episcopum, ac eo nomine ad dicendam in Senatu Imperii causam teneri se existimarent. Verum Ordines ob separatas juris rei que publicæ rationes non committebant, ut super eo tractu, qui extra limitem Imperii situs esset, leges sibi ferrentur, cuperentque nihilominus, ut lis, quæ turbas in posterum excitare posset, sine mora & confestim amicâ compositione terminaretur. Sed quia Episcopus jure, quod sibi ea in dynastia tribuebat, cedere noluit, contra Ordines generales F. Belgii universè & Geldriæ sigillatim censuerunt, non deferri posse Ottonis Comitis Limburgi causam, Episcopus Anno dñi Inc. LXV. arma corripuit, quibus ex formula pacis Clivensis, altero post anno depositis, nunc iterum ope consilioque Gallico subnixus, & rationibus, quas statim commemorabo, inductus belli foederatis Provinciis inferendi occasionem cepit,

pit,

pit,
vell
qv
stei
dum
mar
eum
titul
men
teris
peti
bert
suor
rum
pere
etiar
dum
suæ
dam
dim
pori
suor
de
æqv
terea
potu

pit, & quasi jura legesque imperii convellerent, exprobavit, minimè oblitus, quid antehac quoque in causa Lichtensteiniana sibi accidisset, & quemadmodum in obeundo munere, quod Cæsar mandaverat, impeditus fuisset. Simul eum multa alia injustè admitta, quorum titulum expeditioni præferebat, vehementer commoverant; eò quòd ex literis interceptis cognovisse se diceret, peti famam, existimationemque & libertatem suam, quando Batavi fidem suorum tentassent, & rerum consiliorumque suorum ministros corrumpere, in animo habuissent, hominesque etiam suæ ditioni obnoxios ad audendum res novas instigassent, quin & vitæ suæ insidias struxissent, nec mediocre damnum agro suo intulissent: ad hæc dimissos ab se cursores, custodesque corporis violassent, itemque jura finium suorum invalissent, & controversiam de effodiendis in limite cespitibus non æquis conditionibus terminassent: præterea quòd dissidia, quæ citius extinguipotuissent, inter se atque duces Lunebur-

C

bur-

burgicos fovissent, tùm quòd Comitis Benthemensis uxorem ac liberos, contra quam deceret, in fidem patrocini sui accepissent, hisque rebus non modò voluntatem à se averfam, verùm etiam hostile odium declarassent. Jamque Batavos præsidii de urbe Monasteriensi deducti alterâ vice poenitebat, quod viderent, summum ex finitimo isto episcopatu periculum sibi imminere, quum episcopus monitus rogatusque, ut saltem medium se partibus præstaret, omnes rationes obtestationesque studio partium Gallicarum & vindictæ cupiditati posthaberet. Tum verò ei hæc expeditissima videbatur via suorum & imperii finium opportunè augendorum, lateque promovendorum: nec deerat ratio firmandi sacros Ordines, quorum dignitatem convelli à Batavis, & comoda interverti, crebræ multæque inter finitimos episcopos querelæ audiebantur. Idcirco facilè existimabat Monasteriensis, dari sibi spem occupandi urbes trans Isalim, Amasumque sitas, & specioso etiam prætextu bene merendi

de

de in
toqv
Tra
pos
cum
raru
nuif
alia
nien
tent
blic
diff
Rhe
cta
ens
ject
par
con
rat.
ma
gni
Phi
epi
tro
am
lon

de imperio, cui magno usui ornamentoque futurum esset, si Daventriam Transifalaniae caput, & Swollam Camposque in potestatem suam redigeret, & cum ditione imperii societateque liberarum urbium, ad quas antehac pertinuisent, denuò conjungeret. Neque aliam sibi mentem esse declaravit Coloniensis, qui eo tempore, quo plures potentioresque hostes in F. Belgii republicas armati erant, confidebat, non difficilem sibi fore recuperationem Rhenoerberae, quae antiquo jure adjuncta est ad fines Archiepiscopi Coloniensis: simul ei in mentem veniebat Trajecti ad Mosam, quae urbs quòd pro rata parte jurisdictione episcopi Leodiensis continetur, offensae occasionem dederat. Præterquam enim quòd amplissima archiepiscopatus Coloniensis dignitas multum imminuta est, ex quo Philippus II. conditis in Belgio novis episcopatibus, detractam illi juris metropolitani partem contulit in ecclesiam Trajectensem ad Rhenum, olim Coloniensi obnoxiam, Batavi quoque præ-

textu collocandi iis in finibus præsidii
 Rhenobercam Trajectumque Mosæ ad-
 jacens, ad firmandos regionum suarum
 aditus sibi subjecerunt. Quod cum Ar-
 chiepiscopo Ubiorum viribus & poten-
 tia valido, atque ab aulicis in ultio-
 nem accenso, ac nuper etiam ob tenta-
 tam arcem Rochettam irritato grave es-
 set, neque ipse, neque ii, qui ipsum an-
 tecefferant, superioris belli Hispanici
 ullam culpam sustinerent, auspiciis re-
 gis Galliæ arma sumpsit, copiasque ejus &
 foederati episcopi Monasteriensis adju-
 vit. Perinde ac si hæc & accipiendæ
 satisfactionis, & constituendæ securita-
 tis ratio esset, ut Batavi summis viribus
 oppugnarentur, insitaque genti cupidi-
 tas, & ditescendi studium licentiaque
 Principibus odiosa ac permolesta repri-
 merentur, ut eo quidem tempore pas-
 sim adversi in eos rumores vulgari cœpe-
 runt.

Interim reliqui Principes expecta-
 bant, quò res hæc evaluata esset, Saxo-
 que fidei & constantiæ suæ fructum in
 annum sequentem differebat, Branden-
 bur-

burgicus autem cum defensionis finium suorum causa, tum inductus ab Hispanis, qui consiliis viribusque pro salute Bataavorum laborabant, Cæsarem, cujus & dignitas, & utilitas eo in negotio versabantur, societate expeditionis sibi conjunxit, copiasque versus Rhenum duxit, & necessitatem hujus profectio- nis, Cæsarisque mandata præferens, finitimos Principes rogavit, uti omni ope consilioque se juvarent. Id verò ple- riqve eorum sic acceperunt, quasi nimi- um esset, quod illo dubio periculosoque temporum statu postularetur: siquidem grave maximique momenti hoc institu- tum esset, quippe quo bellum externum, facilè transferri in fines suos posset; de cætero quod sui sit officii, non esse prætermitturos, idque consilium & ra- tionem putare conservandæ pacis, & periculi à communi patria avertendi. Eandem in sententiam rex Svedorum scripsit, ab incepto dehortatus, quippe quod ejusmodi esset, ut in eo Germaniæ salus versaretur: alioqui se non defutu- rum studio pacis, neque ulli operæ par-

eiturum, quò reconciliatio pacis fiat: quæ difficilior futura sit, si res eò deveniat, ut armis decernatur. Quo tempore apparuit, quanti res periculi fuerit, proficisci contra regem finitimorum gratiâ viribusque suis fultum, & discordantibus patriæ consiliis illuc provectum, ut arbitria rerum Germanicarum captaret, vicinosque metu & beneficiis contineret, & pacis conditiones fortunâ suâ metiretur. Quare cum à Maguntino, Palatino & Trevirense, arma Gallica declinare cupientibus, transitu prohiberetur, necessitate coactus, Westphaliam intravit, cum ut Gallorum vires porrò distraheret, Batavisque per se defensionem non suffecturis ex fœdere opitularetur, tum ut Episcopos Gallicarum partium ad officium reduceret, urbesque Cliviæ interceptas, ex quibus tela propugnatioque finium penderat, recuperaret. Simul ita è periculo erepta est Colonia Agrippina, per cujus latus F. Belgium petebatur, quum hostis ea omnia tentaret, quæ ad occupanda Rhæni itinera proderant aditumque

mu-

muniebant, quod si consequi potuisset, non melior fuisset fortuna ejus urbis, unde Westphaliae pariter Belgique securitas, Rhenique praecipue commercia, quibus magnae illuc opes importantur, nervos spiritumque ducunt. Id vero molestissimum accidit regi Galliae, qui priusquam movit in Belgium, affirmavit, vereri se, ne per Germanos impediatur, quo minus tantus belli apparatus eo, quo optet, exitu terminetur: quando intelligebat, non ferre Germaniae rationes, ut ruentis ad interitum Belgii curam defensionemque omittat: cumque eò spectaret Caesaris & socii Principis consilium, passim questus est, eos cum intra fines suos se continere potuissent, bellum simul & injuriam sibi inferre: verti autem in eo negotio honorem & pacem imperii, in quod adeò nil hostile moliatur, ut quoque cum eo amicitiam servare cupiat: postulare ergò, ut bello externo & ad ipsos non pertinenti se non immisceant, copiasque domum reducant: non esse, cur sibi à suis armis timeant, quæ in Belgas, non in Germanos

nos ferat. Quæ quòd speciem juris haberent, ejusmodi visa sunt plerisque futuri ignaris, ut putarint in iis postulatis omninò esse acquiescendum. Verum hi altiùs, quid destinaretur, perspicientes, multis & gravibus rationibus docebant, per regem stare, quo minus pacis beneficio frui possint: siquidem is Germaniam invaserit, & Westphaliæ insignem partem occupaverit, deqve auctoritate Cæsaris & juribus Principum deminuerit, & Germanicæ ditionis populum multis calamitatibus afflixerit, Cliviamqve & finitimos tractus hostilem in modum vexaverit, quæ cum ficta non sint, rerumqve testimonia extent, sibi fuisse causam, cur in communi periculo arma conjungerent, libertatemqve patriæ contra vim injuriasqve tuerentur. Contra hos tum expetitis copiis contendit Turainius, & viis passim occupatis, ipsorum destinationes, quas sæpe per indicium cognoverat, antevertit, nec modò invadendi se opportunitatem præripuit, sed etiam multis incommodis affecit, & ob annonæ inopiam consistere,

non

non ausos ad receptum adegit, supplementisqve firmatus totum fere Marca Comitatum infedit. Præter alias difficultates id etiam Cæsareis atqve Brandenburgicis impedimento fuit, quòd ratio exequendi consilii militaris non ex unius arbitrio pependit, rumoresqve ad fovendam diffidentiam callidè ab hostibus dissipati sunt, & Germaniæ in concordiam redigendæ exigua spes apparuit, sociique sæpe sententiis in diversa abierunt. Cum hæc fierent, Svedi magnopere annitebantur, ut Brandenburgicus à societate militiæ Cæsareæ abstraheretur, quod si non recusaret, affirmabant futurum, ut utilis sibi conditionibus pacem pacisci possit. Id postquam evenit, res Germanica in majus periculum deducta est, propterea quòd hostis, qui ad distinendas ejus militiæ vires plurimum poterat, regi Gallia reconciliatus fuerat: mox enim, ut erat moræ impatiens, alias ex aliis res aggressus, Trajectum ad Mosam, unde in Hispanorum fines impressionem faceret, ad deditionem compulit, levibusqve de causis exacerbatus, Electorem Trevirens-

sem nihil hostile expectantem, fideq; sua
 innoxium adortus, agrum ejus diripuit,
 urbesqve occupavit, & magnam vasti-
 tatem fecit. Nec meliùs postea cum
 Palatino actum, cujus regiones rapinis,
 cædibus, incendiisque sunt fœdatae,
 quarum populationum injuriarumqve
 nulla alia fuit ratio, quam quòd impe-
 rata non facerent, Cæsariqve fidem præ-
 starent. Facile tunc intelligi potuit,
 id eò fieri, ut prostrato principatum
 Westphalicorum Rhenanorumqve ro-
 bore, via ad cæteros opprimendos mu-
 niretur, Germaniæqve de præsidiis deje-
 cta, ad externum obsequium sese incli-
 naret. Jam verò magis in spem propu-
 gnandæ libertatis erigebantur Batavi,
 quòd Groninga obsidionem summa
 cum fortitudinis laude sustinebat, ho-
 stique crebris tormentorum ictibus mœ-
 nia verberanti constanter resistebat.
 Custodiæ urbis impositi erant Dux Flo-
 enensis, Rabenhauptius & Sickinga, qui
 quanta potuerunt diligentia, munitio-
 nes confestim instaurarunt, clausoqve
 portu & apertis cataractis, sua cuique
 ad

ad
 stril
 Au
 bel
 tiq
 viri
 ma
 tor
 qve
 viur
 stis
 Fris
 nihil
 obs
 tere
 ning
 peri
 ante
 cæte
 mis
 urb
 liatu
 incr
 ferti
 vor
 peri

ad defensionem munia tempestivè distribuerunt: Opportunè etiam curabat Auriacus, ut annona instrumentumque bellicum adveherentur mari, laborantique urbi inferrentur. Eam summis viribus oppugnabat Monasteriensis, & magnâ vi pilarum fragoreque tormentorum obsessis terrorem detrimentumque inferebat: sed militum pariter civiumque constantiâ effectum est, ut hostis, qui deditâ Covordiâ, qua aditus in Frisiam occidentalem erat patefactus, nihil minus, quàm discessum cogitabat, obsidionem solveret, ac ingenuè confiteretur, vel in uno oppugnationis Groningæ discrimine plus militum suorum periisse, quàm toto illo tempore, quo ante Daventriam, Campos, Swollam, cæteraque ejus ditionis oppida in armis fuissent. Quibus rebus nomen ei urbi apud omnes maximum est conciliatum, ab eoque tempore fortuna plus incrementi rebus Belgicis attulit, præsertim cum in extremo hujus anni Covordia quoque recuperaretur, cujus superior jactura Frisiis peracerba fuerat,

C 6

quòd

quòd sine ea ne Groninga quidem extra
 discrimen foret, quæ ubi de consilio Ca-
 roli Rabenhauptii recepta est, Frisia ra-
 tiones suæ securitatis confectas habuit,
 resque episcopi insigniter sunt conversæ.
 Utebatur Rabenhauptius opportunitate
 hyemis, duratisque glacie paludibus: mi-
 lites in quinque centurias equitum, & tres
 defultoriorum distributi, & scalis, malleis,
 ligonibus, omniqve re tormentaria in-
 structi ductore Eybergio ad occupandum
 castrum armati tendebant. Vix Dale-
 nam ventum erat, cum audiunt, de co-
 natu suo Covordiam perlatum esse: nec
 tamen proposito abstant, sed pleni spe
 ingrediuntur, omnia ad faciendum impe-
 tum comparantes. Tribus diversis par-
 tibus castrum oppugnari placuit, quæ au-
 dacia ipsis benevertit, quando obscuro
 nebulosoque aëre adjuti, fossam ruptâ
 glacie impeditam superantes, partim ef-
 fractis summa vi portis in urbem irruer-
 runt, partim admotis scalis vallum con-
 scenderunt, & factâ inde impressione ca-
 stellum munitissimum expugnârunt. Si-
 mul ibi magnus instrumenti bellici appa-
 ra-

ratu
 illa
 asse
 ven
 tion
 que
 epi
 pe
 soli
 am
 ne
 tiao
 Bat
 Hi
 cia
 esse
 ne
 tu
 utr
 co
 off
 co
 sec
 ru
 tu

ratus est repertus, pariſque fortuna omnis illa pecunia, quæ ab hoſtibus coacta illic aſſervabatur, in Friſiorum poteſtatem venit, unaſque toti F. Belgio ejus occupatione caſtri felix omen datum, omnisque ſpes reflectendi in Friſiam itineris epiſcopo atque ſociis ejus præciſa eſt, quippe quorum conſilia iſthæc expugnatio in ſolidum perturbavit.

1673. Cum redactis in concordiam animis, & receptis felici navigatione viribus, & conſtanti ſocietate amicitiaſque Cæſaris denuò firmatis rebus, Batavorum potentia quotidie creſceret, Hispanorumque de eligendis belli ſocialis partibus certa fixaque ſententia eſſet, initium nunc à pacis conſultatione ductum eſt, ſpe quidem ſpecieque lætum, ſed inane eventu, quando majore utrinque apparatu nova & acriora odia conflata ſunt, quibus amovendis, ſeſe offerebant Suedi, auctoritatemque ſuam conciliationis cauſa interponebant: ſed primo ſtatim in congreſſu legatorum eſt animadverſum, Hispanos certum ſocialeque bellum malle, quàm per-

niciosam dubiamque pacem, præcipuè cum inter ipsos Batavosque fœdus parimetus ratione ictum fidele firmumque esset, Cæsarque officium conservandi imperii, propugnandæque pacis Westphalicæ, & seqviorum pactionum, Clivenfis, cujus ipse sponsor erat, itemque Aquisgranensis, quam propter regiones Burgundicas negligere non poterat, consilium fidemque præstaret, jamque in eo esset, ut hostis conatum, qui ad opprimendum Belgium diripiendamque Germaniam spectabat, constanter & seriò cohiberet: quibus rebus Batavi firmitatem & robur militiæ, momentumque suæ causæ apud Germanos sperabant. Ad id negotium perficiendum missi sunt ab Svedorum rege Carolo XI. Comes Totius, Baroque Sparrius, viri usu multarum rerum insignes, quibus adjunctus est Ehrensteinius, cujus dexteritas in tractatione reipublicæ patriæ multis quoque modis perspecta fuerat. Ii delati in Belgium, pacis recuperandæ desiderium, quo rex suus teneretur, exponebant, & egregiam ejus voluntatem studiam-

diu
tus
leso
for
jus
soc
jus
dir
nor
cor
cor
que
aud
Ge
ali
esse
qui
præ
tos
rar
run
neb
opo
str
rec
cor

diumque laudabant, ut quem deploratus belli status, & maximæ innumerabilesque calamitates, quæ ab illo tanquam fonte promanarent, valde tangerent, ejusque rei causa mandata accepissent, ut sociatis consiliis operam darent, quò hujus deliberationis felicem exitum expedire possent: quod quin futurum esset, non dubitare, si Batavi parem operam conferret. Tottius ut instituti rationes conficerent, in Galliam post abiit, regi-que moderandi animi compositionisque auctor esse voluit, ut priusquam tota Germania commoveretur, Principesque alii traherentur in partes, pax confecta esset. Batavi haud ignari morum regis; qui nil modicum concupisceret, comiter præfati, placere sibi hoc institutum, promotos paratosque ad pacem animos declararunt, siquidem ita foederatorum suorum rationes ferrent. Quod eò pertinebat, ut intelligerent, prius de pace agi oportuisse, quàm novo foedere cum Austriis se conjunxissent, à quibus nunc recedere sibi non foret integrum, quòd communi illorum consensu eam ad rem

rem in posterum opus esset. Quare rerum periti censuerunt, opportunitatem faciendæ pacis non fuisse omittendam, cum imperium adhuc esset discors, Brandenburgicusque pactione regi reconciliatus, Cæsarisque exercitus ab eo sejunctus & absens, & occupato Trajecto ad Mosam, finitimi principes perturbati, præsentissimoque periculo expositi, Cæsarem, demonstratis ejus belli difficultatibus, semel iterumque interpellarent, ut bono publico patriæ, de sententia expeditionis altera vice suscipiendæ dimoveri sese pateretur. Sed quia tam dura regis Galliæ postulata erant; ut Batavorum rationibus planè adversarentur, neque probari eorum fœderatis possent, neque Germaniæ tuta viderentur, Cæsar armorum suorum necessitatem multis rationibus ostendit, Bataviqve à spe cogitationeque pacis averti cœperunt. Cum vero de loco compositionis instituendæ consilium haberetur, post multas utrinque disceptationes delecta est Colonia Agrippinæ, Gallis quoque hoc tribui sibi cupienti-

enti
ultr
se d
liæ
obn
biâ
faris
qua
tavo
tim
paci
reje
burg
sua
qvo
culu
latu
& d
diav
nil
plus
naq
qua
pro
clasi
cuni

entibus, nec refragantibus Batavis, & ultro cedentibus Hispanis, ne suspectos se de mora redderent, neque regi Galliae, studium pacis praeseferenti, nimis obniterentur, cujus ad hoc tempus dubiam amicitiam frui expediebat, donec Caesaris exercitus finibus Belgii appropinquaret, castraque cum ipsorum atque Batavorum copiis conjungeret. Ibi statim postulatum Gallicum de Austria a pacis negotio sejungenda a foederatis rejectum, ne idem ipsis, quod Brandenburgico, usu veniret, qui speciosè persuasus a societate belli discesserat, ex quo hosti animus crevit, majusque periculum sociis, damnumque patriae est illatum. Pari constantiam pro tempore & dignitate sua oblata inducias repudiaverant, & socialis belli conscientiam nil sine Austriis pacisci se posse testati, plus fiducia ex justa belli causa fortunaque proximè instaurata sumpserant, quando duobus praeliis mari commissis pro patria fortissimè pugnaverant, classeque ex India feliciter advecta pecuniae in sumptum belli suppeditandae

ner-

nervum receperant, Saxoniarumque & Franciæ Orientalis principes in Cæsaris partes inclinatos cognoverant, quippe quorum studio societateque ad auctoritatem & vires Austriæ permagna fieri accessio posset. Priusquam vero Colonia Agrippinæ de pace & conciliatione ageretur, Cæsar legatis eò venientibus de securitate cavet, & dimisso Batavorum præsidio, quod El. Coloniensi grave, suspectumque fuerat, cohortem Granianam urbi imposuit, non abnuentibus vicinis Westphaliæ Principibus, qui sua & imperii causa ita fieri cupiebant: eò magis, quòd id non ad cuiusquam injuriam damnumve, sed ad avertendum periculum pertineret: in quam sententiam ejus urbis Senatus literis ad regem Galliarum Angliarumque perscriptis de suspicionibus sese purgavit, & quod istud institutum ad præsidium suæ libertatis, neutiquam vero ad vim cuiquam legatorum faciendam dirigeretur, affirmavit. Igitur acquieverunt exteri reges, & Svedis id hortantibus assensi sunt, quod judicarent novos Cæsaris appar-

ra-

rati
con
cusa
fam
pete
agri
Rhe
ret
ra
min
pun
peri
quo
nissi
rum
min
quid
care
tum
pèr
gati
man
Gui
quar
curu
eade

ratus pacis consilia perturbaturos, si constitutum conciliationi locum recusassent. Cum enim Trajecto ad Mosam expugnato, regiones Hispanorum peterentur, periculumque immisso in agrum Trevirensis milite, finitimis Rheno superiori provinciis impenderet, bellumque jam in Germaniæ viscera transferretur, intelligebant, eum minimè neglecturum injurias Principum, neque commissurum, ut sua & imperii auctoritas impune violaretur, quod nuper acciderat, quum Christianissimus rex nullâ imperialium decretorum ratione habita, prohibuerat, quominus pons Argentoratensis, qui jussu quidem ejus interruptus fuerat, reedificaretur. Sed non diu ibi de pace tractatum est, quando Galli mox palam & apèrte questî sunt, Cæsarem, sancto legationis nomini illusisse, quòd dedisset mandatum comprehendendi Principis Guilielmi Egonis Furstenbergii, cui tanquam El. Coloniensis legato liber securusque commeatus promissus fuisset: eadem fuit sententia Anglorum, com-
mu-

munes hujus querimoniarum rationes habentium, quod contra fas gentium admisisset Granianus miles, dum Principem in media urbe adortus, & libertati ejus urbis, & dignitati Principis, & juri legationis per se inviolabili vim fecisset: neque eo secius exaggerabant Galli, quod pecuniarum sibi interceptarumque aliarum, quae ad legatos pertinerent, restitutio toties & omni jure expectata iniquè denegaretur. Utcunque autem sumptus est praetextus dissolvendi ejus conventus, totum certè istud negotium legatos Suedicos valde sollicitos habuit, planeque conturbavit, qui cupiebant exequi regis sui mandata, pacisque rationes confectas dare: ideò quod verebantur, ne si repentina fortunæ mutatio accideret Gallis, ea suo cum damno conjuncta esset, quum praeviderent, ancipiti rerum statu parum opis amicitiaeque sperari posse à Germanis, qui Austriis ad repellendum Galliarum regem se conjungerent prorsusque conspirarent, pari id periculo sibi putabant fore. Neque dubitabant, quin F. Belgæ

gæ
 obla
 auxi
 nem
 set,
 non
 rum
 gian
 sifter
 rum
 oppo
 que
 quun
 quip
 dem
 rent
 tum
 tion
 quæ
 posse
 quòd
 ge p
 perc
 Trev
 temp
 bat

gæ

gæ ad pacem durioribus conditionibus
 oblatam adduci sese paterentur, si spes
 auxilii Austrii eos destituisset: quasi
 nempe hoc ibi fixum destinatumque es-
 set, ut renovato fœdere, sine quo Belgæ
 nondum erigere se poterant, animi eo-
 rum, recente alioqvi militis Luxenbur-
 giani injuriâ penitus abalienati, ad re-
 sistendum magis obfirmarentur, Gallo-
 rumque nimix & invisæ vires, data hac
 opportunitate, alienis opibus collatis-
 que sumptibus frangerentur: præcipuè
 quum id usui futurum esset Hispanis,
 quippe eo in limite succubituris, siqui-
 dem armis sociorum ipsi non adjuva-
 rentur. Eo in statu Cæsar parùm tu-
 tum ratus, Gallis fidere, cum existima-
 tionis suæ, tum communis securitatis,
 quæ prostrato Belgio haud retineri
 posset, rationes inibat, propterea
 quòd miles Gallicus, contra quam ab re-
 ge promissum fuerat, Mosellæ tractum
 percurrebat, progressusque in agrum
 Trevirenses latè omnia vastabat, & ne
 templis quidem ac rebus sacris parce-
 bat, adeo ut Romanus Pontifex
 qvo-

es ha-
 m ad-
 rinci-
 bertati
 e juri
 fecis-
 Gal-
 erum-
 rtine-
 expe-
 que
 olven-
 id ne-
 solici-
 t, qui
 a, pa-
 ideò
 fortu-
 a suo
 n præ-
 rum
 erma-
 Gallia
 e con-
 abant
 F. Bel-
 gæ

quoque id permolestè ferret, miseraque
 Trevirensis fortunâ se commoveri
 pronuntiaret. Jamque mansuetudi-
 nis suæ poenitebat Cæsarem, cum vide-
 ret spem pacis, quam reductis in hære-
 ditarias provincias copiis animo con-
 ceperat, infidiosis Gallorum consiliis
 eripi, auctoritatemque suam in sacro
 imperio maximam convelli. Fuitque
 hoc ejusmodi, ut Germania novo peri-
 culo objiceretur, cujus liberandæ hæc
 una via ipsi se ostendit, ut arma pacis
 causa intermissa repeteret, & dimisso
 ad Svedorum regem Adolpho Uratis-
 lao Sternbergio, injurias sibi & patriæ
 illatas quereretur, simulque pro juris
 necessitudine & fide, qua Rex Svedi-
 cus Germaniæ innexus esset, hortaretur,
 ut inclinatis rebus subveniret: quan-
 doquidem multæ sint causæ, cur affir-
 mare debeat, Gallos id hætenus agere,
 ut se pacis simulatione decepto, oppida
 pagosque Germanicæ ditionis occu-
 pent immaniterque vastent: quòd eò
 minus per supremam suam dignitatem
 Cæsareumque officium pati possit, quia
 Ordi-

Ordi
 catu
 non
 quò
 inju
 tio
 quò
 cupi
 nere
 Blun
 in C
 mer
 indi
 quæ
 bus
 laba
 ptæ
 tran
 bita
 pat
 rati
 sen
 Ne
 sun
 Bel
 im

Ordinis sacri principem electorem, pacatum licet & imperio obsequentem, non alia de causa infestassent, quam quòd opem suam atque auxilium contra injustam vim implorasset. Quæ legatio etsi credita est fuisse injucunda, quòd ejus belli, quod Svedi terminari cupiebant, persequendi causas contineret, spectaretque ad coarguendam Blumii audaciam jactatasque liberius in Comitibus Ratisbonensibus voces, tamen non poterant diffiteri culpam & indignitatem factorum Gallicorum, quæ indies foedis quoque populationibus & omni crudelitatis genere cumulabantur. Id vero per honorem susceptæ à se conciliationis amoremque tranquillitatis publicæ rogare non dubitabant, ut Cæsar ultionem charitati patriæ condonaret, & leniorem viam rationemque sequeretur. Eandem in sententiam hortabantur Bavarus, & Neoburgicus, rati inutile & periculosum fore, si Cæsar propter foederatos Belgas, quorum rara ac prope nulla in imperium beneficia extarent, incerti belli

belli fortunam periclitaretur: cum reputare secum posset, quàm proclive sit Gallis majori impetu invadere Germaniam, incursionibusque vexare. Contra Cæsar sumpta ab se iusta arma causatus, sæpeque Gallicis pollicitationibus delusus, pro jure imperii & auctoritate sua tuenda stabat, & nisi eo nomine sibi rei que publicæ Germanicæ satisfieret, perque vim & injuriam capta restituerentur, bello se repetiturum significabat: simul & Principes monebat, uti omni studio se juvarent, qui nescire non possent, honorem salutemque patriæ in eo verti: deinceps cur postulatis de Furstenbergio è custodia dimittendo concedere non posset, Anglis Svedisque pariter indicabat: quippe quem nunquam in loco ac numero legati habuisset, neque ut haberet, ulla juris ratione cogi potuisset: propterea quòd is fuisset, qui hoc immane perniciosumque bellum suis consiliis concitasset, cuperetque, etiamnum id morâ & machinationibus trahi, & officii, quod sibi patriæque deberet, clientelæque etiam, quâ ab se tanquam

illos

quam

quam
domi
pror
set.

quam
quest
bat, j

quid
foede

tiren

dux l

ad co

retur

stinat

Esai

rat,

diæ

ea in

is in

bere

let.

Galli

nego

runt

re ju

non

quam Archiduce Austriae & perpetuo domino beneficiario penderet, indigno prorsus maloque exemplo oblitus fuisset. Quare eum Principem nemini, quamlibet medio partibus, saltem sequestris fide servandum tradere volebat, jamque in expedito erat intelligere, quid causae esset, cur Batavi in renovati foederis fiduciam erecti, nil contra sentirent, unaque postularent, ut senior dux Lotharingiae Carolus fide publica ad conventum Coloniensem admitteretur, quod tunc quidem à Gallis obstinate recusatum est, etsi Vindobonae Esaias Puffendorffius pro eo, ac poterat, persuadere annitebatur, regem Svediae effecturum, ut postulato Caesaris ea in re tandem daretur locus, siquidem is in causa Furstenbergii facilem se praebere, restitutionique ejus annuere vellet. Quod ubi impetrari non potuit, Galliae Angliaeque reges retardati pacis negotii culpam in Austrios contulerunt, legatosque rebus infectis discedere jusserunt. Svedis id post aliquanto non modò nullam utilitatem attulit,

D

sed

sed etiam invidiam auxit, quasi non omnes eas, quas potuissent, difficultates removissent, qui tamen de eo se purgabant, præcipuè & apud F. Belgas testabantur, in susceptis ab se conciliationis partibus nil quicquam de officio ac diligentia sese remisisse: quin per internuncios, nominatim per Eduardum Ehrensteinium palam aperteque confirmabant, hoc se studuisse semperque proposuisse, ut paci, quantum in se fuisset, consulerent, æquisque rationibus dissidia sopirent. Compertum habeo, Svedos, cum intelligerent, quid difficilibus illis postulatis eventurum esset, neque approbasse sententiam Gallicam, & fideliter admonuisse, uti Rex Christianissimus esset moderatior, eoque se induci pateretur amore pacis, quam rejecto, quod Cæsaris nomine oblatum fuerat, *armistitio*, impedivisset, multaque contra pacem Westphalicam fecisset, quæ non possent justa haberi, essent nihilominus talia, ut transigi celeriore pace possent. Cumque non ignoraret Cæsar, dirigi hoc præcipuè ad Furstenbergium,

giu
per
est
po
ner
eò
um
Lo
rii
du
da
cu
qui
jus
cup
bu
ob
in
Ar
ab
te
co
in
re
in
ci

gium, cui simpliciter dari veniam cuperet Galliae rex, pro vero affirmatum est, cum per speciem repudiati hujus postulati, libenter arripuisse occasionem solvendi Coloniensis conventus, eò quòd mallet cœptum pacis negotium esse infectum, quàm committere, ut Lotharingus, quantumvis suo & imperii nomine injuriam passus, perque vim ducatu exutus, fide publicâ ad socianda pacis consilia admitteretur. Quod cum per se iniquum esset, tùm Hispani, quid sibi instaret, praevidentes, regis ejus potentiam pertinaciamque frangi cupiebant, cumque id soli ac suis viribus efficere non possent, arte & consiliis obsistere cœperunt, quando imperium in belli socialis partes venit, rexque Angliae à foedere societateque Gallica est abstractus. Quæ cum fierent, vehementer affecti sunt Svedi, utpote quorum commoda auctoritasque cum primis ea in re versabantur, qui cum ob superiora renovataque nuper cum Gallis foedera in suspiciones sociorum Principum incidissent, tùm postea in periculum

adducti belloque implicati sunt, quàm
 eventus ipsorum expectationi adversus
 fuit: quod accidit, cum vulgatum est, eos
 non evitasse opinionem studii Gallici,
 duxisseque in regiones Brandenburgi-
 cas, cumque reipublicæ mittendis auxi-
 liis proportione Germanicarum pos-
 sessionum prodesse possent, etiam roga-
 tos monitosque ob amovendam partium
 suspicionem recusasse, post verò ab ex-
 terno rege de subsidiis appellatos non de-
 fugisse, causatosque speciale, sed am-
 biguæ interpretationi obnoxium, nun-
 quamve contra nexum necessitudinem-
 que & debitam reipublicæ fidem inter-
 pretandum foedus, partes elegisse. A-
 pud F. Belgas fortuna pariter & rerum
 bellicarum administratio correctæ est,
 datumque id Austriis, ut Lotharingus,
 quem ab æquo legitimoque arbitratorum
 iudicio rex Galliaë excluserat, Kalendis
 Juliis hujus anni in societatem foederis
 reciperetur: non modo quòd Cæsar &
 Hispanus pro eo fidem interposuerant,
 sed etiam quia summa æquitas postula-
 bat, uti dux in pristinum locum restitue-
 retur,

retu
 retu
 nis
 dica
 post
 vers
 tu M
 adit
 ditu
 peri
 que
 renc
 stric
 neq
 mar
 nem
 host
 pug
 turi
 com
 spec
 con
 quic
 effe
 con
 cien

retur, majusque imminens malum averteretur. Nam erepta Lotharingia, Hispanis præcipuè metuendum erat, quòd judicarent, malè consuli rebus suis, si in posterum inter infestos sibi Gallos iter versus Belgium haberent, sique ex Ducatu Mediolanensi & Comitatu Burgundiæ aditus versus Flandriam occupatus impeditusque esset: adhæc fas & foedera superiora, clientelæque vinculum, finiumque defensio & juris auctoritatisque asserendæ ratio permagnam vim apud Austrios habuerunt, ut neque ducem deserere, neque ejus querelas negligi posse existimarent. Quod regis Galliæ sollicitudinem auxit, quia videbat, id à foederatis hostibus agi, ut summis viribus se oppugnarent, Hispanique etiam denunciaturi bellum, ad inferendam sibi vim sese compararent, quos intelligebat hoc spectare, ut plures hostes adversus se concitarent. Jam confirmati F. Belgæ, quid commodum sibi opportunumque esset, aestimabant. Igitur res omnes ad continuandum belli apparatus reficiendumque exercitum provisæ, nec

non decretum publicè factum, ut propter inopinatos belli casus prudenter avertendos suas quisque stationes diligentissimè obirent, incolæque in manipulos tributi incurstantem hostem circumspicerent, conductisque magnâ impensâ militibus haud segniter opportuneque opem ferrent: quod necessitati temporum concedi oportuit, ut imminenti è proximo hosti, atque ad irruptiones faciendas semper intento vastandi occasio præcideretur. Simul & æstimati sunt belli sumptus, & pecuniæ subsidia foederatis constituta, omniaque demùm procurata, quæ ad temporum locorumque opportunitates apta idoneaque sunt visa: neque minor classis instaurandæ, ac in mare ducendæ cura fuit, propterea quòd belli navalis consilia tunc maximè fervebant apud Anglos, quorum gratiam donis subinde missis Galli retinebant, quibusque exprimebant voces invidiæ ultionisque plenas, quæ ad F. Belgium quasi ad *delendam Carthaginem* dirigebantur: tum magno numero epibatæ cogebantur,

multi

multique inviti & renitentes etiam in
naves imponebantur, quæ res monebat
F. Belgas, ut resistendi consilium ratio-
nemque tempestivè inirent. Quare
contigit, ut eodem anno VII. NON. Jun.
infestæ classes congregarentur, quæ di-
micatio fuit multò acerrima, cujus pri-
mum laborem periculumque subiit
Trompius, pari que ardore pugnavit
Banckertus, Ruyterusque prælii fortu-
nam summâ cum ratione est modera-
tus. His non minori impetu occurre-
bant hostes Estræus & Spraghius, qui
Roberto principi supremo classiariorum
præfecto expeditas vires animosque
præsentēs demonstrarunt, donec incli-
nata in illos victoria, nox dirimeret
certamen, spemque eriperet inferendæ
majoris cladis. Ita Batavi, desiderato
licet pro prætore Schramio, vires vete-
remque laudem receperunt, Austri-
orumque desiderio maximopere satisfe-
cerunt. Etsi enim par erat causa Bran-
denburgici, quòd ob regiones in West-
phalia sitas cum F. Belgis communem
securitatis rationem habeat, tamen al-

latâ necessitatis excusatione, regi Gallia reconciliatus est, propterea quòd suspiciosissimo isto tempore tam impeditæ erant coepti ejus belli rationes, ut quia eas per se explicare non posset, ob præsens rerum suarum periculum, sinistrasque de expeditione sua opiniones, nec obscura odii signa missasque à Wangelino voces invidiæ plenas, non recusaret pacem, præsertim quùm offerretur, essetque ejusmodi, ut per eam de fide officiisque sacro imperio debitis nil detraheretur. Per sæpe tunc, nec sine dolore reputabat, quòd non servata sibi essent, quæ F. Belgæ servaturos se recepissent, quodque stipendia sibi promissa non persolvissent, cumque spopondissent securaturos, ut rex Daniae & Duces Luneburgici foedere ipsi se conjungerent, nil tale effectum dedissent, tum quòd præter difficultates annonæ militaris molestiasque alias, Moguntinus Trevirensisque Electores transitum sibi denegassent. Prospexit quoque æmulationes à tergo, quæ eo spectabant, quasi is plus nimio in republica appeteret,

so-

focio
cum
gnio
ban
Ger
quæ
tuu
tot
rum
Sve
tus
fanè
oste
pru
cum
diff
pa
did
que
tra
exe
pha
ne
Tu
quæ
Qv

societateque hujus belli auctoritatem
 cum primis suam stabiliret : nec beni-
 gnior fuit eorum sententia , qui dice-
 bant , eâ expeditione inferri vastitatem
 Germaniæ , bellumque accendi potius ,
 quàm restringi : ad hæc onera transi-
 tum hospitiorumque militarium jam
 tot & tanta esse , ut non possint in poste-
 rum sustineri : igitur his querelis &
 Svedorum præcipuè postulatis permo-
 tus , in pacem Gallicam consensit , eo
 sanè duro rerum statu , quo vires solùm
 ostendebantur Gallis , propterea quòd
 prudenter tunc quoque æstimatæ sunt
 cunctatio Hispanorum , nummariaque
 difficultates apud F. Belgas , quarum cul-
 pa transferebatur in avaros aliquot for-
 didosque homines , qui quæstus lucr-
 que causa hæctenus eam rem publicam
 tractârant. Parumque aberat , quin socii
 exercitus , quum consistebant in West-
 phalia , ob unam alteramque suspicio-
 nem sibi diffiderent , deque præceptis à
 Turenio opportunitatibus haud aliter ,
 quàm mutuò indignantes , quererentur :
 Quamvis principum , quorum auspiciis

expeditio decreta susceptaque erat, mens atque consilium eò spectabant, ut se fideliter juvarent, viresque Gallicas conjunctis auxiliis debilitarent: sed qui illorum temporum erat status, Germania adhuc dissimiliter consilia tractabat, neque tam celeriter omnes eas difficultates explicare poterat, quibus ratio reducendæ in universum concordia nitebatur. Eò gravius accidit Austriis pactum Vosseense, cujus conciliator fuit Dux Neoburgicus: contra id vehementer probarunt Svedi, operamque suam eò contulerunt, quòd in spem venirent, fore, ut abstracto à societate foederis Brandenburgico, eò citius pax coiret: etsi id alioversum interpretati sunt F. Belgæ, quasi nempe hoc agerent, ut impedirent Foederatos suos, regique Galliaë omne studium navarent. Fuitque hoc ejusmodi, ut deinceps in belli causis numeraretur, perinde ac si Svedi istis consiliis conatum viresque Gallorum adjuvissent, & aliquanto post etiam, foedere Kalend. Decembr. hujus anni cum Brandenburgico

gico

gico Coloniae ad Sæevum inito, nihilo propensio- rem in se animum demon- strassent, propositumque distrahendæ potentia- e suæ multò perniciosissimum conseqvi statuissent. Vix autem dis- cesserat Brandenburgicus à fœdere Bel- gico, cum Trajectum ad Mosam, insi- gne Brabantia- e castrum, loco ad invaden- dos finitimos peropportuno situm, de- ditione est captum. Illud episcopatu- i Leodiensi antehac obnoxium Hispani redegerant in potestatem, quibus anno secundo & trigesimo hujus seculi ductu Henrici Friderici Auriaci Principis e- reptum est, quod tempore Austriorum res valde inclinata- e erant, ut nunquam magis, atque tunc, Hispanis pax, & Bata- vis moderatio fortunæ profuerit, quòd sic caveri potuisset, ne illorum damna prodes- sent Gallis, quos spes & occasio facile ad bellum stimulant. Ubi re- ctor datus est Farius, vir usu belli & fa- mâ insignis, ob eamque causam Rhein- gravio, qui hoc anno de Batavis optimè meritus decessit, successus. In cujus defensione tantum posuit Rex Hispania- e,

niæ, quantum ejus interfuit, retineri
 Brabantiam, unde non modò ejus, sed
 etiam Hollandiæ securitas penderet,
 simul ac vero cognita est hujus castr
 deditio, Hispani, quorsum id pertineret,
 judicantes, de urgendo bello efficacius
 consultarunt, certissimaque auxilii Cæ-
 sarei expectatione freti, regem Galliæ
 pro hoste habuerunt: quæ ex re hic non
 mediocriter perturbatus est, quia appa-
 rebat, futurum, ut tota ejus fortuna in
 posterum commutaretur. Fama tulit,
 Auriacum dispositis in vallo tormentis
 publicam lætitiæ significationem de-
 disse, cum quid cum Trajecto actum
 fuisset allato nuncio intellexisset: unde
 vulgus ad deteriora credenda pronum,
 rei que publicæ ignarum, initiò quidem
 vehementer offensum est, re autem post
 comperta didicit, id tale prorsus fuisse,
 ut indicaretur, Hispanos non posse ali-
 ter, quin brevi apertum bellum regi
 Galliæ denuncient, quippe quibus certa
 pactione Trajectum nuper cessum fuisset,
 salusque Reipublicæ & voluntas conser-
 vandi regiones, & ulciscendi injurias
 eam

eam rationem atque legem præscripsissent. Cum urbs summo impetu oppugnaretur, rex ipse fortitudinis specimen daturus, præsentiam suam obsidentibus animos fecit, prætorianosque voce sua excitavit, gregariosque ense demonstrato ad subeundum periculum accendit. Erat in castris dux Monmuthius regis Angliæ nothus, qui superatis apud Tongrensem portam præferratis sudibus, bis rejectus, majori ardore rediit restititque constanter. Cum tanto sanguinis impendio res gereretur, Farjusque sciret, eum esse urbis statum, ut servari non posset, contraque eum regis esse animum, ut non desisteret incepto, XXX. Jun. deditioem pactus est quod Fœderatis magnopere profuit, propterea quod in ea obsidione flos militiæ Gallicæ cecidit, majorque clades, quam in justo prælio accepta est: quibus rebus evenit, ut, quum Hispani quoque Gallorum hostes existerent, rex coactus fuerit deducere præsidia de urbibus superiori anno raptis, unde fœderatæ provinciæ, quæ vexatione hostium onereque militari

prope oppressæ jacebant, non mediocriter sunt allevatæ. Sed Germaniæ Principes id non parum conturbavit, præcipuè finitimos, qui jam intelligerent, quid ex eo sibi expectandum esset: præter Trevirenses, & Palatinum Moguntinumque ipsum insolentiâ postulatum regis perterritos, etiam Brandenburgicus parùm ejus fidei tribuens Cliviæ metuebat, quòd videret ab rege non præstari conditiones pacti Vossensis. Ac primus quidem expertus est Trevirensis, quæ ejus regis voluntas animusque esset, qui etsi superioribus temporibus de suo in Germaniam studio tam præclare commemoraverat, foedereque Rhenensi & variis artibus amicitiam Germaniæ Principum sibi conciliaverat, tamen nunc longè aliud rebus factisque declaravit, quàm is quidem antea præ se tulit, quòd putaret hanc esse occasionem proferendi imperii in Germaniam, eam præcipuè, quæ est cis Rhenum. Itaque Marchio Rupifortius diversâ parte cohortes per agrum Trevirenses distribuit, ipse cum

ex-

expeditâ manu versus Saravum movit, Comitumque Saræpontanum Gustavum Adolphum, ut regis suæ fidei se permitteret, sollicitavit. Quo Nancejum reverso, iterum à tribuno ad exequenda mandata relicto instigatus est, ut regi se in clientelam traderet, quod cum pro eo, ac par erat, constanter recusaret, in custodiam datus, alteroque post die in Mediomatricum urbem est deportatus. Fuitque hoc belli atrocioris initium, & statum studiumque Germaniæ Principum insigniter immutavit, præcipuè electorum animos ad majorem Reipublicæ communisque tranquillitatis curam avertit, cum jam perspicerent, quò evasura esset licentia Gallica, quæ nemini parceret, & patientiâ suâ planè abuteretur, adeò ut si ea belli in posterum gerendi ratio futura esset, nemini fide sua innocentiaque esse tuto liceret. Etenim Galliæ Rex ad faciendas hujusmodi irruptiones non ex alia causa inductus incitatusque est, quàm quòd Principes in obsequio & fide Cæsaris perstarent, nec adduci possent, ut

reci-

reciperent præsidium externi regis, qui talia postulabat, quæ & existimationi & libertati adversabantur. Mox in recusantes armis vindicatum est, quasi id, quod regi denegaretur, continuo pro injuria habendum esset, quippe qui postquam deditum est Trajectum, quædam à Trevirense exigebat, quæ ne jure quidem rogare poterat: capita postulatorum erant, ut præsidium Cæsareum Confluentiæ & Ehrenbreitsteinio impositum dimitteret, regisque in tutela posthac esset, qui suis rebus percommo- dum id putaret, nec ferre posset studium neutrius partis: igitur imperata faceret, regisque Galliæ voluntati obsequeretur. Sed fides, patriæque communis charitas apud Trevirenses Carolum Casparem ita valuerunt, ut ad deserendum recti & obsequentis Principis officium, suscipiendamque externi regis clientelam nec promissis, nec minis adduci posset. Itaque totus ille Mosellæ tractus valde premebatur onere hospitiorum militarium, collationibusque prorsus exhauriebatur, adeo ut munici-

nici
tur
Inte
pag
suis
ea
sio
ster
ferr
qua
sibi
bat
inju
spe
ctos
tum
quu
dim
indi
is al
nev
hau
ita
dan
ma
tion

nicipia clientelæque passim vastarentur, nec sacerdotia tutiori loco essent. Interim plerique salutis suæ causa ex pagis & vicis cum rebus fortunisque suis Mejenam confugiebant: quorum ea fortuna fuit, ut Marchioni Trossio oppidum invadenti feliciter resisterent, obsidionemque constanter perferrent, quòd is nomine pecuniæ, de qua solvenda conventum erat, apocham sibi denegasset, fortè quia non expediebat id scripto mandari, quod testaretur injuriam Trevirensi factam. Idcirco spe frustratus recessit iratior, circumjectosque pagos exussit, incolisque multum damni dedit: quod cum per se iniquum esset principique intolerandum, dimisit nuncium ad regem, qui pro rei indignitate de vi ac injuriis quereretur: is ab rege indignationis pleno haud benevolè acceptus auditusque est, cum haud obscure argueret electorem, quòd ita pertinaciter Cæsaris causam tuendam suscepisset, præsidioque ejus se firmasset, quod simulatque de urbibus ditionis suæ decedere juberet, vicissim mili-

militibus suis ipse mandaturus esset, uti
 ex agro Trevirensi excederent, nullasque
 ei molestias in posterum exhiberent.
 Per idem tempus legatus civitatis Ar-
 gentoratensis regi adventum in Lotha-
 ringiam gratulatus est, quem honorifi-
 cè accepit, vicinitatisque jus & amicitia-
 am confirmavit, ut qui non ignoraret,
 plus in ea urbe, quàm in plerisque fini-
 timis Germaniæ proceribus sibi esse si-
 tum. Paulo ante Marchio Louvojus,
 qui belli acriùs prosequendi auctor fue-
 rat, Monti Bresaco, ubi fere olim hæsi-
 tavit Germanorum felicitas, providit,
 regisque consilia diligenter executus,
 impendentis Germaniæ periculi suspi-
 cionem auxit. Sic enim tum res ha-
 bebat, ut qui partes regis non sequerentur,
 ejus conatibus resistere hostiumque
 loco esse viderentur, quasi Rhenum Mò-
 fellamque jam regno suo conjunxisset,
 ut ibi ex suo unius arbitrio omnia agi
 oporteret. His rebus tempestivè mo-
 nebatur Trevirensis, ut Confluentiæ,
 quò se receperat, diutiùs subsisteret,
 quoniam erat subverendum, ne ab rege,
 quam-

qua
 alic
 Ne
 do
 co
 ru
 ur
 mi
 In
 sim
 fer
 liu
 qu
 bel
 tra
 cia
 reg
 ro
 tur
 lo
 cita
 Ste
 ten
 im
 re
 nit

quamlibet præter meritum ejus offenso, aliquid gravius in ipsum consuleretur. Nec fefellit ipsum hæc cogitatio, quando Rupifortius cognito per indicium consilio, Hispanos Augustam Trevi- rum à periculo exempturos antevertit, urbemque antiquam, & Principis domicilium, armis ad deditionem coëgit. Invidiosa erat hæc regis potentia, passimque odia & metum intendebat, præsertim quùm Vindobonæ Gremonvil- lius de expeditione Cæsaris acerbè lo- qui, & insolenter minari coëpit, fore, ut bellum in hæreditarias ejus regiones transferatur, nisi animum ab armis so- cialibus avertat: alioqui non recusare regem, quo minus pax retineatur, id ve- ro pati non posse, ut hostes sui adjuven- tur, & quovis modo subleventur. Nihi- lo melius postulatum erat, quùm soli- citabatur Moguntinus, ut Hochstum & Steinheimium in regis Galliaë potesta- tem traderet: qui cum per fidem, qua imperio devinctus esset, id sibi non lice- re affirmaret: tùm seriò quidem eum pœ- nituit foederis Rhenensis, quòd ut cau- tus

tus alioqvi & prudens erat princeps, tunc primum sine dubitatione intelligebat, plus nimio tributum fuisse ei regi, qvi specie amicitiae pangendisqve foederibus rerum Germanicarum arbitria captaret, qvippe praeter alia, qvae Caesari permolesta accidissent, hoc quoqve ab se & sociis Principibus stipulatus fuisset, ut nemini iter per suas regiones aditumqve ad fines suos permitterent. Id vero haud obscure dirigebatur ad Austrios, sentiebatqve se peti Caesar, tanquam is, qvi pro fide muneris ac necessitudine Hispanicâ salutem Circuli Burgundici, qvem infestare armis rex constituerat, negligere non vellet. Saepe enim invito Caesare, & aliquoties etiam dehortante, multa ejusmodi evenerunt, qvae vitandi majoris dissidii causa tolerari expediebat, donec ab rege arma pararentur, qvibus ut Caesar resisteret, charitate patriae adductus est, qvae nisi apud eum valuisset, pleriqve Principes circumventi planeqve oppressi fuissent. Per has insidias aggressus est Caesarem minimè ignarum
peri-

periculi, quod salutis publicæ struebatur, ut simul ejus auctoritas & imperii potentia convellerentur. Quamobrem, Cæsar contra minas firmus in sententia permansit, & fidem auxiliumque reipublicæ præstitit, profectusque Egram, ubi eum Saxo plenus amicitiae invisebat, nil recusavit, quo minus justæ expeditionis ipse socius esset, si id quidem per fortunam augustæ domus, quæ orbitatis præsidia tunc quærebat, perque Legati Hispanici Ronquillo de reditu eum interpellantis obtestationes fieri potuisset. Priusquam copias dimisit, præfatus est, arma se invitum sumsisse, nec alibi secundum Deum, quam in justitia belli atque innocentia spem habere: nil concupiscere, quod aliorum sit, neque cupere, ut vel minimum terræ spatium ad regiones suas adjiciatur: id autem pro suo Cæsaris officio permittere non posse, ut rex iste, sprete juris pactorumque Monasterii, Cliviæ & Aquisgrani initorum religione, Principes Germanicæ ditionis vexet, finesque imperii tot repetitis incursionibus depopu-

populetur: mali enim esse exempli, si his sua tranquillitas fraudi esse debeat, quibus ea semper praesidio fuisset: igitur testari Deum, se pacis esse amantem, credereque poenam sanguinis, qui tali bello profunderetur, ab ejus auctore expetitur iri. Itaque Reymundum Montecuculi copiis praefecit, qui occupatis à Turenio itineribus, quibus Mœnua aditur, boni prudentisque Ducis munere perfunctus est, quando contra insidias callidissimi hostis omni ratione se comparavit, Herbipolimque versus movit, adituque ad interiora Orientalis Franciæ præcepto, ejus Episcopi atque Francorum gentis amicitiam è suo exercitusque commodo esse sensit. Inde progressus, annonam hostilem Wertheimii repositam igni vastavit, Tureniumque de spe intercipiendi Ochsenfurti dejectum comœatu prohibuit, frustra que fretum spe auxilii ad receptum adegit, atque hinc ad Rhenum profectus, disposito ad præcavendum Lotharingo, contra hostem supple-

plemento Vaubruniano auctum semper
cautus fuit, trajectoque feliciter fluvio
castra sua cum Hispanis foederatisque
Belgis conjunxit. Ibi communicato
cum sociis consilio, auctor fuit obsiden-
dæ Bonnæ, quòd Cæsaris officio conve-
niret, ut hostem à Germaniæ finibus abi-
gat, pacemque patriæ reddat, quæ reddi
quidem ac restitui non possit, nisi Ele-
ctor Coloniensis a signis Gallicis disce-
dat, auferatque ab urbibus suis exter-
num præsidium, quod Bonnam quoque
ejus domicilium tunc insidebat. Cum
eò ministrorum consiliis impeditus ad-
duci non posset, periculum veritus Bon-
nâ discessit Coloniam Agrippinam, pa-
ctusque ab Senatu fidam custodiam,
migravit in monasterium S. Pantaleo-
nis, ibique usque ad hunc annum est
commoratus. Mox appropinquârunt
Bonnæ foederati exercitus, ac tripartitò
oppugnatam continuo impetu fatiga-
runt, ut septimo die post, quàm coepta
fuerat obsidio, deditiois faciendæ
conditiones acciperet. Nam præcluso
undique aditu, non erat, cur promiss-
sa

sa à Turenio & Luxemburgio subsidia speraret, quod Fœderatis perutile fuit, quùm iis rebus non modò versus Mosellæ Rheniqve inferiorem limitem magnum armis suis incrementum afferrent, sed etiam itinera aditusqve illuc pertinentes in potestatem redigerent diligentissimeqve custodirent. Quod ad liberandas F. Belgii urbes non leve momentum attulit, Gallicasqve rationes multùm impedivit, prorsusqve tale fuit, ut Germania periculi commonefacta, redintegrandæ sensim concordiaë consilium iniret studiumqve pacis revocaret, sopitisqve diffidiis, quæ bello civili materiam datura fovebantur, capiti suo fide officioqve se devinciret. Hæc læta Cæsaris primordia exemplis commovebant animos, & plerosqve etiam promissis Gallicis irretitos ab incepto perniciosissimo deterrebant.

Cæterùm ubi Flandria, qua dititionis Hispanicaë est, pacem diu infidam inutilemqve experta fuerat, rex Catholicus bellum Gallis denunciavit, quod ii populationibus atqve omni crudelitatis gene-

gene-

genere ulciscabantur. Neque eo mi-
 tius agebatur cum reliquis Belgii Hi-
 spanici provinciis, nisi quod libero Co-
 mitatui Burgundico parcitum est, quem
 cum Helvetii lege patrocinii defenden-
 dum suscepissent, tum Galli rationibus
 suis alienum putabant, eos sibi tunc red-
 dere infensos, quos liceret placare in-
 posterum, ut nemine resistente eò arma
 ferre possent. Interim Hispanis mul-
 tæ quotidie ac inopinatæ difficultates
 accidebant, & pleraque eorum consilia
 Gallico impetu præveniebantur; nec
 benignius F. Belgii populus habitus est,
 præsertim quum Luxemburgius iis ur-
 bibus, quas cum præsidio tenebat, fer-
 rum flammamque minitaretur, si peri-
 culum, quod instaret, pecuniâ non redi-
 merent, sique obsides non darent, quum
 difficultate nummaria impedirentur.
 Magnus erat hic vastitatis inferendæ
 metus, & direptionis incendiiorumque
 discrimen passim ante oculos versaba-
 tur, nec muri vallorumque ope-
 ra & turres munitionesque extra hujus

E

for-

fortunæ aleam futuræ erant, ut scirent,
 nullum esse excusandi locum, quum ne-
 cessitati parendum esset. Unde magna pe-
 cuniæ vis pretiosaque supellex comparata
 est, ex eaque plurimum lucri fecerunt.
 Ductores Ordinum, præcipuè Luxem-
 burgius & Condæus, qui calamitatem
 afflictarum Urbium in commoda sua ver-
 tebant, multumque argenti extorque-
 bant, quod una cum aliis rebus, quas
 eo nomine ex fortunis civium coëgerant,
 onustis curribus in Galliam devehebatur.
 Quo tempore cognitum est, quæ mer-
 ces quive fructus sit defectionum, quam-
 que latius fuerit, eas pecunias in defen-
 sionem, quæ superiori anno præter-
 missa fuerat, quam in libidinem hostium
 impendi, siquidem id honestissimum
 bellandi genus sit, quod repellendi pe-
 riculi ratione continetur. Id verò secus
 cecidit, quia populus à proceribus ani-
 mo & voluntate dissidens prorsusque
 ipsorum imperio dissidens præcipitandi
 consilii causam dedit: quo evenit, ut ii
 omnium maximè affligerentur, qui
 spon-

sponte sua hosti se dediderunt, aut non,
magnopere ei restiterunt, quippe destituti
post auxilio, quo ipsi se culpa sua priva-
rant, & jure etiam dignitateque excide-
rant, nisi interposita Auriaci auctoritate
pristinum in F. Belgii Senatu locum recu-
perassent. In hoc rerum statu consilia ex
occasione capiebantur: Hispani cum vide-
rent Gallos audaciâ & celeritate conficere
res suas, non modo non negligebant de-
fensionem Provinciarum Belgicarum, sed
ne domi quidem cessabant, quod usu
docti intelligebant, nisi malis superiori-
bus occurrerent, incursionum Gallicarum
nec finem, nec modum fore: itaque novi
foederis fiducia erecti damna accepta ul-
cisci, occupataque Bonnâ ex Ducatu
Luxemburgico etiam Episcopatum Me-
tensem oppugnare cupiebant: tum dimis-
so ab se Villarzio Regis Christianissimi Le-
gato, huc totis viribus incumbebant, ut
totâ Hispaniâ Gallorum commercia con-
quiescerent, bonaque & fortunæ ipsorum
detinerentur: eandem in sententiam Lon-
dini minæ jactabantur, nisi Rex Angliæ

perturbatis confusisque rebus consule-
 ret, foederique Gallico nuncium remit-
 teret, non posse aliter facere regem Ca-
 tholicum, quin simile exemplum sta-
 tuat in ejus ditionis populum: eò ra-
 tiones variae & graves à Marchione
 Fresno adductae sunt, quae eò spectabant,
 ut Gallos hostes suos ope ne sublevaret,
 quorum iniqua & insidiosa consilia jam
 diu deprehendere potuisset, quando ii
 non aliam, quam publicè nocendi viam
 inirent, & bella pro libidine atque arbi-
 tratu suo molirentur: Belgium misera-
 biliter vexatum direptumque intueretur,
 cujus amittendi periculum quoque
 ad finitimos Anglos pertinerent. In
 Lusitania ecclesiastici Ordinis homines
 populusque Petro principi suadebant,
 pacem retineret, neque destinationibus
 Gallicis locum daret, siquidem ei non
 suppeteret justa causa belli Hispanis in-
 ferendi, & procul vi armisque res suas
 à daugere securè posset: non enim esse
 eam regni conditionem, ut periculo ca-
 sibusque incertis exponatur, praesertim
 quum

quum
 pro
 toru
 si n
 cum
 tiâ
 men
 infi
 valo
 tem
 qui
 gra
 jura
 dica
 mic
 refr
 & i
 tion
 pot
 adh

 Pro
 reli
 sen
 stit

quum caveri debeat, ne si eventus non
 prosper sit, factiones exciterentur, mul-
 torumque animi in Alphonsum propen-
 si magis ab eo abalienentur. Quanta-
 cunqve autem sollicitudine & diligen-
 tia hoc negotium confectum est, ta-
 men instructæ sunt contra Principem
 insidiæ, quæ cum ipsum perturbatum
 valde commotumque redderent, eas in
 tempore detexit Legatus Hispanicus,
 qui tunc Ulissiponæ commorabatur, &
 gravi maturoque consilio gliscentis con-
 jurationis causas ab Gallis repertas in-
 dicabat. Ac tum quoque Rex Angliæ, a-
 micitia & foedere Gallis conjunctus non
 refragabatur periculosissimo instituto,
 & in re atque causa maximi momenti ra-
 tiones firmandæ æquabilis finitimorum
 potentiæ dissimulabat, donisque plectus
 adhuc speciosè permulcebatur.

Inter Hungaros illi sacerdotes, qui
 Protestantium nomine distinguuntur à
 reliquis, quasi motibus causam dedis-
 sent, ad Senatum delegatum ab rege in-
 stitutum acciti, deque superioribus actis

interrogati dissimiliter ad objecta responderunt, plurimos tamen nec metus, nec promissa expugnare potuerunt, ut à sententia discederent, quanquam de acerbitate Cleri & iratiore inprimis Collo-nitschii animo subinde querebantur. Interim ejus Reipublicæ status valde commutatus est: Johanni Caspato Ambringio jus potestatisque Rectoris Regni Hungariae attributa, visque superiorum legum, per quas externi à summo isto Reipublicæ munere arcebantur, resoluta, cumque duriora indies tempora instarent, Ambringius ingenio minimè difficili mansuetudinisque studioso Austriae gentis clementiam præ se tulit, magnatumque animos lenitate potius, quam vi, ad patendum Imperium inflexit. Poloni Regem Michaellem togæ magis, quam belli artibus assuetum mense Novembr. amiserunt, cujus dignitas maximè cordi fuit Ordini equestri, quanquam ipsi restiterunt aliqui Senatorum, qui tantum in odium vocarunt, ut de eo etiam loco movendò consultarent. Quod Gallis partes

Au^s

Austrias in Polonia labefactari cupientibus opportunum accidit, quippe quorum consilia dudum eò pertinebant, ut Poloniam Gallico nomine obnoxiam haberent. Auctores haudquaquam contemnendos habeo, Regem, cum maxima onera injuriasque Barbarorum sustineret, ab omnibus Christianis Regibus, excepto Gallico, opem petiisse: hunc verò ejus causæ non ignarum ultrò auxilia Polonis obtulisse, ut propensam voluntatem duntaxat in speciem significaret, etsi res ipsa indicio erat, Regem Christianissimum non studio in Michaellem, sed benevolentiam adductum erga plerosque Senatores, quorum animos sciebat ab Rege suo esse alienatos, hoc tale faciendum putasse: unde non potuissent non excitari dissensionem funestumque civile bellum, cujus adeò tota calamitas in istam Regem fuisset redundatura. Cum ea temporum ibi difficultas discordiaque regni civium esset, insigne facinus edidit Polonici belli Imperator Johannes Sobieskius, confertoque cum Turcis apud Chocim

mum prælio, memorabilem victoriam
 reportavit. Eò permagnum momen-
 tum attulit opportuna reguli Valachiaë
 defectio, inprimisque Lithuanorum at-
 que inter hos maximè Demetrii Viesnie-
 vicii Radziviliique constantia & fides,
 nec non velitum Polonicorum, quos
 Hussaros nominant, aliquoties repeti-
 tus impetus, qui nutantem fortunam,
 intrepidè acriterque instaurabant, &
 Turcas in castris, præeunte strictumque
 enses præferente Sobieskio, adorie-
 bantur. Haud minori ardore decerta-
 runt Germani pedites, cæterique expe-
 ditionis focii unâ mente & consilio ex-
 periebantur. Quæ res facilè lenivit
 dolorem ex morte regis acceptum, mul-
 tamque laudem Sobieskio, qui Duces
 Lithuanos ad trajiciendum Borysthe-
 nem ad castraque secum conjungenda
 persuaserat, peperit, tantamque regni
 Ordinum gratiam ei conciliavit, ut sanè
 etiam afferret ipsi pondus ad regnum
 altero anno capeffendum. Commo-
 dum tunc Alexius Michalowizius fini-
 timæ

timæ gentis periculum quoque ad se pertinere ratus, opem suam Polonis liberaliter promisit, fœderisque bellici sincerè servandi fidem dedit, & Cæsarem summosque Europæ Principes ad auxilia contra Turcas ferenda sollicitavit, excitisque suæ ditionis Cosacis, non modò perterrefecit hostes, sed etiam subitâ irruptione Tartariam Præcopensem vehementer afflixit, & circiter duo millia barbarorum in castris oppressit.

Vix dum in Italia quiescebant lites inter Sabaudum Remque publicam Genuensem, quum rex Galliæ qui suscepto conciliatoris munere, adhibitoque ad restituendam ibi pacem Gaumontio, negotium hoc confecerat, ipse jam illam in hostis loco habet, nomineque injuriæ & damni dati graviter mulctat, & navibus fortunisque vim facit. Ea cum nil tale se commeritam affirmaret, propter quod regis offensam incurreret, paratamque se ad præstandum damnum offerret, quædam per Gaumontium postulavit, quæ contra istius Rei-

publicæ, neutras partes amplexæ, digni-
 tatem, præterqve jus & æquum erant.
 Igitur tota prope Italia hâc regis acer-
 bitate commota est, Hispaniaqve justo
 metu excitata, auxilium in oram mariti-
 mam dimittendum Reip. promisit, quod
 cum rex intelligeret, nolletqve contra
 se armari Italiam, injuriæ paulatim
 conqvieverunt, sensitqve Respublica,
 pro superioribus exhibitis regi officiis
 hanc sibi relatam fuisse gratiam, quod
 admoneret, quàm lubrica ejus amicitia
 esset, qui tam levi momento mutaretur:
 jamqve constare poterat, quid causæ fuis-
 set, cur rex pacem Genuensem maturas-
 set, quippe qui sciebat, rempublicam il-
 lam contra insidias proditionemqve Ra-
 phaelis Torreni satis jam firmatam, Sa-
 baudo spem victoriarum præcidisse, stu-
 debatqve his rebus capere occasionem
 militis Genuensis, cujus missionem
 Resp. factura esset, ad sua stipendia ad-
 jungendi, ut talem in modum nudata
 robore eò opportunior injuriis esset, si-
 mulqve ut transportatas ex Norico co-
 hor-

hortes eadem commoditate à Sabaudis reciperet, quibus contra novos hostes uteretur. Ab Helvetiis æqua postulabant Cæsaris regisque Hispaniæ legati, & cur illi ipsi, incolumi atque integro foedere perpetuæ defensionis, non possent deserere Comitatum Burgundicum, quatuorque urbes, quas Sylvestres nominant, itemque Constantiam & Brigam Vallesiæ, graviter exponebant: tum rogabant, ut conatus incursionisque Gallicas in eos fines impedirent, auxiliumque & patrocinii fidem prædictis regionibus præstarent, militesque suos, qui sub signis Gallicis merebant, quamprimùm revocarent. Ibi vero non una omnibus mens fuit, neque res hæc ita confici potuit, ut Cæsari Hispanisque expediret: propterea quòd delegatus Gallicus multa de rege suo pollicitus, id operam dabat, ut tentatis Ordinum animis, allata in eam rem consilia perverterentur. Præterea suspiciones, quæ artibus Gallicis illic struebantur, quotidie invalescebant, primi que erant

pagi *reformatarum* partium, qui Au-
 striis gratificari cupiebant, pagi autem
Catholici Rhætiqve difficiliorese se præbe-
 bant, nec in eam sententiam adduci se
 patiebantur, ut juberent milites suos re-
 dire domum, unaqve prohiberent, quo
 minus in pagis suæ ditionis cohortes
 Gallico stipendio alendæ conscriberen-
 tur. Faciebat enim pro more suo rex
 magna impendia, & quum metu minis-
 que perficere destinata non poterat,
 magnis donis gratiam captabat, ut per
 Helvetios non impediretur, quin occu-
 paret Comitatum Burgundicum, qui
 alioqvi in ipsorum tutela erat, quod et-
 jam in sequenti anno evenit. Jam res
 Germaniæ tales erant, ut principes, præ-
 cipuè *Protestantes*, Cæsari unâ volunta-
 te se conjungerent, mandataqve in so-
 cios expeditionis Gallicæ promulgata
 in foribus publicis affigenda curarent,
 justiciamqve armorum ipsius comproba-
 rent. Saxo pro fide sua Egræ cum eo
 foedus pepigit, & exemplum sequendi
 aliis tradidit, nec multo post negotium

con-

conventus Mulhusini, ad quem Delegati ex tribus imperii *Circulis*, Saxonico superiori & inferiori, pariterque Franco convenerant, honesto atque utili consilio juvabat. Aderat ibi nomine Cæsaris Wolffgangus Comes Ottingensis, & quid ex re patriæ esset, consulebat, ac de Cæsaris voluntate studioque in patriam præfatus, significabat, cupere eum, ut Germaniæ leges publica que tranquillitas conserventur, quæ cum hoc tempore in magno discrimine sint, incursionibusque Gallicis convellantur, monere prædictos *Circulos*, atque secundum muneris sui rationes postulare, ut copiis suis transitum concedant, ipsique etiam ad defensionem se comparent, militesque conscribant, & si opus sit, vires auxiliaque afferant, ut afflictis vexatique per injuriam principes è periculo calamitateque eximantur: iis vero, qui hostis partibus se obnoxios fecerint, neque hospitia, neque transitum permittant, quæ ratio futura sit recuperandæ pacis, & liberandi Principes injustis armis propemodum oppressos. Ad ea

Delegati Circulorum responderunt, Cæsaris curam & consilium patriæ esse salutare, nomineque electorum & principum suorum ipsi gratias habere, qui in ejus atque imperii fide tutelaque sint, & manere velint: Cæterum ad eos referri oportere de capite publicæ securitatis, quod in Comitibus decidendum sperent, quod altero quidem anno quietis & boni publici causa usu probatum fuit. Johannes Philippus El. Moguntinus, qui sentiebat connivendo augeri Gallorum potentiam, dubiamque ipsorum amicitiam & superiora promissa, incrementa item regis & augendæ potentiæ studium expendebat, Catoque Germaniæ habitus, finitimis ob controversias subinde excitatas metuendus erat, hoc anno illustrata inprimis Schonbornianorum gente, unde prognatus fuerat, decessit. Bavarus eque placere sibi pacem testabatur, sed foedus cum F. Belgis ictum planè ei invisum erat, eoque orabat Cæsarem atque admonebat, uti id omitteret, quod pericula ærumnasque sacro imperio afferret, alienamque duntaxat

cau-

causam complecteretur. Cumque quid
suae mentis animique esset, per epistolas
& Baronem Kleistium indicasset, ratio-
nibus ab Cæsare adductis acquiescere
necesse habuit, & fidei Reip. obligatae
memor nil sibi indulgit, quo Cæsar,
exercitusque ejus superiorem Pa-
latinatum transiens læderentur. De
qua sententia neque auctoritas Privi-
gniani, qui Henricæ Adelheidi ipsius
conjugi à sacris erat, neque calliditas
Vitrii legati Gallici eum dimovit, nec
denique necessitudo Hermanni Egonis
Furstenbergii, gratiâ & consiliis valida,
ipsum impedivit. Brandenburgicus for-
tunam suam, & Svedorum promiss-
sa, Gallicasque res & diversa Principum
studia æstimans, paci nuper initæ non
fidebat, & bono rectoque in Cæsarem
animo, de conditionibus, recuperandæ
imperio tranquillitatis ab rege Svedicæ
propositis monebat, perque Marenhol-
zium pronuntiabat, sibi curæ fore, quod
Cæsari ea in re videretur, cujus & impe-
rii salus communis esset: Cæsar supe-
riora pericula damnaque illata reputans
cen-

censuit, consilia Gallica minimè dirigi
 ad sinceram pacem, etsi rex iste semper
 sinceritatem præ se ferat, armaque omis-
 surum se recipiat: nam quo promptio-
 rem se ad pacem ostenderit, eò minus
 æquas pacis conditiones ab eo fuisse
 acceptas: itaque vires & subsidia cir-
 cumspici oportere, ut Germania vindi-
 cetur in libertatem, quippe quam, rejecto
armistitio generali, continuis incurso-
 nibus fatigaverit, occupatisque Fried-
 berga, Aschaffnaburgo & Selingstadio
 afflixerit, contraque fidem supremi pa-
 trocinii X. Alsatia Urbibus datam, non
 expectatâ imperii Principum sententiâ
 arbitrariâ, in quam sciens prudensque
 ante consenserat, pro jure vim adhi-
 buisset, nec non Trevirenses neutrius
 partis principem, nulloque foedere Bel-
 gis devinctum, hostiliter vexasset, &
 non modò trans Rhenum, sed etiam
 trans Moenum Tubarimque arma pro-
 tulisset, ac denique conciliationem à
 Moguntino, Bavaro & Duce Lunebur-
 gico Georgio Guilielmo susceptam,
 mora tergiversationeque sua elusisset,
 ani-

animumque sic satis à pace alienum declarasset. Palatinus etiam, passo injuriam Trevirense, periculo propior, tentandæ compositionis auctor erat, quippe non oblitus damnorum, quæ per simulationem amicitiaë intulisset Turenus, quum ejus cohortes Palatinatum Rhenensem, Bipontinumque transfirent. Is extremo hujus anni mense auctus est hæreditate principatus Simmerensis, exempto rebus humanis agnato Ludovico Henrico, nisi quòd ipsi litem movit ob Böckelheimium Lotharius Fredericus, Johannis Philippi successor, atque hoc mortuo, eam persecutus est Damianus Hartardus. Quæ accessio quidem ad dignitatem potentiamque Palatini per magnum momentum attulit, proptereaque pace frui voluit, quòd judicaret belli, quo Germani Gallique inter se committerentur, difficilem exitum fore, prospiceretque calamitates atque molestias, quas ratione vicinitatis subiturus esset, si ambitio regis injecta incrementorum spe, illecta invadendi finitimos occasione excitaretur.

Ve-

Verùm prudentia Cæsaris, cui rebus post turbatis, magna fide constantiaque se conjunxit, nihil in communis causæ perniciem admittebat, eratque hæc via liberandi F. Belgii, & stabiliendæ insuper Cæsareæ auctoritatis, quæ superiorum licentiâ temporum erat quo dammodo imminuta. Contra Rex Galliæ nisl suæ utilitatis causa omisit, suspicioneque dissolvendi foederis Anglici motus, atque hostibus diversâ parte ingruentibus suffecturus, præsidia de occupatis urbibus provinciisque decedere jussit, roboreque collecto, fortunam instauravit. Mox imparatos Principes bellumque non timentes, ac plerosque etiam, ut nil à se timerent, per epistolam præmonitos invasit, proximosque Belgas Hispanicos vastavit, tantaque vi & terrore eas Regiones complevit, ut si fuissent sine foedere, parum abfuerit, quin haud longo temporis spatio omnes sanè Regis arbitrium sequi cogerentur. Commodum Montalius Carolo regiam liberaverat, simulque Luxemburgii transitus Regem ingenti sollicitudine levaverat, quoniam is cum
 omni-

omnibus fortunis instrumentoque bel-
lico, infidentibus licet vicina itinera
Batavis Hispanisque, feliciter elapsus fue-
rat, cuius nomine alioqui Rex valde ange-
batur, adeo ut totam pæne Galliam ad
eum liberandum commovere velle vide-
retur. Hæc dum agebantur, intelligi po-
terat, quo Rex animo esset in Germanos,
quippe quorum erga Cæsarem fidem
suam injuriam putabat, non passurus, ut
mandata contra eos edita, qui arma pro
Gallis ferrent, liberè in Regionibus suis
promulgarent, quod Duci Mompelgardi-
co usuvenit: sed neque amicis affinibusque
suis pepercit, quum non modo milites
prædæ causa passim in Neoburgicas Pro-
vincias effundi fineret, sed quoque Pala-
tino urbes vicosque eriperet, & Bethuniæ
artibus circumventum indignissimè ha-
beret, quin & ante foedus cum Cæsare
ictum de injuriis per Turenianas co-
hortes illatis conquerentem irritavit
potius, quam mitigavit. Dixerat enim
Pomponius regii administer consilii,
hanc eorum esse fortunam, qui se me-
dios partibus præstarent, ut difficulta-
tes

tes molestiasque belli æquis animis ferrent, quæ evitari non possent, dum cogerentur exercitus, ad transitumque pararentur. Etiam Nassovii Comites, Principesque Salmenses, & vicini sine discrimine, vel ob suspicionem levissimamque offensam, repertumque injuriæ prætextum mulctati sunt, communitoque Nancejo, firmatisque Lotharingiæ & Alsatia finibus, aditus ad infestandam Germaniam opprimendamque libertatem apertus est, interceptoque altero post anno Burgundiæ Comitatu, tota Hispanorum fortuna, quæ cum nostratibus Belgicisque regionibus communes rationes habet, in periculum venit.

1674. Interim multorum animi adhuc in spem reparandæ pacis erigebantur, quum præter opinionem subito res conversæ sunt, propterea quòd Gallia & Angliæ regum legati, qui una cum aliis Colonia Agrippinæ ad tractandum de pace convenerant, mandata causati discesserunt, ideò offensi, quòd Guilielmus Egon Fürstenbergius ab Austriis pro face belli habitus, cum rhedâ vehe-

re-

retur, comprehensus, contraque datam
fidem Legatis, quorum in loco numero-
que is esse cupiebat, abreptus, Bonnam-
que, in qua tunc Cæsaris præsidium in-
erat, abductus, præterque dignitatem &
jus Principis in custodiam missus fuis-
set. Quartus decimus Februarii dies
erat, cum id belli continuandi novum
esset classicum, non invitis Batavis,
quippe Austrio nomini amicitia & fœ-
dere innexis, neque alienis ab ea re Hi-
spanis, qui optabant, ut regi ob nimiam
potentiam formidando plures hostes
existerent, sibi contra plures amici so-
ciique conciliarentur. Id postquam e-
venerat, regis Svedicæ Legati quereban-
tur, ad eum modum spem pacis Europæ,
fructumque operæ in eo genere positæ
sibi eripi, proptereaque pro restituendo
in libertatem Fürstenbergio magno-
pere annitebantur. Sed quale hoc fue-
rit, aliquanto post cognitum est, cum
Cæsar rationibus doceret, quamobrem
ex eo loco amovendum putaverit Prin-
cipem, qui se vocasset in odium, testa-
tumque apud multos reliquisset, quàm
alie-

alieno ab se animo esset, dum paci im-
 pediendæ consilia adhibuisset, taliaque ad-
 misisset, quæ nec per Cæsaris officium, nec
 per domini beneficiarii rationes ferre po-
 tuisset. Non egere testibus, quòd ad Re-
 gis Galliaë, hostis Reipublicæ, volunta-
 tem nutumque totum se convertisset, ,
 suumque edictum, quo Germanos socie-
 tate militiæ Gallicæ prohibuisset, sublata
 obsequii præstandi religione, violasset, ,
 Regemque ad odium bellumque extimu-
 lasset. Quod cur facere non debuisset, ,
 multas eum causas habuisse, præsertim, ,
 quàm is Princeps esset, qui consensu &
 suffragio principali in Imperii conventi-
 bus careret, essetque in ditionem Austrio-
 rum redactus, clientelæque fide in perpe-
 tuum sibi obligatus. Itaque editum & in
 Comitibus approbatum securitatis Legato-
 rum decretum eò non posse produci, ut, ,
 Princeps è custodia dimittatur sequestris
 fide asservandus, quod id neque ex Repu-
 blica, neque ex sua Cæsaris dignitate esse
 judicaret, ut qui fomes belli ac dissensio-
 num in Republica fuisset, foëdaque Seri-
 nii & Frangepanii consilia Regi Galliaë
 enun-

enunciasset, se autem, cui ad talia indicanda obstrictus fuisset, & jure legibusque etiamnum teneretur, celasset, opimisque *Abbatie* Gallicæ redditibus auctus, externo Regi & hosti stipendio sese illigasset, in alius, quàm veri & supremi domini, potestatem traderetur. Hæc tunc inter difficiles ac perplexas pacis restituendæ rationes affirmabantur, certa que in capita mox descripta cognitioni comitorum subjiciebantur, fama que ad externos etiam Principes perferebantur, ut quibus rationibus Cæsar ad tale quid decernendum inductus fuisset, passim sineque mora intelligi posset. Pertinebat enim ad famam Cæsaris, ut ostenderet, cur nullo Imperii jure impeditus fuerit, quo minus muneris temporisque rationem haberet, quòd Princeps arguebatur commissi, quasi contra Cæsarem, tanquam Imperii caput, & simul contra eum tanquam hæreditario beneficiarioque jure dominum fecisset, novissimeque etiam pacis compositionem retardasset, consiliaque salutaria & optima machinationibus suis invertisset,

set,

set, quarum non aliud fuisset remedium, quam ut avertendi majoris mali causa ex urbe Coloniensi, quæ tunc conventu Legatorum sancta erat, auferretur. Iis autem rebus Germaniæ status coepit fieri turbulentior, Galli quæ ad vehementiorem impetum concitati, rejecta irritæ super pace consultationis in Cæsarem, invidiâ, Palatino, contra quam Heidelbergæ de regis sui voluntate pollicebatur Bethunius, arma intulerunt, ductuque Rupifortii & Vaubrunii in agrum Germersheimensem profecti, latè omnia vastarunt, atque ipsum etiam Germersheimium, ejus ditionis castrum vetus & Rudolphi I. Cæsaris morte inclitum, interceperunt. Miratus subitum odium impetumque securus fidei suæ Palatinus, prudentiâ consiliisque suis regi Galliæ multos hostes, domi forisque excitavit, ab eoque inprimis Danum abalienavit, quippe ob expilatos fororis Guilielinæ Ernestinæ dotales fundos commotum graviterque offensum; tum Saxonem atque Brandenburgicum, Duces item Luneburgicos ad suscipiendam

dan
xit,
ad
plic
imit
pes,
com
filiis
con
dequ
tu co
fani
conc
eunc
Hen
conc
ribus
done
Fran
terqu
cum
gend
tate
genfi
Baru
quod

dam reipublicæ suamque causam induxit, & fide foedereque Cæsari devinctos, ad vires in communem utilitatem explicandas permovit: quorum exempla imitati sunt Orientalis Franciæ Principes, qui Norimbergæ congregati, accommodatis securitati firmandæ consiliis, prout superiori anno Mülhufii conventum erat, de mutua defensione deque adornando expeditionis apparatu consultarant. Saxo nil veritus Chassani Grafenthaliique minas, implevit conditiones Egrani foederis, cujus in eundi rationes moderatus est Baro Henricus Frisius, exemplo ad Germaniæ concordiam utili, & ad bellum ex visceribus reipublicæ exterminandum perdoneo, præsertim quum non multo post Franci per epistolam appellati comiterque invitati sunt ad animos viresque cum utroque Saxonix circulo conjungendas, id quod valde accidit ex voluntate Petri Philippi Antistitis Bambergensis, & Christiani Ernesti Marchionis Baruthini, qui nihil prætermittebant, quod ex re publica esse arbitrarentur.

F

Diffi-

Difficiliùs apud Suevos concordia coivit, non modo quòd misera Palatini fortuna ipsis ante oculos versabatur, sed quia Bavarus etiam, qui opimas ibi clientelas habet, pro statu illorum temporum pace utendum statuebat, Turenusque iis benevolentiam Regis significabat, si bello se non implicaturi essent. Sed vicit causa Reipublicæ, auxiliumque contra vim injuriasque Ulmæ decretum est, quod rebus Cæsaris perutile prosperumque evenit, quoniam ea regio & vicinitate erat opportuna, & ad inferendam ejus castris annonam permultum valebat. Hæc dum agebantur, laturo auxilium Saxones adveniebant, & rem causamque Palatini pariter & Germaniæ adjuvabant. Mox Duces Luneburgici, cum Cæsare, Hispanisque & F. Belgis foedus pacti, cum copiis magnaque tormentorum vi appropinquabant: neque secius Brandenburgicus arma, quæ ex formula pactio- nis Vossensis deposuerat, corripuit iterum ac in Gallos convertit, cum quòd illa transactio ejusmodi esset, ut
 imperii

imp
 non
 quo
 etio
 to,
 que
 etio
 que
 inte
 bur
 etus
 tati
 etia
 firm
 infi
 cui
 esse
 salv
 pra
 ma
 co
 tot
 bu
 qu
 co
 la

imperii legibus officioque suo fraudi esse non posset, tūc quòd ex fœdere antiquo inter Principes electores inito, sanctionibusque Cæsareis juratis confirmato, tanta sit omnium necessitudo, tantaque animorum & voluntatum conjunctio esse debeat, ut non facile arctioraqueant esse vincula, quàm ea, quibus ipsi inter se colligentur. Itaque Brandenburgicus fiducia *Unionis electoralis* erectus ad libertatem, Cæsarisque cohortationibus excitatus, atque exemplis etiam propinquorum principum confirmatus, noluit diutius esse obnoxius insidiis Gallicis, unaque cum republica, cui semper & summa ratione devinctus esset, belli fortunam experiri statuit, ut salva tandem ac tuta communis patria præstaretur, superbaque hostium de Germanis opinio convelleretur. Socium, cognatumque Principem electorem, tot injuriis affectum & pollicitationibus quoque deceptum, contra jus fasque gentium, contra sacras imperii leges, contraque pacis Westphalicæ formulam armis appetitum auxilio destituere,

tuere, agrumque ejus & vicos reip. hostibus diripiendos relinquere periculosum, pariter ac pudendum videbatur. Eo magis, quòd in Palatini fide atque innocentia nil desiderari poterat, neque ejus culpa, consilio, aut rebus & factis ullum regi damnum datum erat; quando favebat paci, bellumque Cæsari ipsi tantisper dissuadebat, dum proximos principes ipsumque se peti videret, adeò quidem, ut quum Galli eum ad suscipiendam regis causam neque cogere, neque persuadere possent, fama tulerit, Francodalii intercepti consilium inisse, quod tale institutum erat, ut totus fere Palatinatus in potestatem ipsorum redigeretur. Itaque ut malum imminens anteverteret, de fœdere inter eum Cæsaremque agi coeptum est, quo præter alia hoc quoque continebatur, ut Philipsburgi munitiones solo æqvarentur, siquidem istud castrum, quod proximè Palatinatum est, Cæsar in potestatem suam redacturus esset. Quibus temporibus constantia Palatini fuit memorabilis, magnumque momentum

attu-

attulit ad bellum in illis finibus geren-
 dum, quod Gallos ita malè habuit, ut in-
 tractum ditionis ejus Rheno finitimum
 incursiones facerent, ruptaque iterum
 Monasteriensi pace, onera stipendiaque
 belli populo Palatino imponerent, pas-
 simque damna & vastitatem inferrent.
 Quare Cæsaris cohortes subsidio vene-
 runt, Saxoque ex formula Egrani foederis
 auxilia misit, & Filium Johannem Geor-
 gium, Baronemque Christianum Erne-
 stum Kannium cum expeditâ manu ver-
 sus Rhenum movere jussit: iis ad resisten-
 dum profectus est Bellivifus tribunus
 Gallicus, qui repente celeriterque excitis
 Philipsburgo & Landaviâ manipulis, nu-
 merum suorum valde auxit, Cæsareosque
 & Saxones, qui ad defendendum Palatina-
 tus limitem venerant, apud Maudachium
 adortus, speraverat eorum consilia profe-
 ctionemque posse interverti, si ex inopi-
 nato ipsos invaderet, impetuque uteretur.
 Tum præfectus militiæ Generalis Ca-
 prara occurrendum ratus, ad sustinen-
 dam hostis vim sese comparavit, &
 prom-

prompto Saxonum auxilio usus est, Lo-
 tharingosque alacres adjuutores habuit.
 Ultrorumque enim fortitudo maximè ibi
 spectata est, Saxonum præcipuè, quo-
 rum dura initia ipsis in laudem verte-
 runt: iis aliquanto post discrimen pu-
 gnæ supervenit Dunewaldius, à Duce
 Bournonvillæ missus, qui hostes com-
 misso certamine acerrimo dilapsos per-
 seqveretur: sed hi jam evaserant, multis
 in acie desideratis, & plerisque etiam,
 inter quos ipse Bellovisus fuit, fauciatis.
 Ea spe frustrati Galli, cumularunt su-
 periores injurias, ultionisque cupiditate
 magis incensi, invisum sibi Palatinum,
 multo & vario crudelitatis genere diri-
 puerunt, & vicos villasque igni crema-
 runt, nec minùs oppidorum arcium-
 que fundamenta subruere, passimque
 solitudinem facere cœperunt. Inter
 has populationes de arcendo hoste con-
 silium capitur, quum nunciatur, Tu-
 renium, trajecto apud Philipsburgum
 Rheno, Wiselochium intercipere sta-
 tuisse: in quo cum sociis permultum
 esset situm, censuerunt minimè sibi
 com-

com-

committendum, ut ab hoste in potesta-
 tem redigeretur. Erat tunc in castris
 minor verò fama de viribus numeroque
 copiarum Turenii, unde fiducia eos su-
 biit praelii conferendi, quod senior Lo-
 tharingiæ Dux, qui per exploratores
 subinde res hostis cognoverat, dissuasit
 quidem, rationesque periculi demonstra-
 vit, sed quia Capraræ, spe reportandæ vi-
 ctoriæ sublato, longè alia ratio consti-
 tuta erat, è re belli socialis fore duxit, si
 armis experiretur, impetumque hostis
 confestim sineque mora inhiheret. Igi-
 tur apud Sinshemium, oppidum infe-
 rioris Palatinatus, commoditate loci adi-
 tusque opportunum, congressi, acri-
 ter pugnarunt, imprimis cohortes sociæ
 magnâ audaciâ impetuque in Gallos ir-
 ruebant, contraque tormenta ab iis dis-
 posita progressæ, vim globorum cor-
 fertissimè cadentium excipiebant: inde
 à ferentariis, qui cum sclopis majori-
 bus in proximo latebant, incessabantur,
 jamque in apertum discrimen coniecti
 focii, non modo ex iniquo loco dimica-
 bant, sed etiam videbant, hosti se mul-

tum esse impares, receptumque circumspicere oportere, præsertim quum equitatus ob loci angustiam hortorumque sepes, quæ illi objectæ erant, explicare se non posset. Ex quo factum, ut non levi damno affecti retrocederent, salutique suæ consulerent: pars Heidelbergam, pars Francofurtum profugerunt, Caprara & Lotharingus Heilbronnæ se receperunt. Post hæc Burnonvillanus, qui copiis apud Rhenum cum summo Imperio præerat, Francofurtum pervenit, egressusque hinc cum cataphractis & peditatu movit in Palatinatum ad res instaurandas, sed nihilo tunc prosperior belli gerendi ratio fuit, Turenusque recentibus auxiliis, quæ ex Burgundia atque Lotharingia advenerant, firmatus, viribusque rursus superior, more suo consiliis Bournonvillani Ducis prævertit, & ad invadendas ejus cohortes quanta potuit festinatione, contendit: eo tempore curâ Dunewaldii, qui speculandi causa abierat, effectum est, ut Bournonvillanis daretur spatium se recipiendi, qui posteaquam evaserant,

Dunc-

Dun
fessu
mas
imp
ausc
ban
odid
tur
Auf
se in
tion
imp
star
mic
mic
tes
cur
me
res
mo
per
eve
des
cu
mu
fur

Dunewaldius distinendis cohortibus
 fessus, excitasque contra se equitum tur-
 mas conspicatus, planeque resistendo
 impar retrocessit, hoste eum non insequi
 auso, quòd rationes Gallicæ non patie-
 bantur, ut concepto vicinorum animis
 odio in Gallos acriores stimuli adderen-
 tur: quandoquidem sentiebat hostis,
 Austrios his rebus Principum animos ad
 se inclinatuos, ut non solum propor-
 tione, quam jure beneficiario Cæsari
 imperioque deberent, quamque con-
 staret esse talem, ut per eam Gallica a-
 micitia non dissolveretur, auxilia sub-
 mitterent, verum etiam plures cohortes
 copiasque conducerent, foedereque
 cum Cæsare sociisqueicto desinerent esse
 mediis neutrique parti conjuncti. Quæ
 res, postquam longè aliter evenit, tam
 molesta inuisaque Gallis fuit, ut iratis
 percitisque animis præter jus & contra
 eventorum fidem affirmarent, specie
 defensionis imperii Principes illici cir-
 cumagique ad Cæsaris nutum, ut si-
 mul cum Gallorum amicitia, vetus
 fundataque libertas ipsis eripiatur. De

cætero nil prætermittebat Turenius, quod cum è re sua, tum è ratione belli duceret, fortunam suam modestè ferens, etiam isto temporum statu, quo dilapsis sociorum manipulis in acie constitit, atque his rebus notum testatumque esse voluit, eos acceptâ clade diffugere coactos, quos tamen pugnasse fortiter, ipse ultrò falsus est, & temere loquentes coarguit, futuri providus, nec intempestivè recordatus, eos, qui jactantius dicerent, nondum explorasse satis vires & animos Germanorum, quos non fortitudine, sed numero duntaxat pugnandique opportunitate præstitissent: præterea tot militum suorum, qui ceciderant, jacturam miserari consuevit, eamque præcipuè ob causam gaudio non sincero est affectus. Verum enim vero socii, amissa ibi felicitis successus spe, in Alsatia tentant fortunam, atque in bellum majoribus viribus gerendum incumbunt: eò contractis undique auxiliis, contendunt Cæsarei atque Lotharingi, & acceptis ex fœdere Luneburgicis ac Monasteriensibus, ascitisque Palatinis & imperialibus

bus

bus
mo
par
pul
pro
hab
quæ
bell
ban
Rhe
cup
firm
bav
tran
mo
cor
præ
futu
par
tcha
fue
ta,
rum
retu
tus
tum

bus cohortibus, versus Argentoratum
 movent: Ubi cum periculum haud
 parvum à Vaubrunio impenderet, po-
 pulus urbis in metum suspicionemque
 pronus censuit, uti Rex Galliae pro hoste
 haberetur, postulataque legati Cæsarei,
 quæ plerisque proceribus ambiguan-
 belli fortunam reputantibus displice-
 bant, approbarentur. Quibus modis
 Rheni aditus, quem Galli intercipere
 cupiebant, sociis apertus, præsidioque
 firmatus est, quod non modicè contur-
 bavuit Vaubrunium, qui quantum in eo
 transitu Regi suo situm esset, æstimabat:
 mox cum poenitentia subiit, quòd morâ
 corrupisset consilii fructum, Cæsareisque
 præveniendi se spatium dedisset, quo
 futurum esset, ut vicina ista mediaque
 partibus urbs à Rege, cuius erga eam an-
 tihac voluntas propensusque animus
 fuerat, repentina vi impetuque abaliena-
 ta, commodis Gallicis obstaret in poste-
 rum conatibusque isto in limite obnite-
 retur: eo loco cum res esset, commea-
 tus difficultas hostem maximè sollici-
 tum habuit, totaque belli moles in eam

regionem incubuit, magnusque ardor fuit militum, quum tempus & res praelii conferendi occasionem darent. Turenus castra metatus est inter Enzheimium atque Holzheimium, inferioris Alsatiae pagos, instructaque acie copias fociales expectavit. Neque his erat causa differendae pugnae, cum urgere hostem, intercludereque aditu ad superiorem Alsatiam vellent, quos conatus astu militari elusit Turenus, obiectaque sylva, cui munitiones castrenses praetendebantur, loco difficili ad se invadendum, nec satis Foederatis explorato constitit, unde multa damna socii acceperunt. Ibi Dux Ploenenensis praesenti animo pugnavit, magnaque in difficultate fuit, quum Bournonvillani, qui integris viribus praelii aleam spectabant, non succederent defatigatis Luneburgicis, quos ea pugna valde illustravit, quod cum veterano cautoque milite diu multumque decertarunt. Simul Lotharingi manifestum discrimen subierunt, pari que constantia & impetu maximo dimicarunt, quorum spectatae

for-

fortitudinis recordatio præcipuè Geor-
 gio Guilielmo Duci Luneburgico perju-
 cunda fuit, Turenioqve hosti laudem
 expressit. Nec audacia, neqve animus
 Monasteriensibus defuit, quos Baro Ve-
 delius subsidio adduxit, laborantibus-
 que in tempore supervenit. Toto illo
 tempore, quo congregiebantur, pluvia
 dimicantibus permolesta fuit, præser-
 tim hostibus, quos cum lubrica vestigia
 fallerent, inprompti & ad incessendum
 sociorum agmen tardiores reddeban-
 tur. Locus ejusmodi erat, ut eqvita-
 tus omnes suas vires commodè expli-
 care non posset, peditatus autem Cæsa-
 rei præcipuum robur ad pugnam non
 admovebatur, quanquam Werthmulle-
 rus subsidio venit, omnemqve culpæ
 suspicionem effugit: alii contraria
 Bournonyillæ Ducis mandata causa-
 bantur, rejecta in Lobkowitzium invi-
 dia, quasi is auctoritate heri sui abutere-
 tur, & impediret, quo minùs dimican-
 di opportunitate uterentur: sed quia id
 minimè tutum fore existimabant foede-
 rati, sensim recedentes, auxilia Branden-

burgica expectabant, rursus hostem laces-
 situri: quo tempore varii rumores sparge-
 bantur, magnaque spes erat intrandæ Lo-
 tharingiæ, ac Brisaci intercipiendi: contra
 Furenius cautè omnia ad resistendum
 comparare, pluresque cohortes accire,
 Regemque sollicitare pertendebat, ut ha-
 beret, unde adventantibus Brandenbur-
 gicis copiis obsisteret, quippe à quibus præ-
 cipuè sibi timebat, etsi longè aliud præse-
 tulit, palamque, nec sine Dorffingi in-
 sectatione dixit, eam expeditionem sine
 metu atque periculo suo omissum iri. In-
 terim Regi significavit, quantum in discrimen
 copiæ suæ vocarentur, si tot fœde-
 rati hostiles exercitus armis secum ex-
 perirentur: itaque operam dedit, ut
 Brandenburgicus à societate militiæ a-
 verteretur: eo consilio missus est Hol-
 miam Feuquierius, qui efficeret, ut
 Brandenburgicus retraheretur in Mar-
 chiam, prorsusque distineretur. Id ve-
 ro cum haud leviter pungebat, præser-
 tim quùm literæ ab Rege Svediciæ mitte-
 bantur, quæ eam in sententiam scriptæ
 erant, ut intelligi posset, non passuros
 Sve-

Svedos, ut Brandenburgico trans Rhenum bellandi facultas esset: quam regis ejus voluntatem Wangelinus quoque, propositis ultro citroque rationibus, indicaverat, ut belli contra Gallos gerendi opportunitas amitteretur. Quod Brandenburgicus ita accepit, quasi libertati suæ adversaretur, quasiqve id eò spectaret, ut Principes Germaniæ vim & injurias Gallorum perferre deberent: nec multo post dimisit ad Svedos Christophorum Brandium, qui de animo & voluntate ejus rectissima commemoraret: cumqve intelligeret, regem Svedorum, in se recepisse negotium impediendæ expeditionis ab se susceptæ, magno studio Cæsarem sibi conciliavit, & per Laurentium Georgium Krockovium Vindobonæ sollicitavit, uti in re causaqve imperii opem auctoritatemqve sibi præstaret, tanquam is, qui supremo & conservandæ & vindicandæ pacis munere fungeretur: ex quo factum est, ut re infectâ retrocederet, subitaqve & inexpectata rerum commutatio fieret, totaqve Alsatia, relicto hostibus

stibus

stibus libero aditu, destitueretur, ex eo-
 que multæ & variæ difficultates foedera-
 tis, ac metus etiam urbi Argentoratensi
 auferetur, neque minor esset trepidatio
 finitimarum regionum, præcipuè Pala-
 tinatus, qui jam prorsus injuriis Galli-
 cis parebat, foedumque in modum in-
 census est ac devastatus: perinde ac si
 hæc una & expedita esset via ad pacem
 Germanis extorquendam. Dum verò
 suam & Foederatorum principum sortem
 miratur Alsatia, Lotharingus, qui ad
 custodiendos superioris Alsatiae aditus
 stativa habuit, florem Gallicæ nobilita-
 tis in Alsatiam tendentis attrivit: ex se-
 ptingentis, quorum ductor erat Sableus,
 pauci ad suos dilapsi sunt, reliqui cum
 acriter resisterent, partim cæsi, par-
 tim capti. Nec multo post Hennin-
 gus, tribunus Brandenburgicus ma-
 gnâ suppellectilis argenteæ partem
 Gallis eripuit, plerisque eorum, dum
 vagabantur incautius, pabulatumque
 ibant, oppressis. Sed quanquam res
 eo deductæ erant, ut cum Turenio sum-
 mis copiis decertari posset, præoccupata-
 tique

tiqv
 tus,
 in L
 Al
 dos
 car
 ea
 tur
 fun
 ner
 sua
 Tu
 per
 rec
 ad
 po
 un
 eu
 inc
 ca
 Ca
 bu
 ce
 te
 Br
 di
 20

tiqve in transjuranam Burgundiam aditus, quos superior Alsatia aperit, viaqve in Lotharingiam, quæ per inferiorem Alsatiam aditur, dispositis ad fines tuendos stationibus, communita satis judicaretur, ratioqve insuper Hybernorum ea in Regione habendorum conficere-
tur, aliquanto post res consiliaqve ita sunt immutata, ut foederati magnis itineribus subsidio profecti, velut salutis suæ causa trans Rhenum reverterentur, Turenioqve auxiliis ex Lotharingia nuper missis, Condæanisqve cohortibus recens firmato, spatium darent oppida aditusqve omnes recuperandi: quod postea accidit, quàm Foederati non unam prælii apud Turckheimium in-
eundi rationem sequerentur, quanquam inde pendeat fere Brisaci fortuna, occasioqve tam luculenta negligebatur. Cæsareis propositum erat, servare robur, casusqve ancipites vitare, ne, si necessitas defensionem postularet, ullo tempore impares imparatiqve essent: Brandenburgicus longum iter novasqve difficultates ab tergo ortas, auctasqve
nuper

nuper Turenii vires: & præoccupandi ab eo versus Selestadium Argentoratumque reditus suspicionem animo agitabat, contentus satisfacisse fortunæ, alienâ culpâ impeditæ. Lunenburgici prompti ad pugnam, cum Holsatica & Mollisonica cohortibus sese in hostem fortissimè inferebant, cupiebatque Dux Holsatiæ summis viribus experiri, consiliumque liberandæ Alsatiæ confectum dare, quod cur secus fieret, suspecta Turenii calliditas, destinataque locorum, per quæ recedendum erat, præoccupatio, Fœderatorumque dissimile consilium efficiebat.

Nec felicitus res bellica administrata est apud Belgas, ubi Condæus copias suas, quas Fœderati in æquiore pugnae locum venire cupiebant, castrensi sepimento diligenter præmunivit, tantisperque continuit, dum invadendi Batavos occasio sese daret: quod Legiones Souchianæ aliquantò longius progressæ fuerant, quum Auriacum, qui mediam aciem duxit, secutæ ponè ali-

quos

quot cohortes, viam angustam impedi-
 tamque transibant, in quas Galli summo
 impetu irruerunt, optimaque impedi-
 mentorum parte exercitum multarunt:
 Auriacus de periculo commonitus, ad-
 ventu suo labantem aciem firmat, Sou-
 chiumque ad praelium advocat: Sed
 quia is omissa festinandi auxilii opportu-
 nitate, totas vires in hostem non con-
 vertit, tergiversantis suspicionem fœ-
 deratis præbuit, quanquam aulæ se pur-
 gavit, causatus, mandata se accepisse non-
 tam ad invadendum hostem, quam ad
 defendendas copias suas, auctore, ut
 quidem credebatur, Lobkowitzio: ut-
 cumque autem id sit, constat offensos
 fuisse Belgas, præsertim quum videbant,
 bellum ab sociis majori apparatu, quam
 viribus geri: neque eo secius de receptu
 Hispanici equitatus querebantur, qui
 impedimenta destituisset. In eo con-
 flictu Auriacus insigne militiæ specimen
 dedit, Europæque ostendit, animo & fa-
 ctis majorum fortunam æquare posse: si-
 mul uterq; Mauritius, & Henricus Casi-
 mirus Nassovii principes, fortiter arma

CON-

contulerunt, itemque Georgius Fridericus Valdeceius, instaurator disciplinae castrensis egregius, durandisque bello tyronibus bene de ea republica meritis, qui etiam si tribus vicibus sauciatus erat, tamen non excessit ex acie, restititque constanter, donec vulneribus confectus, sanguineque copiosè emisso respersus, propeque exanimo similis ex periculo captivitatis agrè evaderet: Souchius quoque, licet totum robur non explicaret, praelio se non subduxit, pari que virtute pugnarunt, Hispanicus dux Villæ Pulchræ, Carolus Lotharingus & Vaudemontius, egregiâ principes famâ: Dux Holsatiæ Joachimus Ernestus cum multis tribunis gregariisque captus est, Assentar Marchio Hispanicus, ducto in hostem equitatu, cecidit, caesorum quoque aliorum & sauciorum ingens numerus fuit, plurimique tyronum Batavorum diffugerunt; qui postea collecti rursus, moreque militari partim mulctati, partim ad officium sunt reducti. Hispanis quidem fortes ac strenui præfecti non deerant, iique

iqve haud nesciebant, patrimonium sui regis peti, subsidiumqve & auxilia foederatorum praecipue ad Belgii Hispanici defensionem pertinere, sed fortuna saepe adversa instructos eorum ordines ita urgebat, ut subita aggressione lociqve difficultate conturbarentur, quod ab ignaris plerisque crimini datum est, quasi fidem bellici foederis non servassent. Gallorum, inter quos etiam Otto Gvilielmus Konigsmarckius, cohortesqve Helveticae strenue pugnarunt, non tanta quidem jactura fuit, nec pauci tamen eorum Helvetiorumqve desiderati sunt, cauto utiqve Condaeo, dum & initia, & extrema praellii praecipua loci opportunitate sollicitè moderabatur. Pugna hac apud Senneffam conserta, rex Galliae cum passim distineri se videret, graviterqve fortunam suam ferret, in eam sententiam adductus est, ut statueret nobilitatem regni ex plerisque provinciis exciri oportere, quae suis subsidio proficisceretur: Sed, ut fert sociorum consuetudo, non iisdem semper consiliis, nec aequis

æquis viribus omnia perficiebantur, paulo-
 loque post obsidio Aldenardæ, nulla re-
 confectâ, solvebatur, postquam Con-
 dæus præ se ferebat eam propositi ratio-
 nem, quasi denuò manum conferturus
 esset, ut foederatos de instituto obsi-
 dionis dimoveret: quod feliciter eve-
 nit, quum foederati non modo ab ob-
 sidione discesserunt, verum etiam ob præ-
 ripiendi itineris annonæque periculum
 regressæ Gandavum, hyematum ire cœ-
 perunt, quo factum est, ut quemad-
 modum in superiori Alsatia Turenus, ita
 jam in Flandria Condæus res suas salvas
 haberet, ducatusque Limburgensis post-
 hac in Gallorum potestatem veniret. Fue-
 re, qui suspicarentur, F. Belgas è re sua
 duxisse, ut Aldenarda ditionis Gallicæ
 maneret, ne belli rationes difficiliore
 fierent, si rediret in potestatem Hi-
 spanorum, quæ cum superiori pace
 Aquisgranensi, ab Hispanis Gallia regi
 cessa esset, tum ab se pro conditione
 præsentis belli postulari non posset, ut
 cum periculo suo efficerent, quo eam
 Hispani recuperarent, præsertim
 quum

quum Anglus adhuc studebat Gallis, cre-
debaturque non temere, mari ipsorum
vires & consilia fovere, adeo ut expedi-
tiones navales in Americam Siciliamque
post susceptos eventus minimè lætus sub-
sequeretur.

Interea Cæsari reconciliatus est
Episcopus Monasteriensis, pace inter
eum Fœderatosque Belgas XXII. April.
hujus anni conventa, cujus hæc fere ca-
pita fuere: ut superiorum injuriarum
perpetua oblivio esset: deinde ut pax
Westphalica & Clivensis de integro fir-
marentur: tum ut castra arcesque oc-
cupatæ Lingen, Lichtentfort, Borckelo
E. Belgis restituerentur: simul dyna-
stia Werthensis Georgio Friderico Co-
miti Valdeccio, cum cessione omnis in-
posterum juris, redderetur: nec non
Comes Bentheimensis omnibus privile-
giis & juribus nomine Imperii ad se perti-
nentibus frueretur: denique initæ hu-
jus pacis Cæsar Hispanusque sponsores
essent. Similiter insequenti mense
inter Coloniensem atque Fœderatos
Bel-

Belgas his ferè conditionibus pax facta est: ut vera amicitia firmumque foedus inter utrosque servaretur: omnium damnorum offensarumque memoria deleteretur: dehinc armis erepta in eum statum, quo antehac in ditione F. Belgii fuissent, sine ullâ exceptione restituerentur: tantùm Rhenoberca, castrum in eo limite situ operibusque validum, illi & Germanico Imperio propter Dioecesis Coloniensem, ad quam antiquitus pertinuit, postliminiò redderetur, iterumque innecteretur: negotium de solvendis tributis redimendisque captivis per delegatos utrinque constitutos componeretur: demùm ut hæc conventiona præstarentur, auctoritatem fidemque suam interponerent Cæsar & Rex Hispanorum, cessarentque in posterum actiones hostiles à tempore ratæ habitæ hujus pactionis, quod accidit V. Non. Maji mensis. Dum hæc feliciter aguntur, hæsitat fortuna Hispanorum in libero Burgundiæ Comitatu, cujus aditus, præmissis ab Rege Navailio, occupatus est, quando Hispani fines illos du-

cendo

cendo bello peropportunos sufficienti
præsidio non firmaverant, quibus post
expugnationem Grayi perruptis, nullo
prohibente, Vesontium usque tende-
bant. Eos Rex ipse subsequutus, magnis
viribus Vesontium, urbem cæteroqvi si-
tu & arte munitam, nec annonæ indi-
gentem tentabat, munitionesque sum-
mo impetu fragoreqve tormentorum
quatiebat: itaqve Vaudemontius, qui
urbi præerat, æstimata periculi magnitu-
dine, deditioem pactus, in proximam ar-
cem se recepit, ubi non minore vi peteba-
tur, nec recusabat adire ingens periculum,
perferreque obsidionem, si ulla quidem
mittendi auxilii spes fuisset, quod cum sci-
ret, non futurum, quemadmodum cupie-
bat, statuit dedere arcem: quum enim Rex
plenum periculi variiqve discriminis bel-
lum cum animo cogitaret, itinera
viasqve versus Germaniæ fines tem-
pestivè obsedit, conniventibusqve
pro more Helvetiis, qui per fidem
amicitiæ patrociniique semel & iterum
rogati, sese ne moverunt quidem, aucto-
ritatemqve per largitiones imminutam

G

Galli-

Gallicis molitionibus minimè opposuerunt, quasi hoc neutrius partis studium exigeret, ut postulatis Gallicis acquiescerent, Comitatumque, quem ex pacto antehac tuendum susceperant, Hispanis eripi paterentur. Eò magis, quòd Rex castra arcesque ipsorum Regioni finitimas occuparet, præsidioque firmatas ad obsequii fidem jurejurando adstringeret, nec vanam formidabilis potentiae suspicionem auget, aditumque ad infestandas etiam quatuor civitates Sylvestres communiret. Itaque Vaudemontius extrema quæque ab Rege, urbes obstinatè circumfidere solito, metuens, negatoque apud vicinos auxilio, defensionis incepto destitit, arcisque deditio-nem X. Eid. Maj fecit. Inde ad Regem deductus, multisque datis benevolentiae significationibus, comiter acceptus dimissusque, Lutetiam Parisiorum pervenit, atque hinc Bruxellas, obito fideliter munere rediit, Princeps virtute magnorumque operum famâ egregius, nulliusque culpæ arguendus, quòd Veson-tium periculo eximere non potuit, siquidem

dena

dem in ejus potestate non fuit, ut sine cohortibus subsidiariis, quas sperare non poterat, hostis viribus commeatuque & instrumento bellico abundans, duorumque montium, ex quibus maxima globorum vi arx verberata est, opportunitatem nactus ab obsidione, tanto operæ sanguinisque impendio suscepta, depelleretur. Tum Dolam, urbem arce mœnibusque, & propugnaculis firmam, Senatusque Juridici & Academiae luculentam sedem, castra promovit, urbemque ab omni subsidiorum spe desertam non sine insigni suorum jactura expugnavit: mox eandem fortunam secuta est Salina, cæteraque Burgundici Comitatus oppida arcesque victoris impetum minimè sistere potuerunt, fidemque regi jurejurando obligarunt, suspensis admiratione animis, quod Helvetii spe præmiisque illecti non æstimerent, quæle id esset novum servitutis auctoramentum. Etsi enim Germaniæ Episcopi jam à partibus Gallicis discesserant, Angliæque Rex cum F. Belgis Hispanorum interventu redierat in gratiam,

am, tamen Galli novas subinde occasio-
 nes arripiebant, quibus res Austriorum
 deteriores redderent, & bello factioni-
 busque in Hungaria Siciliaque concitatis
 perniciem cladesque inferrent, Poloniam-
 que necessitudinibus studioque sibi con-
 jungerent, ut hæc quoque expedita esset
 ratio nocendi Austriis, nominatimque Cæ-
 sari, quippe qui non poterat negligere for-
 tunam Hispaniæ, ex cujus calamitate &
 ruinis commoda incrementaque cape-
 re Gallis consilium erat. Quamquam au-
 tem sub hoc tempus res Gallicæ in finibus
 Catalaunicis periculo propiores videban-
 tur, nihiloque minor trepidatio cœpit,
 quum classis Belgica in continentem ex-
 censura, maritimis ejus regni incolis in-
 conspectum venit, pauloque post expedi-
 tio navalis versus Americanas Gallicæ di-
 tionis insulas suscepta est, tamen non mul-
 to post status belli in Comitatu Ruscino-
 nensi virtute vigilantiaque Schombergii
 valde immutatus est, exhaustis ob longin-
 quitatem loci difficultatesque alias Hi-
 spanorum viribus, nec felicius littorum
 Gal-

Gallicorum oppugnatio tentata est, ut
nulla deinceps nova ratio talis incepti
perficiendi iniretur, postquam Amstelo-
dami, & alibi passim querendi occasio
sumpta est ob impensas inutiliter factas,
atque ob cladem etiam, præcipuè in Ame-
ricæ littoribus, acceptam, quando Gallici
præfecti de proposito hostium submoniti,
oram maritimam strenuè propugnarant.
Alioquin domi F. Belgii generales ordi-
nes de summovendis aditu hostibus, de-
que firmanda, & in antiquo statu sistenda
republica diu multumque consultarunt,
magnoque armorum apparatu majora
ausuri videbantur, & terra marique pro-
videbant, ne ditionis suæ populus, su-
perioribus irruptionibus vexationibus-
que debilitatus, detrimentum cape-
ret, totusque adeò Belgii status, qui
dimissis ex urbe Neomagensi, Arnhe-
mio, Zutphania, propugnaculoque
Schenckiano hostilibus præsidiis, se fi-
nesque suos meliùs tutari poterat, novo
periculo implicaretur. Quo tempore
Fœderati ordines populusque censue-
runt,

runt, ut Auriaco hæreditariam F. Belgicæ præfecturam, in omnibus ejus virilis sexus posteris continuandam traderent, meritisque ejus hoc tribuerent, quod nulli quidem ante eum fuerat concessum. Ad hæc exempli causa Groningæ Omlandiaque Ordinibus præmium fortitudinis navataque bello operæ decretum est, ita ut in Senatu, qui status dicitur, duo in posterum suffragia, eodem planè jure, quo Geldria, occidentalisque Frisia, & Seelandia, haberent: de cetero Geldria, Ultrajectum & Transisalania pristinum jus veteremque dignitatem recuperasse satis haberent. Neomagi privilegia in aliud tempus rejecta sunt, quæ postea interventu Auriaci instaurari confirmarique cœperunt, sive ut hoc constantiæ ipsius, quo belli Gallici in fines Hollandiæ trajecti cursum stitit, rependeretur, sive ut exploratæ fidei honorique publicum hoc testimonium tribueretur, sive ut eo beneficio virtus illius populi magis confirmaretur, præsertim eo tempore, quo res ita

po-

postulare videbatur, ut ea urbs, quæ pacis illic redintegrandæ spe omnium animos jamdiu tenebat, pristinis dignitatibus ornaretur, & propter Legatos etiam, qui illuc ad procurandam Europæ tranquillitatem convenerunt, majori splendore amplitudineque afficeretur. Nec minor tunc recuperandæ Graviæ cura fuit, ut constitutis securitatis Brabantiaë rationibus, limes versus Trajectum ad Mosam, quod cum præsidio Gallico tenebatur, firmus munitusque esset, patrimonioque Auriaci pariter & Reipublicæ consuleretur. Oppugnationis tentandæ negotium Carolo Rabenhauptio datum est, qui oppidum operibus aggeribusque validum magnis viribus premebat: illud cum Imperio tenebat Chamillius, qui magna vi tormentorum crebrisque eruptionibus multos obsidentium confecit, adeò ut propter adversos rerum successus aliquandiu ea obsidio in invidiam vocaretur, quæ fortuna erat Rabenhauptii, ob bellandi gloriam multis, ac præcipuè æmulis,

lis, exosi: donec Chamillius de omnī spe summittendi auxilii dimotus, perque exploratorem ab Rege præmonitus, ut minimè ultima expectaret, honestis conditionibus discedendi potestatem pacisceretur. Gloria deditiois Auriaco servata est, qui ad urgendam obsidionem cum Duce Lotharingiæ juniori, Valdeccio atque Rheingravio in castra adequitaverat, Montaliumque oppido laborandi opitulaturum anteverterat, ut jam intelligeret Chamillius, res suas quotidie deteriores fieri, quæ non paterentur, ut obsessores diu pertinaciterque resisteret, præsertim quum eo loco erat, ut non magis cum hoste, quam cum annonæ inopia conflictaretur. Igitur ex pacto ritu militari convento, XIIIX. Octobr. cum suis egressus, oppidum Auriaco tradidit, atque ab eo comiter acceptus, publicâ fide Carolo regiam discessit, tanto quidem F. Belgii gaudio, ut festis ignibus faustisque acclamationibus effusè certatimque ea expugnatio celebraretur: propterea quòd nunc ita superio-

periorum rerum facies immutata erat, ut foederatae provinciae, quarum tres nuper ipsis ereptae, ad id tempus à Gallis relictae, rursusque conjunctae inter se & colligatae, novisque viribus suffultae fuerant, propemodum extra periculum esse viderentur. Verùm Ruyteri apud Americam in hosticum excensionem facturi consilia emanarant, fuitque hoc tale, quamobrem nulla re confecta reversus, in Senatu Hagiensi se excusaret, quoniam exponendi militis opportunitas ab hoste, quid propositi ejus esset, commonito fuisset praerepta.

Hispani dum fiducia foederum pro defensione Belgii nitebantur, insignem patrimonii partem trans Juram amittebant, videbantque passim tales difficultates, ex quibus ipsi se viribus suis expedire non poterant, quum res in Sicilia praecipites ibant, aegreque post fortunam in Catalauniae finibus sustentabant: pariterque & molestum & acerbum iis accidebat, quum Suedos jam ante suspectos, ab socio Brandenburgico dissidere animadvertabant, nec sine causa vere-

bantur, ut sarciri inter eos concordia amicitiaque possent: superiorum habitus consiliorum, foederisque inter eos icti interpretatio discrepans, studiaque planè diversa, armaque etiam in finibus à populo Martio, pacisque impatiente ostentata metum curamque intendebant. Quæ cogitatio eos minimè fefellit, quando Danum per Batavos conciliatum, maturo consilio traxerunt in partes, propositisque futuri belli commodis, si pacem Suedi rumperent, in ultionem, quam is expectata cautè occasione differebat, extimularunt. Præterquam verò quod tunc tardè stipendia persolvebant, rationes quoque difficiles inibant corrogandæ pecuniæ, quam sociis, præcipuè Luneburgicis, recenti foedere conjunctis dependi oportebat, nec minor cura erat satisfaciendi Dano, qui in eandem sententiam sese cum E. Ordinibus obligarat. Interim Monteregeus magnâ ratione solertiaque munia sua obibat, nullasque occasiones & causas firmandæ Hispanorum fortunæ negligebat,

bat, subvectumque post classe argentum, atque ad se missum ex fide diligenterque curabat.

Angli pace cum Batavis redintegrata, ad suscipiendum conciliationis negotium sese comparabant, Suedique eandem pacis curam præferebant, & ut locus tractandæ huic rei condiceretur, maximopere flagitabant, sed Austrium Danicumque & Brandenburgicum itemque Luneburgicum foedus quasi obicem consiliis de reducenda pace objectum suspiciosè arguebant. Foederati Ordines placere sibi propositum testati, Legatum Angliæ Regis Templium comiter appellarunt, laudatâque ejus voluntate & amicitia, gratiisque pro officio actis affirmarunt, nil prius sibi esse in votis, quam ut æquo jure foederatarum provinciarum pax instauraretur. Ehrensteinio Suedico, studium suum frustra pro pace consumptum qvesto, in eandem sententiam responderunt, non esse, cur sibi metuat, agi destinare à se hostile aliquid, cum de suo in pacem animo omnes sciant, præterea docere acta con-

ventus Coloniensis, quàm suas quoque
 in hac communi causa partes egerint,
 testatumque fecerint, quid suæ sit volun-
 tatis: Sed Regis Galliaë longè aliam fuis-
 se mentem, quàm postulatis libertati suæ
 adversis, conditionibusque multò iniquis-
 simis proximè declarasset: quare hanc
 sibi fuisse causam, cur nova foedera ini-
 rent, quæ Regi Suediæ non possint esse
 fraudi, si nil contra se foederatosque suos
 sit factururus. Ex quo intelligebant Sue-
 di, pacem, de qua tot foederatorum con-
 sensu in posterum statuendam esset,
 multò magis perplexam fore, & quàm
 id votis suis contrarium esset, indica-
 bant, exemplumque foederis cum Dano
 icti edi cupiebant, haud ignari cum eo
 talia agitari, quæ ad dividenda studia
 destinationesque suas impediendas di-
 rigerentur. Contra F. Ordines super-
 vacuum rati, communicare formulam
 foederis, quod ad neminis injuriam spe-
 ctaret, per delegatos liberè sineque ter-
 giversatione Legato significarunt, si
 quenquam suorum foederatorum pete-
 rent armisque distinerent, aut transita
 milita-

militaribusque hospitiiis etiam damna ac molestias afferrent, arma in eos vertere decrevisse. Quæ dum agebantur, facile cognitum est, Suedos quidem serio de pace cogitasse, sed studio præfervidos, nec dum conventâ satisfactione, eam conficere voluisse, quod consilium Fœderati pro Gallis susceptum minimèque sincerum interpretabantur. Apud Regem Galliæ mortuo Tothio, instabat Sparrius, ut faciendæ compositionis causa diligenter serioque eniti vellet: eandem in sententiam Vindobonæ Pufendorffius Cæsarem interpellabat, mox Benedictus Ochsenstirna, cuius adventus maxima expectatio erat, cum extraordinarii Legati dignitate missus, sollicitè & graviter hoc egit negotium, præfatusque Regis sui amicitiam atque studium in Germanos, operamque pacinavatam, eum enixè cupere pronunciavit, ut bellum nuper inter Gallos Batavosque coeptum primo quoque tempore æquis & tutis conditionibus finiatur, Germaniæque cum primis eo nomine periclitanti una consulatur: tum existimare.

G 2

Re-

Regem, repetendo conciliationis muneri Coloniam rursus peropportunam fore, quæ si tamen de communi sententia non placeat, Hamburgum videri transigendis controversiis idoneum: dummodo ii, quorum interfit, tales paciscendi leges taliaque postulata afferant, quæ obtinendæ paci prorsus non adversentur. Eumque tanto magis in spe esse conficiendi negotii, quòd Rex Gallia, mutatâ jam belli causâ, & Germaniæ pacem, & læsis satisfactionem offerat: de Hispanis nil difficile futurum, quippe qui pactorum cum Batavis conventorum fidem jam tum liberassent, cætera quæ occasione pacis Aquisgranensis decidenda restarent, cum de pace tractaretur, confectum iri: F. Belgas eo loco atque fortunæ conditione esse, ut æqui juris libertatisque receptæ, ac denuò firmatæ patientes sint, nihilque ultra concupiscant, quorum omnis ratio in pace honesta commerciisque profutura versetur: Lotharingiæ quoque Ducem hoc benevoli Regis Gallia animi signum esse habiturum, ut non modò recuperandi ducatus

catus

catus ei spes sit, sed etiam legatis ejus fide publica caveatur, ad conventum pacis causa instituendum securè venturos: tantum id ab æquitate Cæsaris sperare, ut Princeps Furstenbergius è custodia dimittatur: itaqve è ratione consequendi hujus instituti ducere, ut induciæ pangantur, quæ permultum valeant ad animos pace rursus conjungendos. Ad hæc ab Cæsare responsum est, intelligere se studium curamqve pro pace susceptam, nec ulla in parte ei obniti, sed velle seriò constanterqve postulare, ut fiat pax eaqve bona, fida & perpetua, quæ omnium partium bello dissidentium causam attingat atqve complectatur: sed quamobrem id hæctenus effici non potuerit, culpam in rege Galliaë residere, ut qui proximè impedivisset, quo minùs duci Lotharingiaë, suo atqve Hispaniaë regis Batavorumqve foederato, licitum liberumqve esset dimittere legatos Coloniaë, qui ejus rem causamqve tractarent: nihilo justius fecisse, quùm Guilielmo Egoni Furstenbergio, de se atqve de patria sua malè merito, & nunquam

quam ab se in loco legatorum habito iureque abrepto plus, quam paci, tribuisset, eamque dissolvendi conventus occasionem arripuisset: nec minus sibi, quam aliis notum esse, quantis injuriis Germaniam affecisset, dum Principes plerisque non aliam ob causam, quam ob cultum obsequiumque rite sibi servatum infestasset, pacemque pariter Monasterii, & Cliviae Aquisgranique conventam rupisset, omniaque consilia, & propositas etiam superiori anno ab se pacis gratia inducias rejecisset: unde per fidem muneris, perque suam & imperii auctoritatem invocatus, opem auxiliumque prestare necesse habuisset: utque officio suo non deesset, ejus rei causas per legatum Sternbergium regi Suediae exposuisse, qui tales esse ipse judicasset, propter quas incepto laceffendae Germaniae desisteret Christianissimus rex, vique in posterum abstineret, & damna etiam illata sarciret. Alioqui non recusare Caesarem, quo minus legati Hamburgi, sive alia quaedam in finitima civitate, utpote Bremæ aut Lubecæ ad tractandum de pace

pace

pace convenient, munereqve utilissimo
perfungantur : ut primum enim certa
loci ratio constituta fuerit, se pro sum-
ma voluntate sua ac studio in pacem, Le-
gatos suos eò dimissurum: de Fürsten-
bergio rationes passim esse vulgatas &
manifestas, quibus ejus captivitatis ju-
stitia doceatur: itaqve pro eo nullam
qvoqve intercessionem apud se valere,
cum sicuti is belli tam pernicialis con-
flandi auctor fuerit, ita ejus persequen-
di impulsor futurus sit, siquidem in li-
bertatem restituatur. De cætero nil ex
diligentia officii sui mutare velle, nec
inutile putare, si Suedi alios qvoqve ejus
tam arduæ conciliationis socios ha-
beant, quam in rem polliceantur operam
atqve studium Pontifex Romanus, simul
& Angliæ Daniaeqve Reges. Haud
nesciebant Suedi, quò id valeret, nihilqve
dubitabant, quin eam in suspicionem
incidissent, quasi pro Rege Galliaë, cui
voluntate & foedere conjuncti essent,
clanculum niterentur: majoremqve post
offensam incurrebant, quum de rebus
ad

ad conciliationem illam non pertinentibus, constitutos ab Cæsare commissorum curatores appellarent, quæclasque nomine Hungarorum exulum perferrent, passimque ibi & in Silesia ex capite religionis ingravescentia mala exponerent, scriptoque complecterentur, quæ via tunc percommoda videbatur, ut una eademque occasione pacis religionisque res confectas darent. Sed hoc ita acceptum est, quasi minis atque obnunciationibus contendere statuissent, præsertim quum Cæsaris auctoritatem pro justitia administranda implorabant, sententiasque & decreta ab Senatu imperiali aulico, quibus more atque instituto Germaniæ sine exceptione standum est, in causa Oldenburgica nimium festinanter promulgata, alia contra diu fatis & permolestè tracta suspensaque esse querebatur: his verò afferri remedium, & legum jurisque haberi rationem, momentaque controversiæ Delmenhorstanae iterum ponderari cupiebant magnopereque postulabant: nam id sua pariter

rites

riter & Ducis Gottorpini interesse affir-
mabant, propterea quòd jus suum, quo
tanquam duces Bremenses, ratione Del-
menhorstani Comitatus præditi fuissent,
simul in propaginem Holsatiæ regiam &
Gottorpinam contulissent: quæ cessio,
pace Rotschildensi comprehensa, pa-
ctioneque pacis *Septentrionalis* denuò
confirmata, esset ejusmodi, ut inanis
sineque effectu esse non posset, eamque
sibi causam esse, cur doleant, curque
pati non possint, ut per præcipitatas ju-
dicii aulici rationes, fructus juris supe-
riori cessione acquisiti domui Gottor-
pinæ eriperetur. Mox subjiciebant,
non aliter secum agi in aliis rebus, ut ma-
ximè etiam earum causa fidem auctorida-
temque suam interposuissent, quod ar-
gumento suæ *interventionis* sponsonis-
que, cum pax Osnabrugæ concordia-
bus animis sanciretur, factæ demonstra-
re sibi integrum foret: quam in senten-
tiam adducta sunt capita restitutionis
Comitatus Falkensteinii, & præfe-
cturæ Brezenheimensis, ad eumque mo-
dum

dum negotium satisfactionis Mariæ
 Christinæ Comitis Leonsteinæ, atque
 hæredum Pauli Kevenhulleri, quæ con-
 tra jus, contraque modum exequendi
 sanctione Westphalica definitum, coepe-
 rint differri atque procrastinari: nec tan-
 tum in recipiendis his juribus, adeundis-
 que secundum leges hæreditatibus alie-
 no nomine, etsi non sine offensa & o-
 dio, elaborarunt, sed etiam pro liber-
 tate sacrorum per regiones Austrias, no-
 minatimque per Hungariam & Silesiam
 instauranda, maximopere anniti coepe-
 runt, eo præsertim tempore, quo bellum
 Gallicum hærebat in Germaniæ visceri-
 bus, patriæque periclitantis status ante o-
 culos versabatur, adeo ut in tali fortunæ
 articulo, quo armata ipsorum auctoritas
 in Pomerania erat, *interventionem*, no-
 mine prædictarum regionum pace Osna-
 brugensi approbatam, freti opportu-
 nitate, conficiendam putarent, vehe-
 menterque adeo & fidenter urgerent at-
 que dicerent, eam omni jure vim habere,
 frustra & inutiliter minimè esse ad-
 jectam:

Jec
 esse
 jus
 ele
 hil
 de
 dio
 pur
 Oc
 bat
 leg
 que
 ren
 que
 qu
 nul
 spe
 gra
 ref
 Pri
 ve
 me
 ter
 nil
 ter

jectam: valere igitur, prorsusque talem esse, quæ impleri debeat, ne pactio- nis, cu- jus & ipsi sponsores sint, fides veritasque eleventur. Contra ea firmus Cæsar, ni- hil iniqui se cupere ac statuere, testatus, de tempestivo suffecturoque belli reme- dio, deque sarcendis læsorum Princi- pum Ordinumque Germaniæ damnis Ochsenstirnam commonendum cura- bat: de rebus imperii nil angeretur, ubi leges, moresque patriæ valerent, æquo- que jure omnes controversiæ termina- rentur: Silesiæ principatum regionum- que non unam esse conditionem: nam, quod eos Silesiæ ducatus attineat, qui nullo interjecto ad patrimonium regum spectent, eorum religionis libertatem, gratiæ capite contineri, causamque ejus referri ad *interventionem* regis Suediæ Principumque Protestantium: clausulam verò de non inferenda vi additam docu- mento esse, cur ii, qui ad præstandam *in- terventionem* se obligarint, isto nomine nil hostile moliri debeant: etsi igitur in- terventio regis Suediæ protestantiumque pactio-

pactione Westphalicâ includatur, prorsusque inanis & nulla esse non debeat, non tamen propterea armis ferendis esse locum, quòd sine vi sineque hostili facto eam interventionem peragi oporteat, prout id pacto convento sit comprehensum. Quod cum reliquis ducatibus, quos inter vero vicarioque Vratislaviensis Episcopatus nomine, perpetuoque jure Vratislavia Civitas est, perinde se non habet, quorum liber sacrorum usus ab Cæsare ita concessus confirmatusque est, ut minimè ab interventione pendeat, nec beneficiis duntaxat aut gratiæ titulo, sed sine conditione, sineque interventionis & intercessionis adjectione vero perpetuoque pacti jure contineatur: de regno Hungariæ nil posse sibi imputari, cujus res ob superiores factiones cœpissent commutari: neque fraudi esse Suedis, si apud quos fomes discordiæ dissensionumque hactenus fuisset, illis tandem in universum jure exercendi sua sacra interdiceretur: eò magis, quòd plerique sacri ordinis homines facti essent suam culpam:

pam:

pam: quanquam Protestantes fidem Re-
 gi servasse se, affirmare pertendebant,
 nec Cæsaris, sed Cleri aversum ab se ani-
 mum querebantur, multos vi ac metu
 coactos, Delegatorum voluntati non
 repugnasse, capitaque contra se prola-
 ta contumeliis minisque conturbatos
 subscripsisse: reliquos in sententia de
 vita honestè innocenterque acta perse-
 verasse, & catenis compedibusque vin-
 ctos fidem cultumque Regi probasse, ei-
 que sincerè & constanter paruisse, nec
 dictis aut factis, neque ullis consiliis ho-
 norem, famamque & securitatem Regis
 læsisse: sed utcunque hæc, incolumi Cæ-
 saris auctoritate, agebantur, tùm certè
 apparuit, spem humani auxilii illic sub-
 latam, nec interventione Suedica refe-
 ctam, quùm ab iis initiis profectæ su-
 spiciones ita quotidie invaluerunt, ut
 diffidentia erga Suedos magis magisque
 auferetur. Quare palam ad eos pro-
 nunciatum, si Conciliatores, etiam post-
 hac esse vellent, neutri parti voluntate
 studioque se conjungerent, armisque &
 vi abstinerent, nec Cæsaris socios aggre-
 de-

derentur: tùm efficerent, ut certa sufficiensque satisfactionis ratio ab Rege Galliaë, tanquam ejus belli auctore, iniretur, cum Cæsar pro summa auctoritate sua committere non posset, ut læsorum Principum causa negligeretur, & nondum confecto satisfactionis negotio, pax dubia ancepsque statueretur: de propositis induciis eum nil nisi voluntate & assensu Fœderatorum acturum, quòd in re ad omnes pertinente, honesta ratione & modo, nec inconsultis sociis, per se quidquam agere velit aut possit. In Polonia Johannes Sobieskius, Gallicæ quidem necessitudini obnoxius, sed famâ belli & auctoritate validus, repugnantibus tamen acriter Patziis, regnum capessebat, Princeps contumeliæ Lithuanicæ patiens, ut sine turbis supremum potentiaë gradum iniret, asperamque & potentem eam gentem composito more æquovè jure demereretur. Sed Austrii tunc in ea cura versabantur, ut Carolum juniorem Lotharingiaë Ducem Reipublicæ quàm diligentissimè commendarent, missoque illuc ad Comitua

mit
got
regi
pre
tur,
leba
atq;
tis P
inte
rieq
tem
rebu
nuta
lixè
pieb
dein
ci li
à G
lent,
telis
tran
nitin
pes n
posse
Gall

mitia Christophoro Leopoldo Schaf-
gotschio, nomine Ducis, atq; ei nupturæ
reginæ viduæ Eleonore Mariæ, regnum
prenarent. Alii pro Sobieskio anniteban-
tur, horumq; partes gratiâ & studio præva-
lebant, quas fovebat Rex Christianissimus,
atq; omne studium adhibebat, ut concilia-
tis Procerum voluntatibus, firmatisq; de
integro affinitatibus, in Poloniæ Hunga-
riæque confinio nomen atque auctorita-
tem suam amplificaret. Eam in sententiam
rebus Reipublicæ miseris tunc maximeque
nutantibus opem, subsidia, pecuniam pro-
lixè pollicebatur, effecturumque se reci-
piebat, ut allevaretur quodammodo, &
deinceps à metu atque mole belli Turci-
ci liberaretur. Nec aliter vicini, etiam
à Gallis alieni, existimabant, cum nol-
lent, Principem suis opibus nimisq; clien-
telis subnixum ea dignitate ornari, quâ
transcendere æquum potentiæ gradum, fi-
nitimosque socios & beneficiarios Princi-
pes minùs benignè imperioseque tractare
posset.

Nec dum verò Lusitania consiliis
Gallicis de rumpendo Hispanorum

H

foedere

foedere locum dabat, sed ad quietem pacemque retinendam spectabat, simul & cavebat, ne domi dissidia gliscerent, quæ res fortunasque Petri regiâ potestate Principis everterent, & novis deinceps turbis materiam darent. Eodem tempore in Lusitaniæ Comitibus statutum sancitumque est jus ejus regni in posterum ad feminas devolvendi, si nulli mares Petro nascerentur, partim ut Ordines ei gratum navarent officium, partim ut regni illius successione incerta esset, partim ut omnis occasio discordiis motibusque præcideretur, partim ut ei præmio foret, qui necessitudine proximus cum Petri filia matrimonii societatem contracturus esset. Major multoque periculosior apud Siculos rerum conversio fuit, quando Messanæ quidam Tracastagnius non obscuro loco natus, & factione plebis potens audaciaque sua fretus, foedum ea in urbe tumultum concitavit. Paulo enim post, quâ Princeps Lignius, qui in ea insula pro rege Hispaniæ imperium gessit, pro duce Mediolanum recturus in Italiam discesserat,

ferat, semina seditionis, quæ prudentiâ
 ejus ad id usque tempus compressa fue-
 rant, suscitari iterum vehementiusque a-
 gitari cœperunt. Quæ res magni erat
 momenti, quòd non modò ad detrimen-
 tum Hispaniæ, sed etiam ad periculum I-
 taliaë pertineret, siquidem ea urbs tam
 opportuno sita est loco, ut fines vicina-
 rum regionum percommodè aperiat, adi-
 tumque ad Italiaë Africaëque oras muniat.
 Urbis ejus populus per se varius atque in
 res novas pronus ob superiores annonæ
 difficultates concitatus, remedioque in
 tempore allato placatus, deinceps ob pri-
 vilegia, quæ auctore Stratico prætoris re-
 gio labefactari convellique querebatur,
 gravissimè est commotus. Cum res in eo
 discrimine esset, Hispani vi armisque ob-
 sistere conati, mox ubi se turbis sedandis
 impares senserunt, in arcem, quæ portui
 urbis adjacet, sese receperunt. Nec ve-
 rò sic ardor factiosorum hominum mi-
 tigari potuit, quàm vires ad se tuendum
 nacti, omnia extrema in animis moli-
 rentur, rati hoc esse tempus, quo acerba

H. 2

ini-

iniquave regionum præfectorum imperia ulciscerentur. Non deerant, qui putarent apud finitimos Barbaros querenda esse auxilia, si rationes Hispanicæ ad expetendam ab se pœnam referrentur: Cumque ad eum modum, quo ipsi cupiebant, veniam admissorum non impetraturos se existimarent, atque etiam decretum oblivionis ea formâ, quâ ab ipsis conceptum erat, exempli causa denegaretur, jamque cohortes Hispanicæ finibus eorum appropinquarent, metumque indies augerent, animos & consilia in Galliam converterunt, Regique turbidum gentis ingenium fovendi sese in clientelam tradiderunt. Sæpe enim in utilitatem suam vertit hostis, quum ad ostentationem auctoritatis delicta puniuntur, quibus ignosci expedit; ut populus, qui nulla re magis, quàm moderatione & pollicitationibus in officio retinetur, ad tentanda ultima ne adigatur. Quare dum gravius in eos consulitur, salutis suæ desperantes Regem Galliæ de auxilio sollicitant, qui pro Rege ipsis constituit Comitem Vivonium

nium, virum præsentis animi minimeque incautum, quem summo cum gaudio gratulationeque acceperunt, curamque & defensionem suam ipsi permiserunt, regisque Hispaniæ insignia confregunt. Is mox Senatui, quem juratorum nomine appellant, tales condiciones proposuit, quæ significarent eum aliquid sinisteri suspicari, quum præter coeptas ibi mutationes, plenum armorum imperium totamque Reipublicæ administrationem strictissimè sibi vindicaret, maximeque id spectaret, ut arcem *Salvatoris* occuparet, ac liberos terra marique aditus versus urbem in potestate sua haberet, quibus ad annonam resque necessarias subvehendas uteretur. Quod cum Hispani, viribus impares, nec in proximo satis tuti, prohibere non possent, maximum damnum illatum est commerciis Urbis Genuensis, quæ secundis per Siciliam Italianamque Gallorum rebus ne quicquam florent, vehementerque imminuuntur, si quidem par est causa odii erga Hispanos atq; Genuenses, quorum naves multis sæ-

que repetitis mari prædationibus infestabantur, nec minus à Sabaudi finibus sibi metuebant, quem concitari à Gallis, impelliqve ad faciendum bellum sciebant. Nec Trompii expeditio, quæ afflictis Hispaniæ rebus momentum allatura videbatur, felices successus habuit, quùm Galli parati instructiqve ad propugnanda Bæjonæ littora essent, domiqve seditiones in Cismarina Britannia & Normandia supplicis auctorum finirentur, atqve in ipsum etiam ducem Robanæum regi proprioqve iure junctum animadverteretur. Helvetii per Leonhardum Pappum, Constantiensem præsulem, qui apud eos cum legati ordinarii titulo erat, ab Cæsare prolixè comiterqve admonebantur, ut pacis Westphalicæ, cuius socii confortesque essent, rationem habere vellet, proqve studio veteri & amicitia, quam transactione quoqve Osnabrugensi confirmassent, minimè committerent, ut intra regiones ipsorum regi Galliæ, suo rei qve publicæ Germanicæ hosti, deinceps conscribendi militis potestas fiat: quòd nescire non possint, eas esse

sue

superiorum foederum, quæ cum majoribus suis percussissent, conditiones, ut ad opem ferendam sibi teneantur, præcipuè cum res sua totiusque Germaniæ in magno discrimine sit, salusque & existimatio tot egregiorum innocentiumque Principum petatur: darent ergo sibi & Germaniæ, ut recuperandæ tranquillitatis causa operam & auxilia ad defensionem suam conferant, nec sinant, ut hostis ab ipsis auxilia accipiat, aut, quæ acceperit, retineat, & quomodo juvetur. Simul & foederati Principes missis illuc internunciis petierunt, ut causæ honorique suo studerent, atque in reprimendis Gallorum armis voluntatem atque officium sibi probarent. Nam liquidò id licet quidem confirmare, Helvetios ex pacto Osnabrugæ convento obligari, ut non modò non frangant Reipublicæ Germanicæ pacem, sed ne connivere quidem, aut quacunque ratione jurisve specie permittere debeant, ut ea ab aliquo frangatur turbeturve. Tantumque abest, ut foedera ipsorum cum rege Galliæ inita contra prædictam

pactionem valeant, ut quoque eo tem-
 poris articulo & casu, quo regem istum
 hostem imperii judicari contingat, veluti
 anno cdo Ioc LXXIV. re ipsa quidem id
 contigit, ex capite contractæ obligatio-
 nis ferendæ opis lege teneantur. Sed
 interpellati etiam rogatique tunc nil ta-
 le susceperunt, salutemque simul Comi-
 tatus Burgundiæ transjuranae, qui vulgò
 liber dicitur, veraque veteris regni Arela-
 tensis portio, & Germanici quoque re-
 gni membrum, & inprimis ipsis finiti-
 mus, ac patrociniæ etiam nomine obno-
 xius est, neglexerunt, appellatique de au-
 xilio minimè propugnandum suscepe-
 runt: quam in sententiam rationes uti-
 litatis foederum commerciorumque Gal-
 licorum eos induxerunt, quippe non-
 dum oblitos, ope amicitiaæ Gallicæ sese
 ad libertatem contendisse, quæ postea
 transactione Westphalica est confirma-
 ta. Sed etiam plus sibi in Pomeraniæ
 finibus permiserunt Suedi, & præter-
 missi à Brandenburgico officii, negle-
 ctique foederis culpam verbis scriptis-
 que amplificarunt, quasi nempe re-
 petitâ

petitâ versus Rhenum expeditione leges
 imperii convelleret, quum sciret, sibi non
 esse integrum ei bello se immiscere, quod
 ex præscripto pactiois Westphalicæ at-
 que ex formula foederis Coloniensis ad
 Suevum prohiberetur, quo minus pro sa-
 lute & fortuna Palatini justas copias du-
 ceret, siquidem istis rebus fieret, ut trahe-
 retur bellum, pacisque negotio longa at-
 que inutilis mora afferretur. Igitur per-
 tinere ad Brandenburgicum, ut condi-
 tiones, quibus Monasterii cum rege Gal-
 liæ transactum esset, serventur, quod non
 futurum sit, si in Rheni finibus bellum
 gerat: nec posse eum ignorare, se ejus pa-
 cis proximæque cum rege Gallia transac-
 tionis, quam alterâ expeditione fregerit,
 sponsores esse, qui providere debeant, ne
 quid fiat, quo res ni extremum periculum
 adducatur. Quare paci Westphalicæ foe-
 derique secum icto satisfaciat, hortantur:
 quod si respuat, non posse discedere ab
 armis, quæ non ad inferendam ei vim, sed
 ad conficiendas pacis rationes spectarent.
 Simul & odio invidiaeque ipsius tribue-
 bant,

bant, quòd Vindobonæ de bello adversus Gallos persequendo, contra quam pollicitus fuisset, per internuncium tractasset, rationesque foederis & fortunam suam sponte commutasset, admonitusque ut foedus servaret, cogitationes pariter viresque suas aliò, quam justitia pacti exigeret, convertisset: inde verò nullo negotio posse intelligi, quò consilia isthæ valerent, quum occasio causæque bellandi rursus quærerentur: Tum verò clausulam foederi convento adjectam, qua ad mutuam communicationem Suedis se obligasset, minimè confectam dedisse, eoque pacifica consilia, & molestas difficilesque superiorum temporum tractationes, foedusque ipsum tandem ad nihilum rediisse. Posthæc querebantur, edicta ad revocandos ab societate militiæ externæ Germanos per Marchiam vicinasque regiones promulgata imprimis dirigi ad Suedos, quos clam palamque petat Brandenburgicus, qui convelli cupiat pactionem Osnabrugensem, ut armis se mittat in possessionem Pomeraniæ Orientalis, cujus recuperan-

cuperan-

cuperandæ quanto desiderio teneatur, perspici ex superiore bello Septentrionali, pactisque cum Cæsare, tanquam rege Hungariæ & Bohemiæ, initis, quæ eò pertinuerint, ut Sedinipotiundi occasionem captaret, oppidaque in proximo occupata & infessa retineret: nec dum eas cogitationes abjecisse, quando interpositionem ab Saxone & Bavaro factam obstinatè detrectasset: quin & literis asperè præterque modum & consuetudinem scriptis se incessisset, atque in præcipuis Europæ aulis odium sibi & invidiam conflasset, Cæsaremque & Germaniæ Principes contra se concitasset, ab iisque subsidia & auxilium contra Suedos, veluti communis Patriæ hostes, postulasset, omnesque juris, amicitiae, foederis atque vicinitatis leges neglexisset. Ad hæc copiosè respondit Brandenburgicus fidei servatæ securus, quòd in maximo rerum discrimine omnia consilia atque cogitationes ad salutem Germaniæ retulisset, magnoque cum periculo suo & fortunarum dispendio, eam expeditionem suscepisset, ad quam

cur sese obligasset, non cupiditate profe-
 rendi Imperii, sed amore patriæ, quam ju-
 vare teneatur, adductum fuisse: Sacras
 enim Imperii leges, fidem, in quam ab Cæ-
 sare adactus sit, necessitudinemq; & pacta
 inter Principes ELECTORES confirmata ab
 se hoc officium exegisse: religionem obse-
 quii erga summum caput, jus atque digni-
 tatem suam, instituta legesque Imperii
 servasse, contra autem fecisse Suedos, pa-
 cemque publicam fregisse, & Regi Galliæ
 pro hoste patriæ habito, contra sanctio-
 nes publicas, contra decreta Imperii, con-
 tra libertatem Germaniæ, cujus defen-
 sioni atque commodis sanctè cavissent,
 consilium & opem tulisse, infestumque
 exercitum in fines suos adduxisse: mox ibi
 stativa atque hospitia pro libitu sibi de-
 signasse, & plerosque ditionis suæ homi-
 nes per Ukkeranam Marchiam, ac dein-
 ceps per Occidentalem Pomeraniam No-
 vamque Marchiam malè mulctasse, nec
 non equites in ducatum Crosnæ, vetus
 gentis Zolleranæ peculium dimisisse, qui
 tributa militaria imperarent, tum subsi-
 dia

dia annonæ, resque frumentationi aptas
more hostili exegisse, & insciis invitisque
eripuisse, simul & propugnaculum, in quo
præcipuè transitus securitas posita sit, vi
& armis occupasse, quin & adjutore con-
siliarum Vitrio, homine externo, atque
in hostis verba & fidem adacto, multa ini-
què & insolenter fecisse, nec modò dese-
ruisse Germaniam, sed etiam oppugnasse,
jus, pacta, vicinitatem violasse, tranquilli-
tatem publicam conturbasse, decretis in
Senatu Imperii factis minimè paruisse,
sententiisque nomine *Circulorum* supe-
rioris & inferioris Saxonie promulgatis
morem non gessisse, cumque jure experiri
potuissent, protenus arma sumpsisse, at-
que in alienas Regiones, de nemine malè
meritas, suamque & Imperii fidem secu-
tas, castra movisse, & superioris Saxonie
Circulum, cujus & ipsi portio sint, cuique
jure & omnibus officiis devinciantur,
infestasse: de cætero se, nil quod ad obli-
gationem & diligentiam suam specta-
ret, prætermisisse, conditiones pacis
Westphalicæ & foederis proximè icti sin-

cerè implevisse & servasse, libertatem
 patriæ, securitatem cognati ELECTORIS
 per leges imperii, perque fidem, qua Ele-
 ctiores mutuò sibi obstricti sint, propu-
 gnasse: formulam transactionis Coloni-
 ensis sacris imperii legibus fraudi esse non
 posse, neque ejus sententiam eò per-
 tinere, ut culpâ suâ Germaniæ salus ne-
 gligatur: de communicatione quoque
 satisfecisse ejus capiti, quum haud obscu-
 rè Kalendis Majis hujus anni Wangeli-
 nus de æquo & justo suo proposito com-
 monitus fuerit: edicta ab se, in clientes
 hominesque suæ ditionis, secundum jus
 fasque imperii lata promulgataque esse:
 nec iis Suedos offendi potuisse, cum se vo-
 luntati & fidei Cæsaris atque imperii per-
 mitteret, eorumque opem invocaret, quo-
 rum mandatis decretisque omnia consilia
 atque instituta sua responderent: præterea
 tot pericula sumtusque se Germaniæ causa
 sustinuisse, ut ope destitui non posset, nec
 boni exempli esse, ut ab rege socio &
 consorte juris Germanici tam asperè
 inle-

inclementer vé consulatur in Principem
Electorem, qui in belli socialis justissimi
societatem venisset, quive subiisset com-
munem fortunam patriæ, in cujus fide
clientelaque esset: de conciliatione, qua in
Saxo Bavarusque obtulissent, nil se recu-
saturum fuisse, si per belli auctores fieri
potuisset, qui cum de pace commemora-
rent, arma nihilominus retinerent, & da-
mna vastitatemque suis regionibus infer-
rent: causam ejus rei jam esse talem, ut
pertineat ad securitatem atque existima-
tionem universi imperii, quod læsis opem
tutelamque præstare teneatur: in foedere
cum rege Galliaë facto se sibi reservasse
jus patriæ, si suo auxilio indigeat, subve-
niendi, cum per officium Germaniaë
Principis non potuerit aliter pacisci,
quàm leges ad fundamentum Reipublicæ
pertinentes paterentur: nec juri suo frau-
di esse, quod ultra portionem, qua Rei-
publicæ teneretur, auxilia misisset: nam id
charitatem patriæ indignè à Gallis vasta-
tæ, & fidem, quam *Unioni* Electorum
sanctione Cæsaris jureque jurando confir-
matæ

matae dedisset, ab se postulasse; unde constare possit, nil se praeter leges praeterque pacta conventa fecisse, etsi sciret, consilia ipsorum ad rationes viresque suas ab Caesare & republica sejungendas valuisset. Quae cum à Brandenburgico ad tuendam causam afferrentur, tum inclinati sunt Caesaris Principumque animi, ut pro securitate ejus se vades sponsoresque darent, & communi sententiâ in Comitibus statuerent, eâ ratione & modo, quo Ducatum Cliviae contra Gallos tuendum suscepissent, caeteras quoque ejus regiones propugnatos, salvasque praestituros esse: quod periculum ut in se reciperent, conjunctisque animis & suffragiis in eam sententiam decernerent, multum contulerunt F. Ordines, & Caesarem rogarunt atque obtestati sunt, ut Suedos, ad quos decretum istud haud ambiguè pertinebat, in numero hostium haberet, quae res altero post anno demum voluntate atque suffragio imperii Ordinum est confecta. Interim legati Ordinarii regis Galliae, qui passim in aulis civitatibusque praecipuis commorabantur,

bantur,

bantur, exire jussi, distrahendæ consiliis Germaniæ spe ceciderunt, quam fortunam quoque tunc subiit Robertus Gravelius, quem Rex cum pleno mandato Ratisbonam miserat, ut rationes causasque actorum suorum doceret, perque ipsum studia & suffragia Principum sibi conciliaret: quod cum ad ultimum pro eo, ac sperabat, conficere non posset, sortem suam æstimans, decreto paruit, & urbe excessit, quòd è republica non esset, ut per eum virum multis & acerbis contradictionibus convelleretur auctoritas Cæsaris, qui mandatis *avocandi* causa editis, ejus rei fundamentum jecerat, ut Germania consiliis rebusque consentiens, contra hostiles conatus in posterum firmaretur, planeque in tuto collocaretur. Post unam alteramque excusationem in eandem sententiam ivit Lotharius Fridericus Pontifex Moguntinus, Palatino infensior, quasi ejus consilia suæ & temporum illorum fortunæ non convenirent, quando controversia Bockelheimensis adhuc tam vehementer inter utrosque disceptata est, ut alteru-

tri

tri quoque moderatio versus Galliam, studio partium tribueretur. Nec diu substitit Francofurti Perodius, cum præscripta à Cæsare exeundi sententia contra eum promulgaretur, minimeque omnium morandi causas habuit. Johannes Frischmannus, quum res Gallia Argentorati inclinarentur, studiaque in Cæsarem converterentur: quo rerum statu Suedici internuncii omni ratione annitebantur, ut regi suo per Germaniam socios atque amicos pararent, qui unà secum partes redintegrandæ pacis exple-
rent, sed ejus conditiones non recepit Cæsar, quum postularet idoneas cautiones, quibus sibi Foederatisque suis satisfaceret, recentesque offensiones, unde aliquando post civiles dissensiones exortæ sunt, obliterarentur: quæ cum transigi non possent, altero anno in perniciem Suedorum verterunt, & Snolskius etiam atque Blumius, qui ex dicendi libertate non tenuerunt modum, fortunæ cesserunt, cum Brandenburgicus suffragiis vinceret, & damna, periculaque & impendia sua rationibus atque exemplis demon-

mon-

monstraret, jacturamque natu majoris
Filii Caroli Aemilii, quam in altera expe-
ditione fecit, exaggerans, immerenti sibi
neminemque laceffenti inferri vim, iræ
dolorisque plenus quereretur. Cum
verò Suedis non deessent causæ, quas ul-
tioni armisque suis prætexerent. Ducem
Hannoveranum Johannem Fridericum
foedere sibi conjunxerunt, ut eo adjuto-
re atque socio regionum finitimarum
Bremensis & Verdensis tuta ipsis posses-
sio esset maneretque: tum amicitia & af-
finitate Gottorpina rem eò deducere cu-
piebant, ut clauso custoditoque Cimbri-
cæ Chersonesi aditu, contra belli ab Da-
nia inferendi molem se compararent:
rebus ibi constitutis, cum Bavaro defen-
sionis foedus inierunt, quod datum est
honori commodisque eorum, qui foede-
ris vinculo inter se colligati, unà secum
paci recuperandæ seriò operam darent:
foedus insequenti anno Monachii Bojo-
rum idem perscriptumque est, quod
non parum offensionis habuit, præ-
cipuè cum ultro citroque mitteren-
tur;

tur, qui Principum animos pertentarent, ut summo studio sineque mora negotium pacis urgerent: unde aucta est suspicio, quasi specioso pacis titulo id ageretur, quod neque ex re, neque ex dignitate læsæ Germaniæ esset, quippe ad cuius contemptum injuriamvé pertineret, quicquid in re tam ardua præcipitaretur, ubi æqua de satisfaciendo postulata quæ omni jure valere oporteat, contra tot vota obtestationesque à se factas rejecta fuissent. Eo minùs epistola ab rege Suediæ in extremo hujus anni ad ELECTORES Principesque & Ordines imperii perscripta placuit, quòd tale quidem id tempus esset, quo honori & causæ Germaniæ favere debeat, ut quod in ea parte à Brandenburgico susceptum actumque sit, communi consilio atque assensu approbetur: quandoquidem securitatis pariter atque existimationis omnium intersit, afflictis Germaniæ rebus afferri remedium, præstarique laboranti Reipublicæ opem, cujus suprema lex sit, ut jura, judicia & libertas conserventur: hoc postulare autoritatem

tem
trem
post
bur
ami
tra p
culi
teren
cum
lia d
res p
gere
fente
dæ
ratio
Bene
tum,
rè ha
Foede
ceper
Regi
ret, ne
pron
testat
tutela

tem Cæsaris & Imperii, hoc suadere extremam rei necessitatem, ut de injuriis posthac non inferendis sibi & Brandenburgico caveatur.

1675. Cum verò nullæ reconciliandæ amicitia rationes proficerent, neq; alterutra pars metu armorum, & instantis periculi denunciationibus flecti se cogivé pateretur, tota ea pacis tractatio irrita fuit, cum Suedici apparatus belli vires & consilia distraheret, insigniterq; mutaret: quæ res principiò quidem tardè moderateqve gerebatur, propositis ab Cæsare in eam sententiam conditionibus, ut componendæ cum Brandenburgico controversiæ ratio iniri posset. Præterquam enim quòd Benedicto Ochsenstirnæ erat confirmatum, Suedos omnia sua in Germania securè habituros, si tranquillitati locū darent, Foederati Ordines quoq; curaturos se receperunt, ut qualiscunq; etiam futura esset Regis Gallia fortuna, nil ad ipsos pertineret, nec aliter Brunsvvigæ Vindischgrazius pronuntiavit, hanc Cæsaris esse mentem testatus, ut Regionibus, quæ ab Imperii tutela pendeant, tutò libereque præsent, modò

modò arma missa faciant, neminemve læ-
 dant: tùm decreta Comitiorum *Circulo-*
rumq; oculis obversabantur, quæ ejusmo-
 di erant, ut Brandenburgico contra
 quamcunqve vim subsidia & securitatem
 sponderent. Verùm occulta metus ratio
 & diffidentia erga vicinos Principes tan-
 tum apud eos poterat, ut omnem prope
 suam fortunam successibus Gallicis meti-
 rentur: simul reputabant, quo in disci-
 mine versarentur, si unus ille tam potens
 Germaniæq; præcipuè timendus Rex ad
 repetendum pristinos fines armis cogere-
 tur: jam à tempore inde Caroli Gustavi
 Regis multa præter voluntatem suam ac-
 cidisse, quæ mutatos Principum animos,
 ingenia belli & occasionum cupida plus
 satis docere possint: inanem esse poten-
 tiam jure, non vi sua nixam, quæ ratio sit
 non deserendi foederati Regis, qui pacis
 Westphalicæ socius sponsor vindexqve sit,
 quam si convelli patiantur, debile causæ
 præsidium in Germania habituros: vix
 æquo & honesto modo controversias re-
 cessu Sedinensi cō Ioc LIII. transegisse,
 quùm lites querelæq; passim coeptæ haud
 obscure

obf
 duc
 tra
 cul
 dan
 pell
 tere
 tate
 plen
 imp
 tria
 nec
 æqu
 fide
 cam
 con
 nuar
 forn
 den
 quæ
 nibu
 singl
 ut se
 man
 ratas
 nes,

obscure significassent, quali pactorum fiducia niterentur: mox initum quoque contra se foedus indicio fuisse, dubiam periculi que plenam pacem fore, ad quam tenendam socii consortesve lege armata compelli nequeant: quare non posse committere, ut finitimus ELECTOR a jure & aequitate foederis declinet, qui jure gentium plenè & sincerè omnes ejus conditiones implere debeat: his modis ipsum se patriamque a majoribus malis liberaturum, nec aliud sibi propositum esse, quam ut aequa & honesta pax inter partes bello disidentes conficiatur: nec dubitare, quin eam confecturi sint, si ELECTOR res pace constitutas habeat, postulatisque justis annuat, nihilque facias, præter contraque formulam pacti conventi. At verò Brandenburgicus ejusmodi pacem abnuebat, quæ non æquis utilibusque patriæ conditionibus iniretur, quæque non ad omnes atque singulos bellantes pertineret, essetque talis, ut securitati suæ pariter, & libertati Germaniæ adversaretur: jamdiu enim exploratas esse externorum Regum destinationes, quæ eò valeant, ut rerum Germanicarum

carum arbitrium potestatemque interpre-
 tandi pacta tantum sibi sumant, quum
 spernant Imperii decreta, infestent Prin-
 cipes, lædantque Reipublicæ dignitatem:
 metus & diffidentia rationes suggeri &
 foveri à Gallis, ut per contraria Princi-
 pum studia ad Germaniæ perniciem ten-
 dant: securitatem Suedis promissam &
 præstitam fuisse, quoad pacem retinuis-
 sent: nunc cum leges convellant, bellumque
 conflent, merito suo periclitari: nec ad su-
 am culpam pertinere, quòd rebus antehac
 in Dania turbatis, arma in fines eorum
 converterit, in eo enim nil iniquè se fecisse,
 quòd belli repellendi sibi jus esset: ipsos
 non stetisse promissis, multa insolenter in
 se statuisse, in recessu etiam Sedinensi pa-
 cis studio multa se condonasse, & ran-
 quam cum vicinis, qui unius Reipublicæ
 legibus institutisq; secum coaluissent, egis-
 se: postea vero, quàm bellum Danicum
 exarsisset, malè de se meritos, bello ad se
 capeffendo causam dedisse: eo deinde fini-
 to, nil hostiliter in eos commisisse, nec pla-
 nam voluntatis suæ significationem omi-
 sisse, quum in defendenda patriæ salute
 versa-

ver
 vor
 sua
 ne
 cor
 resu
 lum
 niss
 res
 cul
 just
 ret
 fœd
 ges
 dar
 mit
 deci
 pub
 ga p
 poti
 qua
 invi
 fect
 vicini
 quid
 tuiff

versaretur: Cæsaris, Hispaniæ Regis, Bata-
vorumque Legatos scire & testari posse,
suam fidem, quorum prope indignatio-
nem accenderit, quum rationibus atque
consiliis Svedicis impeditus, arma tardius
resumeret, unde haud mediocre pericu-
lum damnumque ad Germaniam perve-
nisset: nec facile obscurum esse, quot labo-
res consumpti fuerint in tractatione *arti-
culi separati*, unde intelligi posset, quid ex
justitiæ lege & jure ejus foederis sibi lice-
ret: tum si maximè non observasset caput
foederis controversum, nil admisisse in le-
ges de pace publica latas, & si hoc etiam
daret, ejus rei causæque, cognitionem ad Co-
mitia Imperii, rejici oportuisse: atqui verò
decreta de tranquillitate & libertate Rei-
publicæ promulgata, religionem officii er-
ga patriam, quæ omni aliâ obligatione
potior sit, eam in sententiam se adduxisse:
quanquam autem novo illo apparatu in-
invidiam suspicionemque venerit, quasi con-
fecto bello Gallico, invadendæ Svedorum
viciniæ consilium agitaret, tamen ne data
quidem hac facultate se voluisse aut po-
tuisse uti, quandoquidem ita contra leges
I &

& decreta Imperii facturus fuisset, quod per fidem Imperio obligatam sibi integrum non esset, quodque semper vitare studuisset: nam quæ ad superiores res actaque pertineant, belli jure excusari, eorumque oblivionem nuper pace Olivensi esse sancitam: nec offensæ dissensionumque proximarum causas ab se quæsitæ, nec pacis conciliationisq; conditiones ab Saxone & Bavaro, & postea etiam à Johanne Frederico Duce Luneburgico propositas ulla sua culpa odiové pacis, pro qua universè & firmiter restituenda etiamnum anniteretur, sed ob repulsam congruentis satisfactionis, alienaq; postulata repudiatas fuisse. Ab his causis, quas prout ultro citroque disceptatæ sunt, memoravi, ducta sunt initia novi belli, quod magnam quidem expectationem Regi Galliæ attulit, res vero Suedicas in Germania semper deteriores reddidit, planeq; commutavit superiorem fortunã ejus gentis, quæ nescire alioqui nõ poterat, quantum in amicitia ejus Imperii, quod totius Europæ negotia momentis suis ponderat, situm sibi esset, quantoque impendio constarent partem nuper provinciarum,

ciae,
tru
val
pe
exp
mè
Vr
dit,
Vil
qu
tuit
inf
ipso
à co
rel
app
del
cau
& a
æst
ne
co
cer
Qy
erg
tat

cia, & imprimis ea opinio, quæ nostrâ pa-
 trumq; memoriâ apud hostes sociosq; in-
 valuisset, quasi non posset vinci, haberetq;
 per se pondus ad pacem invitis partibus
 exprimendam. Sed ubi iste conatus mini-
 mè felicem exitum habuit, senescentisque
 Vrangeliî fortunæ Suedis exemplum de-
 dit, cladesq; apud Fehrbellinum, & omiſſa
 Viſmaria liberatio res convertit, gravius-
 que in eos Cæſar cum Senatu Imperii ſta-
 tuit, & Turenii etiam Crequiiq; prælium
 infeliciter cecidit, Danusq; totis viribus in
 ipſos movit, majorq; Europæ pars, quæ ſe
 à conſiliis atq; ſtudiis Gallicis ſejunxerat,
 rebus factisq; his offeſa ab alienataq; eſt,
 apparuit, ſerum fuiſſe conſilium, incepto
 deſiſtere, quùm præter injurias, quarum
 cauſa jam communis, remediumq; difficile
 & arduum erat, ſumptus belli quoque ita
 æſtimarentur, ut ſolvi non poſſent, ratio-
 nesque præcipuè tales inirentur, quibus
 conficeretur deſenſio, totaque cœpti re-
 cens belli moles in auctores rejiceretur.
 Quo tempore eſt non levis ſuſpicio erat
 erga Daniam, quòd conſilia & opportuni-
 tates ab eventu peteret, ſucceſſusq; Fœde-

ratorum suorum expectaret, Poloniaque confirmatis cum Brandenburgico pactis insisteret, ipsaque se contra Barbaros ægrè tueretur, & Russis quoque more suo augendorum finium avidis nova spes injiceretur, Germanis autem ea reverentia religioque in animis inesset, ut domi saltem bella defenderent, non inferrent, legibusvè & pactis publicis starent, nullisque adeo, licet maximis Gallorum pollicitationibus, ad armorum societatem hæctenus induci possent, tamen exacerbatis utrinque animis, ea tempora consecuta sunt, quæ nullam inter eos & Brandenburgicum instaurandæ concordiaæ spem reliquam faciebant. Quibus rebus impedita est superior expeditio in Alsatiam, bellumque sociale successu caruit: inter hæc Turenus, distractis hostibus, magnaque annonæ difficultate affectis, vires & annonam ex Lotharingia & Burgundia refecit, illisque in vastata & exhausta regione sine belli horreo consistere non ausis, spem Hybernorum eripuit, consiliaque proficiscendi in hosticum antevertit: sive autem nimia successuum fiducia, sive non constituta commeatus ratio, sive

sive in summittendis auxiliis solvendisq; stipendiis cunctatio & tarditas, sive repentina rerum Brandenburgicarum commutatio sociis impedimentum attulit, Turenus annonâ & subsidiis instructus, contra omnes fortunæ casus sese muniebat, specieq; retrocedentis interdum metum periculumq; simulabat, ut his artibus in comodiorem statum perveniret, nocendiq; opportunitatem nancisceretur. Quo fiebat, ut Foederati longinquitate locorum alimentorumve inopiâ impediti, Alsatiam præsiis comiteatq; nudatam Turenio recuperandam relinquerent: nisi quòd Dagobertsteinium, quod viam aditumque ad Alsatiam patefacit, cum præsidio tenebat Haugwizius, qui dum sedulò & cum fide obit excubias, perfidiâ centurionis Itali cadit, nec multò post deditio fit, castrisque potitur Vaubrunius: mox Landaviam firmat, nulloq; prohibente cis Rhenum progreditur, & tributa imperat, oppidaque spe auxilii destituta in potestatem redigit, maximeque Regiones Palatinas more suo vexat. Eodem tempore Philipsburgense præsidium per agros & vicus Pa-

latinos excursions faciebat, quo nomine perlatae sunt querelae, quasi consultando differrentur consilia, occasionesq; negligerentur: cupiebat enim Palatinus, ut Fredericus Durlacensis, qui summam imperialis militiae praefecturam gerebat, infestas sibi maximeq; perniciosas eruptiones inhiberet, quod cum pro eo, ac postulabat necessitas, in tempore non fieret, nec per vicinam hostis potentiam facile intercludi aditus posset, frumenta pabulaq; ejus Regionis partim abstulit, partim corrupit licentia militaris. Mox Turenus firmatis Haganoa & Tabernis Alsaticis, occupatisq; Vogesi itineribus, & pulso ex Lotharingiae finibus Duce Seniore Carolo, auctusq; supplementis, quae ex Lotharingia & Burgundia advenerant, reconciliatisq; Argentoratensium animis, opportunum transitum nactus, festinatis itineribus trans Rhenum movit, & Willstattium Hanovicae ditionis oppidum, quod altero lapide Argentorato distat, occupavit. Inde progressum fortuna potius, quam consilium deseruit, quum castra loco & ad defensionem, & ad receptum idoneo posuit, & palude

lude fossaq; diligenter communivit, ut non
 modò trans Kinzigium Rhenamq; regre-
 diendi liberam facultatem haberet, sed
 etiam difficilis esset ad eum aditus, mini-
 meq; à tergo invadi posset. Eo rerum sta-
 tu Cæsarei exercitus Imperator Montecu-
 culi astu & morâ utendum ratus, maxime-
 que de comæatus pabuliq; copia sollicitus,
 lentè se ad oppugnandum hostem compa-
 ravit: siquidem æstimabat resectas militiæ
 Turenianæ vires, & subsidiarium Britanni-
 ci agminis robur, impeditum insuper ob
 paludes aggeresque castrenses accessum,
 prærepta item ab eo itinera, & paratos re-
 ceptus: his rebus fiebat, ut impressionis fa-
 ciendæ consilium cautè differret, usq; dum
 melior occasio se daret, quam magno qui-
 dem ardore expectabat Dux Lotharingiæ
 Carolus junior: interim Turenianus miles
 dum intra paludes & aquas consisteret,
 multis afficiebatur incommodis, præterq;
 crebras pluvias, quæ illi præcipuè graves
 erant, continenter fere exhauriebatur mo-
 lestiis pabulandi, & laboribus observandi
 hostis, qui proximas vias obsederat, adi-
 tumq; Rencherlochianum præcluserat, ne

Philipsburgum versus tenderet sineq; prælio elaberetur: nam ad id fallendam Montecuculi spem præsetulit, in primisq; id spectavit, ut appropinquantibus Cæsaris copiis flumina montesq; objiceret, reditumque sibi tutum præstaret. In hac cura defixus, relicto Bischoffshemio, Renchenam adit, quum Vaubrunius Rotenspachium progressus ex improviseo invaditur, sed Turenii adventu ex instanti periculo eripitur, Carolusque Lotharingus ad suos regreditur, majori impetu reversurus: tum alii id exemplum secuti, parem audacis consilii exitum habuerunt, propterea quod vim hostium sustinere non poterant, seque in tuto referebant: inter hæc allatus cladis Suedicæ nuncius lætum Cæsareis omen dedit, animosque ipsorum in spem similis victoriæ erexit, quando Montecuculi matura tutaque consilia inibat, & præter constitutas Argentorati rationes frumentarias, ex Suevia Brisgoviaq; annonam curabat, omnesq; circumspecti bellatoris partes administrabat, nec festinatione inutili atque contra veteranum Ducem minus cauta utebatur, ne periculum sibi accer-

ret,

ret, corrumpereq; fortunam. Pro vero affirmant, Turenium, cum hosti ad se tendenti occurreret, dixisse, sibi cum eo hoste rem esse, qui cavendo & tergiversando conatus suos eludere studeat, quod maximè tunc perspexerit, cum Offenburchum Lohramque is proficisceretur. Tum verò minimè alia de Turenio in castris Cæsaris opinio fuit, quòd omni fortunâ ita se gerebat, ut neq; ullum rei militaris commodum negligeret, neq; ullum periculum contemneret, quùm jam usu quoque didicisset, eum non posse invadi imparatum. Sed ad ultimum eum destituit felicitas, dum speculandi causa adeqvitat, & situm loci actionesve hostium contemplatur, globo *tormentario* prostratus, victoriam Cæsari relinquit, quo cognito, hostes animis ceciderunt, & clade accepta perturbati trans Kinzium Rhenumq; recesserunt: in quo prælio multam sibi laudem peperit. Dux Lotharingiæ Carolus junior, qui summo est ardore in hostes concitatus: Hermannum Badensem atq; Archium cura instrumenti bellici illustravit, propterea quòd tantam rei tormentariæ diligentiam

adhibuerunt, ut eâ maximum hosti detrimentum inferretur, Tureninsqve ipse Dux nostrâ memoriâ fortissimus opprimere-
tur: Dux Burnonvillæ, princeps Pio, Verthmullerus, Caprara, hortatu manuq; cohortibus suis præiverunt. Verùm ductores Ordinum Gallicorum utcunq; vivo Turenio animosè & fortiter resistebant, tamen inopinato ejus casu perculsi non sine insigni clade locum pugnæ deseruerunt, & suppressis, quæ tunc gliscebant, præfectorum æmulationibus, necessario receptu sibi consuluerunt. Quamquam ea victoria Germanis plus famæ, quàm utilitatis attulit, quòd persequendi hostis oportunitas amitteretur, quia certa animi inductione sic statuerat Montecuculi, ut fesso belli laboribus militi indulgeret paulum requiemq; daret, quùm tutissima quoque in bello metuenda sint, fugientesque interdum major metus incessat, si fugere ipsis permittatur: & sæpe nimia adversum cedentes audacia victorem in novas difficultates conjecit, hostemq; desperatione armavit: nec tamen iste Gallorum, receptus sine jactura & damno fuit, quum
lentas

lentas interim securasq; progrediendi ra-
 tiones constituebat victor, trajectoqve
 Rheno in spem potiundæ Haganæ ve-
 niebat, sed inclinans in autumnum tem-
 pestas, Ducisq; Condæi præcipuè adven-
 tus de sententia deducebant: simul ac
 enim is belli in Alsatia administrandi cu-
 ram suscepit, Montecuculi insidias & peri-
 culum veritus, res viresq; hostium diligen-
 ter circumspexit, æstimatisq; importandæ
 ex longinquo annonæ molestiis, Haganæ
 obsidionem solvit, exercitumq; ex Alsatia
 in Hyberna reduxit, Condæo eum disti-
 nuisse contento, ut Haganæ oppugna-
 tione desisteret, quum tales difficultates
 ei objicerentur, ut rei illic bene gerendæ
 facultatem expectare non posset. Erenim
 hostis, cui Turenii casus ante oculos versa-
 batur, potiorem salutis, quàm victoriæ ra-
 tionem iniit, defensionisqve satagens,
 anceps prælium declinavit, fortunamqve
 transito ab Turenio Rheno flumine, ni-
 mis fatigatam emendavit, atq; cis Rhenum
 opportunionem castris locum, commo-
 dioraq; itinera, tutiores aditus & receptus,
 promptioraq; rei castrensis subsidia atqve

commeatum habuit, copiasque extra periculi metum conservavit. Alioqui Turenus fide & studio in Regem, fortitudineque in bellis nemini facile concessit, nec lucri, sed gloriae causa militavit, & expeditionum fama, longoque armorum usu etiam apud hostes laudem est consecutus: observandis occasionibus, explorandisque hostium rebus semper intentus, nullis sumptibus percipit, militesque suos spe praemiorum & comitate demeruit, pauloque ante, quam tormenti ictu feriretur, Anglicos manipulos donis largè datis ad pugnam incitavit, quorum in excipiendo impetu egregia virtus spectata erat, maximeque in eo receptu apparebat, quum Gallorum fuga pavorque tantus esset, ut omnem spem in Rheni transitu collocarent, quem si Germani intercepissent, pontemque quo is trajiciebatur, destruxissent, nulla evadendi occasio Gallis fuisset. Sed ii cum decem diebus stetissent in armis, triduoque defatigati pugnassent, difficultatesque aliae ex aliis, quas explicare prorsus tam celeriter non poterant, subinde nascerentur, non susceptum est tale consilium, quod dubium

for-

fortunæ exitum haberet, suspicioneq; periculi non vacaret. De Turenio multorum erat iudicium, eum, si rebus humanis diutius superesse potuisset, inventurum fuisse viam, quâ res in discrimen adductas firmaret iterum emendaretq; fortunam, quam præcipiti trans Rhenum expeditione videri potuit, corrupisse. Cognita ejus cæde, Leopoldus Cæsar fidei servatæ laude eum cohonestavit, quòd Regis salutem atque gloriam vita quoque chariorem duxisset, moremque & exemplum sequendi omnibus belli Ducibus Tribunisque tradidisset, quippe qui abditis sensibus prompta consilia conjunxit, amplissimosque militiæ honores sine ætatis morbiqve impedimento gessit usque ad mortem. Nec meliori statu res Gallica apud Mosellam fuerunt, quùm Creqvius Augustam Trevirorum à periculo expugnationis exempturus, in Fœderatos, qui urbem circumsidebant, incidit, qui cum in obsidione magnâ impensâ damnové suscepta perseverandum censerent, rei fortiter gerendæ occasione utebantur, summisque viribus prælium inibant: tribus fere horis magna animorum con-

tentione, fortunaq; ambiguâ concursum
 est, post inclinatâ Creqvii acie, flos mili-
 tum Gallicorum cæsus, plurimi capti, im-
 pedimenta instrumentumq; bellicum oc-
 cupata, repulsus cum clade Creqvius eva-
 sit, Trevirimq; se recepit. In ea pugna Dux
 Cellensis, & Lotharingus Senior fortissi-
 morum Ducum officio functi, miro quo-
 dam vigore & alacritate hostem profliga-
 runt, nec ullo periculi metu avocari se-
 passi sunt Ernestus Augustus Osnabrugæ
 Antistes, Filiusq; ejus natu major, & Johan-
 nes Adolphus Holsatiæ Dux prompti ad
 munia militaria Principes: simul & fortem
 operam navârunt Marchio Grana, Chau-
 vetius & Grandvillerius, qui pleni animis
 sese in hostes intulerunt, impetuq; facto
 inobstinatè resistentes, latè stragem edi-
 derunt, præterq; apparatus castrensem,
 octoginta vexilla signaq; militaria eripue-
 runt. Hoc labore apud pontem Gonzien-
 sem, fatalem pugne locum, perfuncti, urbis
 oppugnationem aggressi sunt, obsessos-
 que, ad quos profugerat Creqvius, tor-
 mentorum ictibus tamdiu fatigarunt, do-
 nec deditiois consilia amplecterentur,
 quòd

quòd jam eo fortunæ pervenissent, ut hostis per editas operum murorumq; ruinas sese in urbem inferre posset. Qua in obsidione magna prudentia atqve fortitudo Cellensis & Lotharingi enituit, primusq; effusam hostium multitudinem repulit Fridericus Augustus Dux Wirtembergicus prælioq; post commisso interfuit, atq; nomen illustravit: obfessoribus subsidio venit Vaudemontius, Princeps belli usu egregius, Luvignioq; societate ejus oppugnationis conjunctus: Lotharingus, qui calamitate Creqvii & solari suum exilium, & lenire ducatus recuperandi desiderium poterat, omnem præcipuè diligentiam adhibuit, ut summa bellantium mala dissensio æmulatioq; tollerentur, conspiratioq; & concordia ad extorqvendam hosti deditionem inter socios Principes servarentur: Cellensi decus rependit Cæsar, perqve epistolam pro navato officio bellico gratias egit, amoremq; & studium in Rempublicam collaudavit. Nam ejus victoriæ, & receptæ post urbis permagnus, & gloriæ utilitatisq; plenus fuit fructus, siquidem ita sita est, ut finitimos Mosellæ Rheniq; aditus

ape.

aperiat, ex eaq; circumjacentes Regiones infestari possint, quæ invadendi opportunitas hostes magis armavit in patriam, fuitque cum periculo maximo conjuncta, usque dum excusso jugo, vindicaretur in priorem libertatem. Cæterum non perinde erat fortunatæ expeditionis Belgicæ rationes, consiliaque tentandi Condæi Ducis ex animi sententia non succedebant, suspensis expectatione sociis, qui cupiebant, ut pari fœderatorum conatu hostis distraheretur, cum essent qui mirarentur, quam obrem sinerent sibi eripi oblatas rei bene gerendæ occasiones. Quibus rebus Hispanorum fortuna conversa est, captoque Limburgo, quod continuam tormentorû vim sustinere non potuit, Ducatus, qui ab eo nomen tulit, traditus est in regis Galliæ potestatem: neque Catalaunia contra incursiones Schombergii firma erat, ratio autem Messanæ recuperandæ difficilior apparebat: ea de causa cû Batavis de navibus subsidio mittendis tractatû, negotiumque certis conditionibus confectum, uti navalis militiæ præfectus Ruyterus ad eam expeditionem se accingeret, Gallosque ex ea urbe

oram

oram maritimam infestantes summove-
ret: quod ubi secus evenit, Gallis in alieno
solo opportunitatem nactis, & navium
militumq; numero auctis, magno quidem
pretio totus ille apparatus constitit, sed e-
jus rei conficiendæ spes amissa est: quo
tempore Hispani omnibus modis stude-
bant, ut Rex Angliæ, qui conatus belli so-
cialis clam impediret, prorsus atq; omni-
no utilitatibus Gallorū obstaret, salutisq;
suæ, ut superiori anno cum Batavis con-
venerat, cogitationem susciperet, caveret-
que, ne suæ ditionis incolæ vi armisq; Gal-
licis opprimerentur. Contra nitebantur
Galli, nervosque omnes intendebant, ut
belli persequendi socios in vicinis regio-
nibus conducerent: cumque in Italia Sa-
baudum foedere, Principemq; Monacen-
sem patrocinii fide sibi conjunctum con-
firmatumque haberent, per Gravelium &
Verjum multa comitate & promissis ten-
tabant quosdam Germaniæ Principes,
quorum mutare animos, prima cura &
præcipua belli merces ipsis futura erat: .:
quæ expectatio postquam inanis fuit, cum
spe fortuna ipsorum valde imminuta est,

P.O-

potentiaq; invidiæ obnoxia plurimis cœ-
 pit fieri suspectior, præsertim quùm vide-
 bant, regi nil placere modicum, quòd belli
 æqvo jure per arbitros finiendi curam ab-
 jiceret, compositionemq; dudum abnue-
 ret, quippe quæ perfici non posset, nisi Lo-
 tharingum in paciscentium loco haberet,
 quandoquidem focii Principes eam inter
 se fidem dedissent, ut sine eo nulla pacis
 pactio iniretur: Bavaro, Neoburgico,
 neutri parti addictis grata quies erat, nec
 Hannoveranus contra pacem publicam,
 contra sanctiones imperii & sententias in
 Comitibus latis, contra decreta ab Circulo
 inferioris Saxonie facta, contra Fratrum
 gentiliumque & cognati regis fœdera &
 communem causam, contraque domus
 suæ commoda quidquam audebat, fir-
 musque in proposito mediarum partium
 permanebat, quùm Reipublicæ conser-
 vandæ honor ita apud eum valebat, ut pu-
 blicam causam fœdere externo potio-
 rē duceret, ancipitiq; amicitie præferret.
 Apud Lusitanos servandæ pacis tenaces,
 consilia suscitandi belli non modo ingra-
 ta populo, sed etiam invisa Petro Principi
 erant:

erant : quare ibi hæc via inita est, ut Cada-
 valius à Principe, sanguinis dignitate pro-
 ximus, connubii necessitudine cum Gallis
 conjungeretur. In Hungaria dissidiorum
 femina ab eo anno, quo Rex Christianissi-
 mus Cæsari adversum Turcas auxilia misit,
 eo instigante adhuc studiosè alebantur,
 donec postea erumperent subitoq; ad per-
 niciem & impedimentum *imperiali* defen-
 sionis bello inferendum converterentur :
 de cetero dura ibi erat conditio Protestan-
 tium, Legatq; & Internuncii Regum atq;
 Principum pro libero Sacrorum usu Sem-
 pronii permittendo Cæsarem, qui eam ad
 rem Eisenstadium, Sempronienſis Comi-
 tatus oppidum destinabat, enixè & reve-
 renter orabant, qui voti quidem post sunt
 facti compotes, sed moti loco atq; in vin-
 cula coniecti Sacerdotes, vix ægreq; fortu-
 nam multò afflictissimam deprecari po-
 tuerunt, pro quibus postero anno multum
 graviterq; Saxo intercessit, & plerosqve
 eorum Neapolin auctos, ut servile opus
 facerent remosq; agerent, Ruyterus præ-
 tor navalis Batavus obtestatione suâ libe-
 ravit. Nec nihil iis artibus in Polonia effe-
 ctum

cœ-
 ide-
 belli
 ab-
 nue-
 Lo-
 eret,
 inter
 pacis
 gico,
 , nec
 cam,
 as in
 rculo
 trum
 ra &
 omus
 , fir-
 rtium
 onfer-
 ut pu-
 iorem
 rret.
 naces,
 ingra-
 rincipi
 erant:

Etum est, quando excitatis ad infringenda pacta Barbaris, rursusq; dum Regi utile erat, in perniciosam Reipublicæ pacem inclinatis, temporum illorum & fortunæ difficultate usq; est ad paranda sibi studia, machinandumq; vicinis bellum: non ignorabant Austrii peti se insidiis, ut quos cuperet iste Rex includi finibus, retineriq; proximis & domesticis turbis, quibus à defensione Belgii & communis patriæ averterentur: quod ne fieret, ad auctoritatem Cæsaris Germaniæq; precariam libertatem recusantis securitatem pertinebat. Simul vero tunc Polonis permolestum accidit, quòd Brandenburgicus ab Suedis læsum se renuncians, auxilia Reipublicæ ex pacto missa domum reducenda flagitaret, eo præsertim tempore, quo vehementius insurgèrent Barbari, maximeq; subsidiis indigerent: sed quoniam sciebant, quo auctore hæc repentina temporum consiliorumq; mutatio fieret, dolori suo acquieverunt.

Rex Daniae spem commodaq; Germaniæ secutus, ex progressu rerum Brandenburgicarum maturandi incepti occasionem cepit, & Cæsari ejusque sociis fide ac

fœ-

foedere nuper conjunctus, copias apparatusq; bellicos collegit, frustratisq; spe Suedis, quam in pace, & quæsito Ulricæ sororis ejus connubio ponebant, Rendsburgū pervenit: ibi principiò cogitavit, quemadmodum militiæ suæ rationes, quas ad Imperii & Brandenburgici defensionē comparabat, prorsus in tuto collocaret: quod dum ipsi constitutum est, à Duce Gottorpino Christiano Alberto postulat, ut belligerendi causa sibi permittat dependi portionem tributorum, quæ per agrum regionemq; ejus colligantur: dehinc securitatis suæ causa flagitat, ut sibi extra fines exercitum ducturo arcem Gottorpii, Tonningam, castellumq; Holmense in potestatem tradat, consiliumqve de permutanda Tunderensi præfectura in præsens missum faciat, quòd ea jam sint tempora, quæ impediant, quo minùs tale negotium conficiatur: ad quæ Dux nil mali metuens respondit, se pro voluntate & studio in Regem curaturum, ut collationes majores æquis portionibus divisæ, ad utriusque Principis commodum defensionemvé adhibeantur: alioqvi morem veterem servari oportere

tere

tere, quo Rex atque Dux, suo quisque jure, Principatum illum remque publicam pacatè & communis utilitatis causa administrassent: mox indicat, quamobrem Rex in eam sententiam jure induci nō possit, ut oppida munitaque sue ditionis loca dedi sibi velit, nihil esse, quod ab arce Gottorpiensi Regi impendeat, quæ situ & operibus tam exquisitè non sit munita, ut metum periculumve ei inferre possit: de Tonnaingā nil recusaturum, si una cum Rege ibi præsidium habeat, quod utriusque Sacramento adigatur, dummodo Rex de restitutione caveat: in reliquis, salvo jure suo, fortunæ cedere oportere: alioqui nil admisisse, quo Rex merito suo offendi queat. Sed mox, reiectis his excusationibus, Suedicum foedus ei exprobratum est, quasi artibus & consiliis turbidis nixus, viam juvandi hostis iniisset: Dux in eo discrimine constitutus omnique auxilio privati Regis ausibus obtinere non potuit, nisi quod eum modestè comiterque appellabat, ut ad restitutionem faciendam se obliget, scriptoque caveat, sese omnia, ut accepisset, plenè integreque esse redditurum. Tum subjecit Petrus Greif-

fen-

Ahlfeldius, cujus amicitia fiduciâ Kielman-
 seckium ad suadendum ineundumque
 Rendsburgense iter induxerat, Regi mo-
 rem esse gerendum, qui pro temporum
 statu conditiones mitigare non possit, re-
 stitutionem verò minimè denegare velit:
 sed quoniam ab Rege non impetrabat, ut
 hoc restitutionis caput conceptis verbis in
 tabulas referretur, aliquanto post dimissus
 Gottorpium, ubi Rex præsidium relique-
 rat, cum latisq; deinceps offensis & accu-
 sationum causis, diligentius asservari cœ-
 pit: dum hæc fiunt, accersitur Præses Kiel-
 manseckius, & quid Rex statutum habeat,
 per Ahlfeldium indicatur: is verò abitu
 prohibitus, per delegatos Duci renunciat,
 quàm graviter in eum consulatur, quod
 Rex censeat, uti supremo Ducis Slesvici-
 sis jure mulctetur: Dux nuncio consterna-
 tus Regis fidem mansuetudinemq; implo-
 rat, & pacta servari petit: at Rex in senten-
 tia persistens denunciabat, si voluntati suæ
 refragari pertenderet, suo discrimine fa-
 cturum: videret ergo, ut hæc difficultates si-
 ne mora contradictioneq; componeren-
 tur: tum Dux præter afflictas res, molestam
 custo-

custodiam, imminensque periculum aesti-
mans, cum fratre Augusto Friderico ægre
admodumque invitatus in præscriptas con-
ditiones consensit. Eam calamitatem susti-
nenti venit in mentem subvereri, ne tæ-
dium captivitatis in majus malum sibi ver-
teret, pauloque post dispositos ad fugam,
eqvos ascendit, commodumque elapsus li-
bertatem recuperavit. In tuto collocatus
causam defendit, cessionemque supremi
juris in Ducatum Slesvicensem invito sibi
expressam, nec unquam ab se ratam esse
habitam docet: nam quod vi metuque
coactus fecerit, jure rescindi irritumque
fieri oportere: ad hæc negotium illud su-
perioribus pactis Rotschildensi & Haf-
niensi prorsus atque omnino esse transactum,
sponsorumque fide & auctoritate publica
munitum, quod non modo non tollere,
sed ne labefactare quidem Rex possit, cui
nil in se liceat, nisi quod pacti apud
Hafniam conventi rationes
patiantur.

IN-

INDEX RERUM ET NOMI-
num insigniorum Continuatione Schurz-
fleischiana comprehensorum.

A Bbatia Corbejensis	pag. 20
Adolphus Uratislaus Sternbergius Co- mes. 20.	Aldenarda 144
Alexander Bournonvillæ Dux.	130
Alexius Michalowitzius Imp. Russorum.	106
Alphonfus exauctoratus Lusitaniæ Rex.	03
Alsatia. 199.	Alsatia decem civitates. 28
Alsatia Tabernæ	201
Andreas Olsovskius.	10
Anglici Manipuli.	207
Archiepiscopatus Coloniensis.	51
Archiepiscopus Gnesnensis.	41
Archipelagi Insula. 10.	Archius. 204
Arelatense regnum.	178
Argentoratensis conversio.	133
Legatus. 92.	Pons. 67
Argentoratum. 140.	Armistitium. 74
Arnhemium. 151.	Arx Rochetta. 52
Arx Salvatoris. 175.	Aschaffnaburgum. 114
Assentar Marchio Hispanicus.	142
Astrachanum. 18.	Aubevillius. 13
Augusta Trevirorum.	209
K	Aug

INDEX.

Augustus Fridericus Episc. Lubecensis.	220
Auriacus Princeps Guilielmus III. I. Guilielmus Henricus.	83
B Ajona.	176.
Bellifortius.	10.
Bellum Anglo-Belgicum.	16
Anglo Gallo-Belgicum.	121
Danicum.	195. Septentrionale. 43
Turcicum.	171. Wildfangicum. 3
Benedictus Ochsenstirna.	159. 166. 190
Bentheimensis Comes.	50. 145
Bethunius.	117. 122
Bilefeldensis Conventus.	17
Bischoffshemium.	203
Blanckenburgensis Comitatus.	24
Blumius.	71. 188.
Böckelheimium.	115
Bonna.	79. 119
Borculo præfectura.	45. 145
Borysthenes.	106
Bremensis possessio.	189
Brezenheimensis præfectura.	165
Briga Valesiæ.	109.
Brisgovia.	203
Britannia Cismarina, I. ducatus Britanniaë.	176
Brunswiga.	20.
Bruxellæ.	148
Burgundia Transjurana, s. Comitatus liber.	Ca-

INDEX.

220 Gui- 83 us.79 s.127 16 121 le.43 um.3 .190 o.145 7.122 17 203 24 m.115 79.119 45.145 106 189 165 a.203 nnia. 176 lae.148 liber. Ca-	<p>CAdavalius.214. Campi. 59. Caprara.127.129. Caroloregia. 116 Carolus II. Rex Hispaniarum. 76 Carolus II. Rex Angliæ. 2 Carolus V. Imp. 5 Carolus XI. Rex Suedorum. 62 Carolus Æmilius natu maximus El. Bran- denb. filius Argentorati mortuus. 189 Carolus Caspar Elect. Trevirensis. 75.80. 88. 90. Carolus Dux de Villa Hermosa, Comes Lu- næ, Rector Hispanici Belgii. 142 Carolus Gustavus Rex Suediæ. 192 Carolus Lotharingus Junior, Senioris ex fratre nepos, Imperator exercitus Cæ- sarei. 142. 202 Carolus Lotharingus Senior. 373 Carolus Ludovicus El. Palatinus. 3.4. 88. Carolus Rabenhauptius. 58. 60 Trompius. 79 Casanum.18. Catalaunica fines.150.212 Catholici pagi. 109 Causa Furstenbergii. 73 Cellensis Dux. 209</p>	<p>Camienicia.41 Candia. 10 Carabusa.11 116 76 2 5 62 189 75.80. 88. 90. 142 192 142. 202 373 3.4. 88. 58. 60 79 150.212 109 73 209</p>
---	---	--

K z

Cha-

INDEX.

Chamillius. 153.	Chocimum. 105
Chassanus 123.	Chauvetius, 100
Christianus Albertus Dux Gottorpinus.	42. 165. 217
Christianus Ernestus Marchio Baruthinus. 123	
Christianus Ernestus Kantius Baro. 127	
Christianus V. Rex Daniae. 17. 80. 122	
Christophorus Bernhardus Ep. Monasteri- ensis & Abbas Corbejensis. 42	
Christophorus Leopoldus Schafgotschius. 171	
Christophorus Brandius. 137	
Circulus Burgundicus. 94	
Civitates Sylvestres. 148	
Clades apud Fehrbellinum. 197	
Colbertus. 3. Collonitschius Episcopus. 104	
Colonia Agrippina. 54. 64. 97. 118.	
Coloniensis conventus. 73. 75	
pacia causa institutus. 19	
Comitatus Burgundiae. 77. 99. 109. 118	
Comitatus Delmenhorstianus. 165	
Comitatus Falkensteinianus. 165	
Comitia Ratisbonensia. 11. 71	
Condæus Dux. 34. 100. 200. Constantia. 109	
Conventus Mulhusinus. 110	
Conziensis pons. 210	
Casacorum defectio. 9	
	Co-

INDEX.

Covordia. 59.	Curia Geldriensis. 46
Cimbrica Chersonesus.	159
D Agobertsteinium. 200.	Dalena. 60
Damianus Hartardus. 115.	Dania. 198
Daventri Transsylvaniæ caput.	51. 59
Delmenhorstana Controversia.	164
Demetrius Viesnievicius.	106
Dioecesis Coloniensis.	146
Dola. 149.	Dörfflingus. 136
Doroszenkus.	25
Ducatus Barrensis.	12
Clivensis.	186
Crosnensis.	182
Limburgensis.	144
Mediolanensis.	77
Dunewaldius. 128. 130.	Dunkerka. 21
Dynastia Reinsteinensis.	24
Werthensis.	145
E cclesia Trajectensis ad Rhenum.	51
Eduardus Ehrensteinius.	62. 74
Egra, 94.	Ehrenbreitsteinium. 90
Eisenstadium. 134.	Eleonora Maria. 171
Enguianus Dux. 10.	Enzheimium. 134
Episcopatus Uratislaviensis.	168
Ernestus Augustus Osnabrugæ Antistes. 209	
Esaias Puffendorffius.	73
	K 3
	Estra-

INDEX.

Estræus.	79
Eybergius Tribunus.	60
F Arius. 83.	Ferdinandus I. 5
F erdinandus III.	5
Ferdinandus Maria El. Bavarus.	71
Fenqvierius. 136.	Fœdus Egranum. 127.
Fœdus Coloniae ad Svevum.	83
Rhenanum.	88
Svedicum.	218
Franciscus Egon Fürstenbergius Ep. Argent.	
Franciscus Creqvius.	14
Frangepanius.	17
Nadasdius.	24
Francodaliū.	126
Fresno Marchio Hispanus.	105
F. Ahlefeldius.	
Fridericus Augustus Dux Wirtembergicus	210
Fridericus Durlacensis.	200
Fridericus Wilhelmus El. Brandenb. 88. 113.	
Fresonum jactura.	59
G Andavum.	144
G aumontius.	107
Geldriae jura.	47
Genvensis Respubl.	107
Urbs.	175
	Georg.

INDEX.

79 60 5 5 71 27. 83 88 218 ent. 14 17 24 126 105 cus 210 00 113. 59 44 107 47 107 175 rg.	<p>Georg. Fridericus Valdeccius. 142.145</p> <p>Georg. Guilielmus Dux Lunenburg. 80.114. 135</p> <p>Germaniæ securitas.</p> <p>Germersheimium. 122</p> <p>Godoliebius Vindischgräzius Comes. 14</p> <p>Gottorpii Arx. 217. Grandvillerius. 209</p> <p>Grania na Cohors. 66.68</p> <p>Gravelius. 213. Gravia. 153</p> <p>Gray. 147. Gremonvillius. 16.93</p> <p>Groningæ Oppugnatio. 59 defensio à Georg. Bernh. Duce Hol- lat. & Carolo Rabenh. confecta.</p> <p>Guelfici Duces. 20</p> <p>Guilielmina Ernestina. 122</p> <p>Guilielmus Egon Furstenbergius Princeps. 67.72.118</p> <p>Guilielmus Templius. 16.157</p> <p>Gustaphus Adolphus Saræpontanus. 89</p> <p>Gymnasium Pofoniense. 4.2</p> <p>HAganoa. 201</p> <p>HHaganoensis præfectura. 28.206</p> <p>Hamburgum. 28. Haugwizius. 200</p> <p>Heilbronna. 130. Henningus. 138</p> <p>Henrica Adelheidis conjux El. Bav. 113</p> <p>Henricus Casimirus Nassovius princeps. 141</p> <p style="text-align: center;">K 4</p> <p style="text-align: right;">Hen-</p>
--	--

INDEX.

Henricus Frisius Baro.	123
Henricus Turrianus, vice Comes Turenus.	56. 81
Herbipolis. 69. Hermannus Badensis.	204
Hermannus Egon Furstenbergius.	113
Hochstum 93. Holzheimium.	143
Holmia. 43. Homburgense castrum.	19
Hungariæ Sacerdotes ad triremes damnati.	
Hungari Exules.	164
Hungarica mutatio.	16
Hussari. 106. Huxaria.	20
Huxariensis Controversia.	27
Imperiale defensionis bellum.	215
Interventio Svedica pro regno Hungariæ.	166
Jochimus Ernestus Dux Holsatiæ.	142
Johannes Adolphus Dux Holsatiæ.	209
Johannes Adolphus Kielmannus à Kielmansek.	219
Johannes Austrius. 15. Joh. Casimirus. 9.	
Joh. Caspar Ambringius.	104
Joh. Dominicus Zuniga, Comes monteregius.	15
Joh. Erasmus Tattenbachus.	20
Joh. Fridericus Dux Hannoveranus.	139
	214. 196
	Joh.

INDEX.

Joh. Frischmannus.	188
Joh. Georg. III. hæres Electoratus Saxon.	127
Joh. Philippus El. Moguntinus.	3.80.88.112.
Joh. Sobieskius.	105.107
Irmgarda Limburgi Comes.	46. Ifalis fl. 50
Jus devolutionis in Brabantia.	67
Justus Comes Bronchorstii.	46
K Ielmanseckius.	42
Kinzingius fl. 201.	Kleistius Baro. 112
L Andavia.	127
Laurentius Georgius Krockovius.	137
Leodiensis Episcopatus.	83
Leodiensis Episcopus.	51
Leonhardus Pappus Canonicus Constantiensis.	180
Leopoldus Cæsar.	59.208.
Lichtenfort.	145
Lichtensteiniana causa.	49
Lignius Princeps.	172
Limburgicus Ducatus.	212
Lingen arx.	145
Lithuanorum contradictio.	170
Lis Oldenburgica.	47
Lobkowitzius.	135.141
Lockenizianum propugnaculum Brandenburgico ereptum, posteaq; recuperatum.	
K 5	Loh-

INDEX.

Lohra. 204.	Londinum. 101
Lotharingia.	14
Lotharingiæ Dux.	11.12.75
Lotharius Fridericus Pontifex Mogunt.	125
	187
Louvojus Marchio.	82
Lubomirskiani motus.	9
Ludovica Maria.	10
Ludovicus XI. Rex Franciæ.	45
Ludovicus XIV. Rex Galliæ.	2
Ludovicus Condæus.	40.100
Ludovicus Henricus.	115
Lunenburgicum præsidium.	27
Lusitaniæ Comitatus. 172.	Luvignius. 210
Luxemburgiani milites.	69
Luxemburgius.	98
Luxemburgicus Ducatus.	101
M Arcæ comitatus.	57
M Maria Christina Comes Leonsteiniana.	166
Maria Theresia. 6	Marenholzius. 113
Marchio Grana.	209
Matthias. 5.	Maudachium. 127
Mauritius Nassovius Princeps.	141
Maximilianus I. 5.	Maximilianus II. 5
Maximil. Henricus El. Coloniens.	19.97
	Me-

INDEX.

01	Mediomatricum urbs.	89
14	Mejena. 91.	Messana. 172
75	Messanenses motus in Sicilia.	
125	Metense tribunal.	21
87	Metensis Episcopatus.	191
82	Michael Adrianus Ruyterus.	39
9	Michael Thomas Rex Poloniae.	104
10	Meenus. 96.	Mollisonica cohors. 140
45	Mompelgardicus Dux.	117
2	Monacensis Princeps.	213
100	Monachium Bojorum.	189
115	Monasteriensis Episcopus.	37. 145
27	Monasteriensis Urbs.	50
210	Monmouthius Dux.	85
69	Mons Bresacius. 92.	Montalius. 116. 154
98	Montecuculi Imperator exercitus Cæs.	20
101	Monteregius. 156.	Moscua Russorum. 18
57	Mosellæ tractus. 90. 208.	Mudena. 35
nia-	N ancejum.	89. 118
166	Nassovii Comites.	118
113	Nassovius Saræpontanus Comes.	18
209	Navaiilius Dux.	146
127	Necessitudo Lusitaniae.	41
141	Neoburgicus Dux.	71. 82
II. 5	Neomagensis Urbs.	151
97	Noricum. 108.	Normandia. 176
Me-		Of-

INDEX.

O ffenburgum.	204
O ldenburgica causa.	164
Omlandia. 152.	Orientalis societas. 31
Osnabrugensis transactio.	176
Otto Comes Limburgi.	48
Otto Guilielmus Konigsmarckius.	143
P Acis Clivensis conditiones.	45.48
P actio Bredana.	32
P actio Monasteriensis.	28.95
P actum Vosseense.	82
P alatinatus Rhenani jura.	4
P alatinatus Rhenensis.	115
P antaleonis Monasterium.	97
P arisiense foedus. 33.	P atzii. 170
P aulus Kefenhullerus.	166
P ax ad montes Pyrenæos.	12.13
A quisgranensis.	1.8.62
C livensis.	148
G allica.	81
G enuensis.	108
H afniensis.	220
M onasteriensis.	127
O livenfis.	196
O snabrugensis.	165
R othschildensis.	165
S eptentrionalis.	165
W estphalica. 462.	Pe-

INDEX.

204	Perodius. 188.	P. Greiffenfeldius. 19
164	Petrus Philippus Episc. Bambergensis.	123
s. 31	Petrus Princeps Lusitaniæ.	214
176	P. Sparrius Baro. 62.	Petrus Zrinius. 24
48	Philippus II. Rex Hispaniæ.	44. 51
143	Philippus IV. 6.	Philipsburgum. 126
5. 48	Plöcnensis Dux. 134.	Polonia. 198
32	Pomponius.	43. 117
8. 95	Pontifex Romanus.	69. 163
82	Præsidium Cæsareum Confluentiæ.	90
4	Princeps Pio.	205
115	Protestantium res inclinatae apud Hung.	8
97	R Adzivilius.	106
170	R Raphaël Torrenus.	108
166	Ratisbona.	187
2. 13	Reymundus Montecuculi.	96
8. 62	Rheni transitus 207.	Rheingravius. 83. 154
148	Rencherlochianus aditus præclusus.	202
81	Renchena. 203.	Rendsburgum. 217. 219
108	Rhenoberca.	20. 51. 146
220	Rhenobercæ recuperatio.	51
127	Robertus Gravelius.	29. 79. 187
196	Rohanæus Dux.	176
165	Ronqvillo Legatus Hispanicus.	95
165	Rotenspachium.	203
165	Rudolphus I. 122.	Rudolphus II. 1
Pe-		Ru-

INDEX.

Rupifortius Marchio.	88.92.122
Ruscinonensis Comitatus.	150
Russi.	198
S Abaudus.107.	Sableus.138
S almensis Princeps.118.	Salina.145
Saragossa.15.	Saravus fl. 89
Schenkianum propugnaculum.	34.151
Schombergius.	150. 212
Schonborniorum gens.	112
Schramius Pro Prætor.	79
Sēcuritas Belgii.	55
Flandriæ.	41
Westphaliæ.	55
Sedinensis recessus.	193
Seelandia. 40.	Selestadium.140
Selingstadium. 114.	Sempronium. 215
Sempronienſis Comitatus.	215
Senatus Hagiensis.	155
Seneffa.143.	Sickinga. 58
Simmerenſis principatus.	115
Sinshemium.	129
Slesvicenſis Dux.	219
Sleſvicenſis Ducatus.	220
Snolskius. 188.	Societas Gallica. 75
Societas Liberarum urbium.	51
Souchius. 141.	Spina longa.11
	Sprag-

INDEX.

Spraghius. 79.	Steinheimium. 93
Stephanus Rätzinus.	18
Suda. II.	Swolla. 51.59
T Affietta.	18
T Tartaria Præcopensis.	107
Tartarorum irruptio.	9
Tongrensis porta.	85
Tonninga. 217.	Tothius Comes. 62.159
Tracassagnius.	172
Træjectum ad Mosam.	51.57.83
Transilvania.	37
Tribunal Spirense.	48
Troussius Marchio.	91
Tunderensis præfectura.	217
Turckheimium.	
V Alachiaë defectio.	106
V Vaubrunianum supplementum.	97
Vaubrunius.	122
Vaudemontius.	142.210
Vedelius Baro.	135
Velites Polonici.	106
Veneti.	10.11
Verdensis possessio.	189
Verius.	213
Verthmullerus.	135.205
Vesontium.	147
	Vil-

INDEX.

Villarsius.	101
Vindobona.	73.93.180
Visurgis.	20
Vitrius.	173
Vivonnus Comes.	144
Ukkerana Marchia.	182
Ulyssipona.	103
Ulma.	124
Ulrica.	217
Unio Electoralis.	125.185
W Angelinus.	80.137.148
Wenceslaus.	
Wertheimium.	96
Wilhelmus III. Princeps Auriacus.	38
Willstettium Hanovicæ ditionis oppidum.	209
Wiselochium.	128
Wittenius.	39
Wolfgangus Comes Ottingensis.	110
Z Ollerana gens.	182
Zuthania.	151

Item 128

101

180

20

173

144

182

103

124

217

185

148

96

38

um.

209

128

39

110

182

151

27

27

27

27

27

27

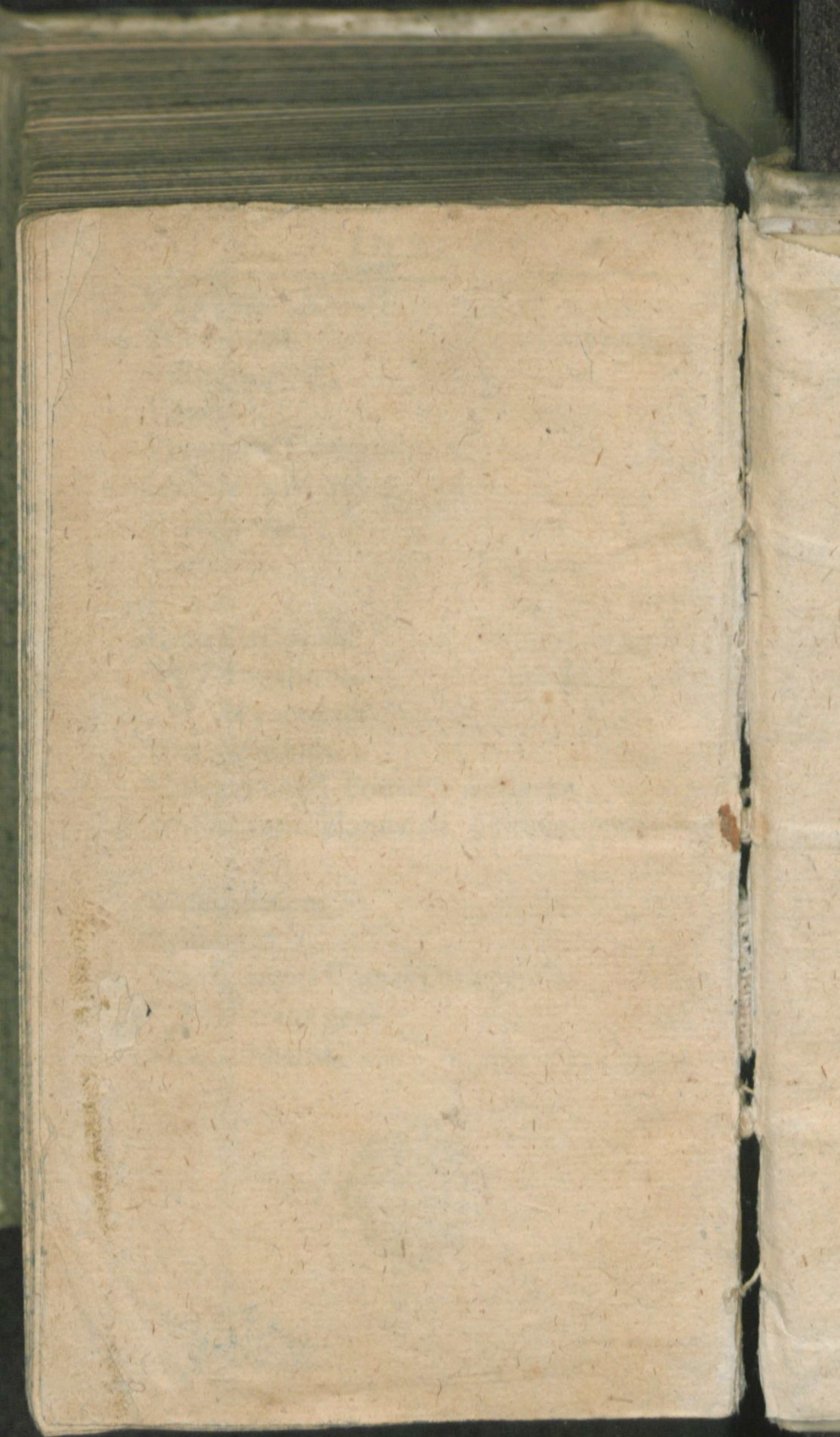
27

27

27

27

27

Th 128

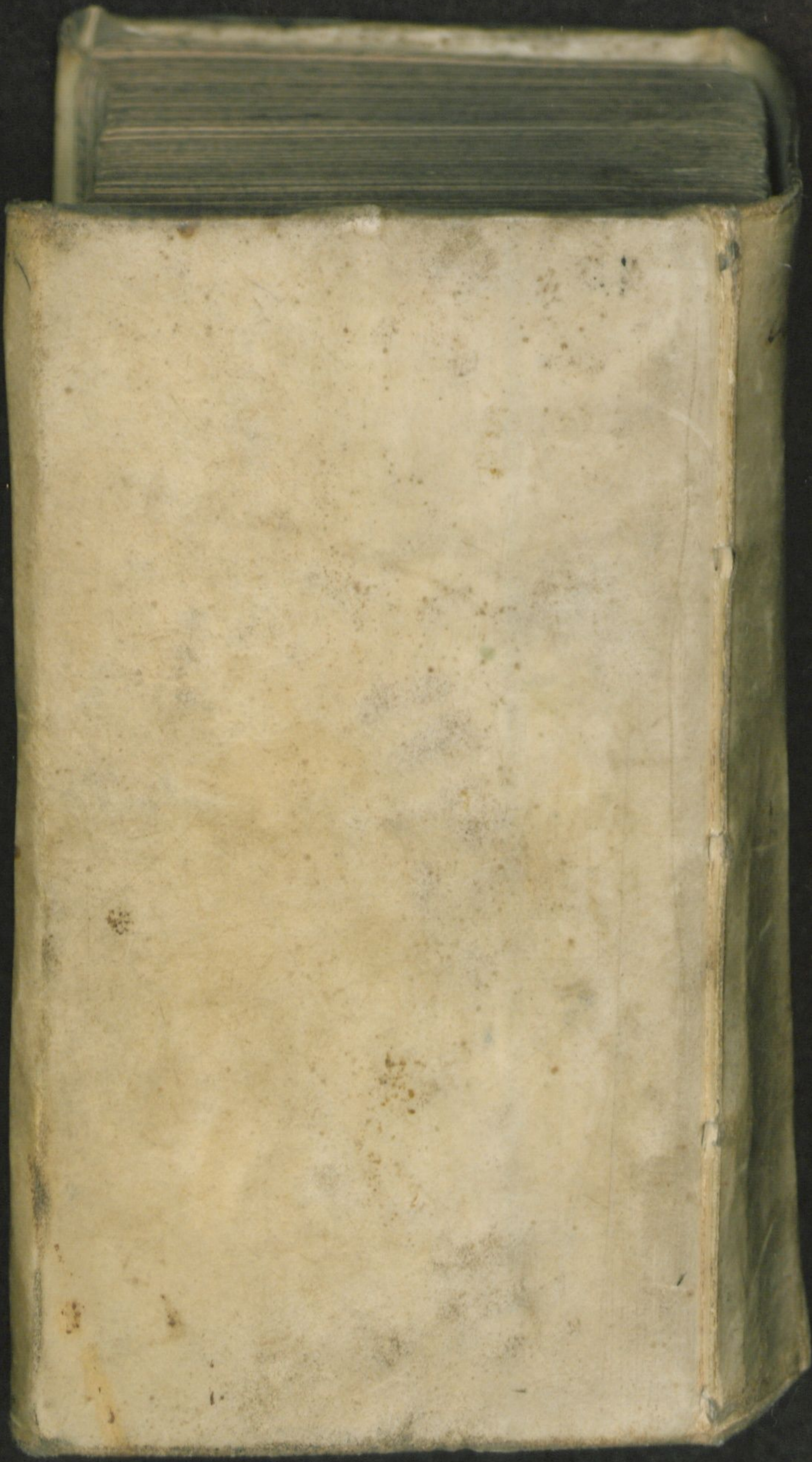
ULB Halle

3

004 776 313

V 312 128

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

KODAK Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2000

Kodak

LICENSED PRODUCT

3/Color Black

White

Magenta

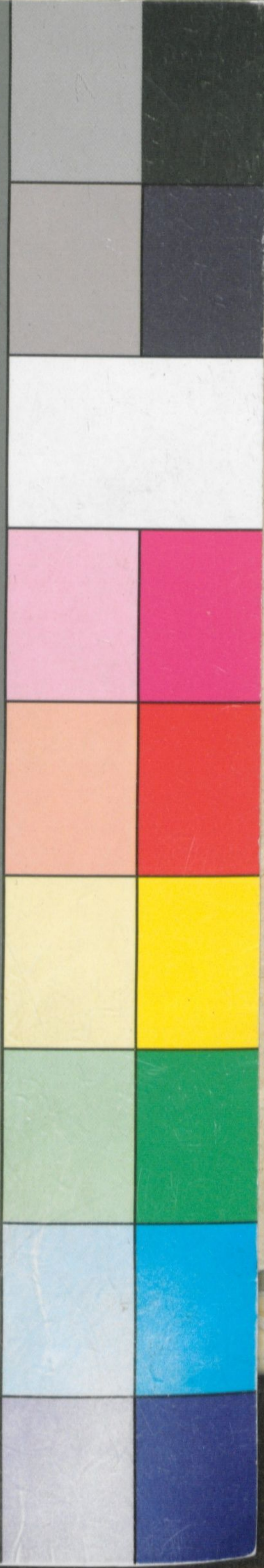
Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

59.